

JÎ BO
SAZBÛNA
PARTÎYA
BOLŞEWİK

stêrka bolşewîk

HEJMAR: 18 ADAR 2002 BIHA: 250.000 TL

**EMPERYALİZME KARŞI
MÜCADELEYİ YÜKSELTELİM!**

İÇİNDEKİLER

Emperyalist barbarlık sürüyor... Afganistan'dan sonra sıra kimde?	3
İsrail-Filistin çıkmazı...	9
Roja Newrozê roja tekoşinê ye!	12
Newroz'da devrim bayrağını yükselt!	12
PKK'den beklenen bir adım	14
8 Mart bizimdir! Kazanılacak "364 gün" daha var!	18
Dr. Gerayer Koutcharian ile söyleşi	21
"İyi bir insan olamadım... Ama çok iyi bir polis oldum!"	26
Nâzım Hikmet ve Kürtler	28
Bildiri ve Okuyucu Mektupları	43
Tırsa Derebegên Alagoz	47

Afganistan'dan sonra sıra kimde?

Başını ABD emperyalizminin çektiği, "terörizme karşı mücadele" adına oluşan emperyalist-gerici güçler tarafından 7 Ekim 2001'de Afganistan'a yönelik başlatılan "sıcak savaş", Aralık ayı ortalarında esas olarak son buldu.

ABD'nin yoğun hava bombardımanı ve sonradan adını "Birleşik Cephe" olarak değiştiren "Kuzey İttifakı"nın, -yani emperyalistlerin kara ordusunun- da ABD'nin sözkonusu yoğun bombardımanı desteğiyle Taliban güçlerine saldırısıyla üç aylık kısa bir sürede Taliban rejimi yıkıldı.

Askeri olarak esasta ABD'nin yoğun hava bombardımanı terörüne dayanan stratejide emperyalist -gerici güçler Taliban rejimini yıkma hedeflerine vardılar. Cephe savaşında da Taliban güçlerinin, karşılarındaki askeri güce karşı zafer kazanma şansı yoktu.

Gerek karşılarındaki askeri gücün büyüklüğü, gerekse de Taliban rejiminin savaş sürecinde halk içindeki desteğini önemli ölçüde kaybetmesi sonucu, Taliban rejimi çok kanlı çatışmalara girmeden güçlerini önemli ölçüde koruyarak geri çekti. İktidardan geri çekilen Taliban, hemen ardında da Taliban hareketinin bir siyasi hareket olarak kendini feshettiğini de açıkladı.

Taliban güçlerinin bu taktiği, gerçekte başta ABD olmak üzere, ABD emperyalistlerinin başını çektiği emperyalist-gerici koalisyonun Taliban güçlerini büyük ölçüde yok etme beklentilerine uygun değildi, beklentileri boşa çıktı.

Taliban rejimini yıkma bağlamında zafer kazanan emperyalist-gerici koalisyon, 11 Eylül 2001 tarihinde gerçekleştirilen ABD'ye karşı saldırıların sorumlusu ve suçlusu olarak gösterilen Bin Ladin'i "ölü veya diri" yakalama hedefine erişemedi. İlk bakışta Bin Ladin'in yakalanmaması olgusu emperyalist-gerici koalisyonun başarısızlığı hanesine yazılsa da; bu olgu aynı zamanda ABD'nin başını çektiği emperyalist saldırganların "Bin Ladin'in şu ülkede olduğu istihbaratı var" diyerek bir başka ülkeye saldırmalarının bir

gerekçesi de olabilme durumundadır. Bu bağlamda özellikle ABD'nin elindeki Bin Ladin kozu varlığını sürdürmektedir.

Emperyalist-gerici koalisyonun Taliban rejimine ve El Kaide örgütüne karşı yürüttüğünü söylediği savaşta, özellikle de ABD'nin bombardımanı binlerce Afganistanlı emekçi hayatını kaybetti. Milyonlarcası hayatını kurtarabilme umuduyla göç yollarına düştü.

Yaklaşık üç aylık "sıcak savaş" sürecinde, Taliban rejimini yıkma amaçlarına ulaşmanın ertesindeki süreçte neler yapılacağı konusunda da emperyalistler hazırlıklarını sürdürdüler ve Kasım 2001 sonlarında Almanya'nın Bonn kentinde yapılan "Afganistan Konferansı"nda bu konudaki genel çerçeve ortaya kondu.

Birleşmiş Milletler'in (BM) gözetiminde düzenlenen konferansta, Taliban rejimi sonrasındaki geçici hükümet belirlendi. 22 Aralık 2001 tarihinden itibaren iktidarı devralan ve 6 ay süreli hükümetin başına, Afganistan'daki nüfusun, değişik ulus ve azınlıklar içindeki en çok nüfusu oluşturan Paştun kökenli Hamid Karzai getirildi. 30 üyeli geçici hükümet, 11'i Paştun, 8'i Tacik, 5'i Hazara, 3'ü Özbek ve 3'ü de diğer azınlıklardan temsilciler arasında bölüştü.

Geçici hükümetin 6 aylık sürecinden sonra "loya jirga" (kurucu meclis) toplanacak ve kurucu meclis tarafından 1.5 yıllık bir başka geçici hükümet kurulacak. Bu süreçte kurucu meclis tarafından bir anayasanın kabul edilmesi ve daha sonra da genel seçimlere gidilerek kurulması istenen rejim iyice yerine oturtulmaya çalışılacak.

Sözkonusu bu planın pratik olarak nasıl gerçekleşeceğini birlikte göreceğiz. Fakat, şimdiden açık olan, bunun hiç de sorunsuz olmayacağıdır. Taliban rejimi yıkılsa da Afganistan'daki sorunlar ve değişik tabakalar arasındaki çatışmanın temelleri varlığını korumaktadır.

Afganistan'daki toprak ağaları, aşiret reisleri başta olmak üzere değişik kesimler kendi çıkarlarına uy-

gun iktidar mücadelesini sürdürmeye devam ediyorlar, edecekler de. Bonn'daki "Afganistan Konferansı"nın sonuçlarına karşı hoşnutsuzluk en başından kendini gösterdi. Türk hakim sınıflarının kendi dostu olduğunu yüksek sesle dile getirdiği General Dostum, hoşnutsuzluğunu açıkça da dile getirdi. Gelinen yerde medyadaki haberlere göre Özbek-Tacik çatışması -küçük çapta da olsa- başlamış durumdadır. Afgan Turizm Bakanı Dr. Abdurrahman'ın Kabil Havaalanı'nda hacı adayları tarafından dövülerek öldürülmesi de varolan çatışmalara son verilmesinin o kadar kolay olmadığına işaret etmektedir. Ayrıca ABD askeri güçleri El Kaide ve Taliban güçlerinin saklandığı iddia edilen bölgeleri yer yer yoğun biçimde bombalamaya devam etmektedir.

Afganistan'ın çok uluslu bir ülke olması ve başta Paştun'lar olmak üzere diğer ulus ve azınlıklar arasındaki çelişki ve çatışmalar da, emperyalistlerin bu planının sorunsuz, çatışmasız gerçekleşmeyeceğine işaret etmektedir.

Taliban rejimine ve El Kaide örgütüne saldırıda birleşen emperyalistlerin andaki birliği, emperyalizmin doğasına uygun olarak Afganistan'ın paylaşımı sözkonusu olunca açık dalaşa dönüştü. Bu dalaşta anda öne çıkanlar ABD, Almanya, Rusya'dır. Ama İngiltere, Fransa, Çin ve Japonya da değişik ölçülerde doğrudan dalaş içindedir.

Bonn'daki "Afganistan Konferansı"nda geçici hükümet kurma kararının yanı sıra, Afganistan'da "barışın tesisi ve korunması için" de uluslararası bir "Barış Gücü" oluşturma kararı alındı.

Bu karar alınmasına rağmen, sözkonusu Uluslararası Güvenlik Destek Gücü'nün (ISAF) komutasının üstlenilmesi bağlamında pazarlıklar sürdü, sürüyor. 17 devletin askeri gücünün yer aldığı ISAF'ın ilk altı aylık komutasını, yürüyen tartışmalar sonrasında İngiltere üstlendi. Şimdi yürüyen tartışmalar, bu altı aylık süreç sonrasında komutanın kime verileceği konusundadır.

ABD emperyalistleri Kabil ve Kandahar çevresine 2000'den fazla özel kuvvet yerleştirdiği halde, ISAF içinde yer almamayı tercih etmiştir. ABD emperyalistleri işgalci güç olarak görünmeme ve böylesi bir işgalci güç olmakla karşılaşacağı olası sonuçları gözönüne alarak Afganistan'ın BM çerçevesindeki bir "Barış Gücü" tarafından kontrol edilmesini yeterli bulmaktadır. Böylece ABD emperyalizmi Afganistan politikasını esas olarak BM üzerinde gerçekleştirme; eğer istenmeyen gelişmeler olursa "tek suçlu" olarak ABD'nin gösterilmesini engellemeye çalışmaktadır.

Ayrıca ABD "Barış Gücü"nü komutası bağlamında bu işi Almanya'nın üstlenmesini istemektedir. Almanya ise bu göreve hazır olmadığı gerekçesini öne sürerek komutayı üstlenmeyi kabul etmemektedir.

Komutayı üstlenme yerine Almanya şimdilik Afganistan'da askeri güç bulundurmamayı ve Afgan merkezi polis gücünü eğitmekle yetinmektedir. Kuşkusuz kendisine göre daha iyi şartlar oluştuğunda bu görevi üstlenmekten de geri durmayacaktır.

ISAF'ın komutasının Türkiye'ye verilmek istenmesinin bir nedeni de, aslında Türkiye'nin, ABD'nin NATO içindeki en güvenilir müttefiki olarak görülmesidir. Böylece ABD Afganistan'a yönelik siyasetini Türkiye üzerinde daha da kolay gerçekleştirme imkânına sahip olacaktır. Türkiye'ye ISAF'ın komutasının verilmek istenmesinin bir diğer önemli nedeni ise, Türkiye'nin müslüman bir ülke olarak Afganistan halklarının "Barış Gücü"ne karşı tepkisini törpüleme ve diğer müslüman ülkelerce kabul görülmesi olasılığıdır.

Türk hakim sınıfları kendilerine verilecek böylesi bir role, "Barış Gücü"nü komutasını üstlenmeye hazırdır. Fakat, Türk devletinin içinde bulunduğu ekonomik zorluklar bu görevi üstlenmeyi zorlaştırmaktadır. Türk hakim sınıflarının başta ABD emperyalistleri olmak üzere diğer Avrupalı emperyalist güçlerle pa-

Sömürgeci işgalci bir güç olmada deneyimli olan faşist Türk ordusu; Kore, Somali, Bosna-Hersek ve Kosova'dan sonra Afganistan'a da gitti.

zarlıkları, esas olarak üstlenecek komutanın mali giderlerinin emperyalist güçlerce üstlenmesine yöneliktir. Büyük olasılıkla da gidişat bu yönde olacaktır. Türk hakim sınıfları ABD'nin taşeronluğunu yaparken, Afganistan'daki dalaşa kendi pazarlık gücünü ve konumunu güçlendirmeye çalışmaktadır.

Türk hakim sınıflarının emperyalist ağababalarından istediği mali ve siyasi güvencelerin neler olacağı, nasıl belirleneceği tartışmaları sürerken Şubat ayı ortalarında Türk ordusu pratik olarak 267 kişilik bir birlikle Afganistan'a yerleşmeye başladı bile.

Böylece sömürgeci işgalci bir güç olmada deneyimli olan faşist Türk ordusu, Kore, Somali, Bosna-Hersek ve Kosova'dan sonra Afganistan'a da gitti. Faşist Türk ordusu şimdi Kuzey Kürdistan'da ve belli ölçüde Güney Kürdistan'da da Kürt ulusuna karşı uyguladığı barbarlığını, "büyük askeri deneyim" adıyla Afganistan'da uygulama ve kendini emperyalist ağababalarına ispat etmekle karşı karşıya...

Bonn konferansından sonra Afganistan'da kurulan geçici hükümetin başbakanı Karzai, kendisine verilen görevi yerine getirmeye çalışırken Ocak ayı sonlarına doğru diplomatik ziyaretleri serisine Suudi Arabistan'la başladı. Bu ziyaretten beri de hemen hemen hep yurtdışındaki ziyaretlerle -Bennetton markalı elbiseler altında- zamanını geçirdi, geçiriyor.

Afganistan bağlamında uluslararası düzeydeki toplantı Japonya'nın başkenti Tokyo'da yapıldı. 21-22 Ocak 2002 tarihlerinde yapılan toplantının gündemi, Afganistan'ın "yeniden yapılandırılması"ydı.

Bu toplantıya başta BM Genel Sekreteri Annan olmak üzere 17 uluslararası kuruluşun (siz emperyalistlerin kuruluşları diye okuyun) ve 60 ülkenin temsilcileri katıldı. Toplantı sürecinde Afganistan'ın "yeniden yapılandırılması" için Afganistan'ın geçici hükümetine 4.5 milyar dolarlık yardım sözü verildi. Toplam beş yıllık süreci ön gören bu yardım sözlerinin pratiğe nasıl geçeceği belli değil. Bu yüzden de İstanbul'da yapılan Avrupa Birliği-İslam Konferansı Örgütü toplantısına katılan Afganistan Dışişleri Bakanı Abdullah Abdullah, kendisine Tokyo'daki toplantıda verilen yardım sözleriyle ilgili sorulan soruya; **"Taahhütler iyi de önemli olan onları hayata geçirebilmek."** diye cevap verdi.

Taliban rejiminin yıkılmasından sonra kurulan geçici hükümet, görevi kendisine veren emperyalistlerin emirlerini yerine getirirken, yer yer şu ya da bu emperyalistin hoşuna gitmeyen -ama diğer emperyalistlerin hoşuna giden, daha doğrusu çıkarına olan- bazı adımlar da atmaktadır. Karzai'nin G. W. Bush'un "şer eksenini" içinde gördüğü İran'a resmi ziyarette bulunması bunun bir örneğidir.

Kısacası Afganistan'da Taliban rejimi yıkıldı, emperyalistlerarası dalaş ile Afganistan'ın yerli güçleri arasındaki dalaş başladı...

SAVAŞ ESİRLERİ GUANTANAMO'DA...

Afganistan'a saldırı koalisyonunun adı "uluslararası terörizme karşı mücadele koalisyonu" olarak konmuştu. Afganistan'a yönelik savaşa başlatılan emperyalist harekâta da "sonsuz özgürlük" adını verdi emperyalistler.

Afganistan'ın üç ay boyunca yoğun bir bombardmana maruz kalması, binlerce Afganistanlı emekçinin katledilmesi, milyonlarca insanın canını kurtarma umuduyla göç yollarına düşmesi vb. vb. olgular, emperyalistlerin sonsuz özgürlüğünün gerçekte barbarlık olduğunu görmek isteyen herkesin gözlerinin önüne seriyordu, serdi.

Gerçekten de emperyalistler için özgürlük, ezilen halklara istediği gibi baskı, zulüm, katliam vb. uygulamaları gerçekleştirmektir. Kendine karşı her türlü muhalefeti yok etmek, ezmektir. Bir de bunun sınırsız sözkonusu edilirse, bilin ki; emperyalistlerin kendilerinin uluslararası alanda karar altına aldığı, altına imza attığı anlaşmaları, uluslararası hukuk olarak sunulan hukuku bir kenara bırakma, ayaklar altına alma kararı verilmiştir.

Bunun son dönemdeki en açık örneklerinden biri de Afganistan'da Taliban rejimine ve El Kaide örgütüne karşı yürütülen savaşın bitmesi sonrasında, savaş esirlerine karşı ABD emperyalizminin uygulamalarıdır.

Afganistan'da esir alınıp ABD'nin Küba'daki Guantanamo Hava Üssü'ne götürülen 200'e yakın El Kaide ve Taliban üyelerine karşı ABD'nin muamelesi, emperyalist uluslararası hukuku da çiğneyen bir muameledir.

Savaş esirlerine karşı nasıl davranılacağı ve savaş esirlerinin ne gibi hakları olduğu, uluslararası hukuk açısından 1949'da yürürlüğe giren Cenevre Konvansiyonu tarafından ortaya konmuştur. Bu konvansiyon bugüne kadar 190 ülke tarafından imzalanmıştır ve ABD de bunlardan biridir.

Savaş esirlerine karşı kötü muamele daha ilk başta, esirler Guantanamo'ya askeri uçaklarla götürülürken başlamıştır. Esirler uçaklara bindirilirken iğneyle uyuşturulmalarına rağmen, uçaktaki kabloları kesmesinler diyerek elleri ve ayakları bağlanmıştır. "Güvenlikleri" için bu da yetmemiş olacak ki, esirlerin ağızları bağlanmış, gözleri kapatılmış ve kulakları kulaklıklarla tıkanmıştır.

Guantanamo'da ise elleri ayakları bağlı tutulmuş, esirleri küçük düşürmek ve dini duygularını rencide etmek için saç ve sakalları kesilmiş, tellerle çevrili kafeslere konmuşlardır.

Bu uygulamaların görüntüleri kamuoyuna yansıtıldığında uluslararası hukuk savunucusu geçinen Avru-

palı emperyalistlerin bazı temsilcilerinden de tepkiler yükseldi.

Aslında batılı emperyalistlerin bu tepkileri savaş esirlerine karşı uygulananlara değildi. Bunların tepkilerinin esas gerekçesi de uygulamaların yanlışlığı değil, böylesi uygulamaların "uluslararası terörizme

karşı mücadeleyi" zayıflatacağı gerekçesiydi.

ABD'nin Cenevre Sözleşmesi'ne uyması yönlü tavırlar ABD emperyalistlerine görünüşte geri bir adım atmasını beraberinde getirdi.

İlk başta El Kaide ve Taliban üyelerinin savaş esiri olarak kabul edilemeyeceğini, bunların "yasadışı çe-

te" üyeleri olduğu ve bu nedenle de Cenevre Sözleşmesi'ne uymasının sözkonusu olmadığını açıklayan ABD yöneticileri, daha sonra Cenevre Sözleşmesi'nin sadece Taliban üyelerine uygulanacağı, El Kaide üyelerine uygulanmayacağı yönünde açıklama yaparak "geri adım" attılar. Uygulamalar ise sürdürüldü, sürdürülüyor. Şubat ayı sonlarında medyaya yansıyan haberlere göre El Kaide ve Taliban üyeleri açık grevi eylemine başlamışlardır.

Sonuç hangi yönde olursa olsun, ABD emperyalizminin Guantanamo'daki savaş esirlerine karşı uygulamaları, 11 Eylül 2001 sonrasında emperyalistlerin daha çok saldırganlaştığını gösteren bazı uygulamalardır.

Evet bu uygulamalar da, 11 Eylül 2001 sonrasında emperyalistlerin dışta saldırganlığı ile içte faşistleşmenin içiçe yürüdüğünü açıkça göstermektedir.

Uluslararası işçi ve emekçiler, ezilen tüm halklar için esas sorun bu gerçekliğin görülüp kavranması ve emperyalist saldırganlığa karşı mücadele birliğinin sağlanması; emperyalist sistemin yerlebir edilmesi için mücadeleye bugünden başlanmasıdır...

SIRADA IRAK MI VAR?

Emperyalist saldırganlık Afganistan'daki Taliban rejiminin yıkılmasından sonra da sürüyor. ABD emperyalistleri savaşın Afganistan'la sınırlı kalmayacağını daha savaşın öncesinde ilan etmişti. "Haçlı seferi"ne başlanacağını açıklayan Bush, bunun on onbeş yıl süreceğinin de altını çizmişti. Afganistan'a yönelik saldırıların sürdüğü süreçte, Afganistan sonrasında sıranın kime geleceğine yönelik tartışmalar da yoğun olarak sürdü, sürüyor.

Bu süreçte birçok ülkenin adı geçti. Ama en son, hedef olabilecek ülkeler, yine G. W. Bush tarafından "şer eksenini" olarak açıklandı. Buna göre Irak, İran ve Kuzey Kore teröre destek veren "şer eksenini" ydi ve ABD bunlara karşı "tutarlı" bir mücadele yürütecekti(!) Tartışmalar, andaki yürüngenin Irak'a yöneldiğini göstermektedir. Oğul Bush, babasının yapamadığı işi tamamlamaya and içmiş görünüyor ve Saddam rejimini yıkma konusunda "Ciddi olduğum anlaşılacaktır" yönlü açıklamalarla da bunu gösteriyor.

ABD'de yayınlanan tanınmış gazetelerde, Irak'a yönelik harekâtın zamanının tam belli olmadığı, ama Bush'un görev süresinin biteceği 2005 yılından önce Saddam'ın iktidardan düşürülmesi için her türlü senaryonun gözden geçirildiğine yönelik tespitler yapılıyor.

Bu bağlamda gündeme getirilmesi ihtimali olan üç senaryo öne çıkmaktadır. Bunlar, diplomatik, siyasi ve askerî alanla ilişkin senaryolardır. Diplomatik alanda BM temsilcilerinin Irak'ın silahlarını denetlemesi için Irak'a kabul edilmesi sorunu öne çıkmakta-

dır. Bu konuda Türk devleti de Irak'ı ikna için araya girdi. Bununla ilgili Başbakan Ecevit Saddam'a mektup gönderdi. Irak Dışişleri Bakanı Naci Sabri ise "Irak olarak BM kararlarına uyma ve uluslararası toplumla işbirliği kararlılığını sürdürüyoruz." diyerek Irak'ın BM kararlarına uymadığına yönelik suçlamaları geri çevirdi. Naci Sabri aynı tavrında denetçiler konusunun siyasal amaçlarla gündeme getirildiğini ve "Denetçilerin amacı Irak'ın olmayan kitle imha silahlarını kontrol etmek değil, ABD'ye Irak'a baskı politikaları konusunda malzeme yaratmaktır." tespitinde bulundu. Diplomatik alanda gelişmeler şimdilik Irak'ın BM Genel Sekreteri Annan ile önkoşulsuz görüşmelerde bulunmaya hazır olduğunu açıklamasıyla görüşmelerin nasıl yürüyeceğine göre şekillenecektir. ABD emperyalizminin elinde bu koz alınırsa Irak'a saldırı da gecikebilir.

Siyasi alandaki senaryo, esas olarak uluslararası emperyalist kuruluşlar ve Irak'a komşu ülkeler tarafından zorlayıcı önlemler alınmasına yöneliktir.

Askerî senaryo ise Afganistan örneğinde olduğu gibi havadan yoğun bombardıman ve Kuzey İttifakı gibi yerel, kara ordusuyla koordineli bir savaş olarak öne çıkmaktadır.

Bu konuda adına "Rumsfeld Doktrini" denen tavrın propagandası yapılmaktadır. "Rumsfeld Doktrini", ABD medyasında "dış politikada ilerlemenin daha etik ve daha ahlaklı bir yol" olarak gösterilmektedir. Peki ama nedir bu "Rumsfeld Doktrini"? Bunun kısa cevabı, Afganistan'daki uygulamadır.

Yani, Amerikan Özel Kuvvetleri, Komando Birlikleri ve Amerikan Hava Gücü ile yerel kara birliklerinin koordineli olarak birlikte hareket etmesidir. Irak bağlamında yerel kara birlikler esas olarak Barzani ve Talabani önderliğindeki Kürtlerdir. Bu arada PKK de Kürtleri inkâr etmeyen bir yaklaşımın yanında yer almaya hazır olduğunu açıklamıştır. Güney Kürdistan'daki PKK güçlerinin de ABD önderliğindeki ve yönetimindeki yerel güçler kervanına katılıp katılmaması ABD'nin tavrına bağlıdır. Ama PKK buna hazırdır.

Irak'a karşı hangi senaryonun pratiğe geçirileceği esas olarak ABD Başkan Yardımcısı Dick Cheney'in Mart ayında Ortadoğu'ya yapacağı turdan sonra daha da açık hale gelecektir. Fakat bilinmesi gereken bir gerçek, Irak'a saldırının Afganistan'a saldırı kadar kolay olmayacağıdır.

Afganistan'a karşı oluşan emperyalist-gerici koalisyonunda yer alan emperyalistler, Irak'a yönelik bir askerî harekât konusunda ABD ile farklı tavırlar sergilemektedir. Çin, Rusya ve AB şimdilik Irak'a saldırıya karşı olduklarını açıklamış durumdadır.

Avrupa Birliği Komisyonu'nun dış ilişkilerden sorumlu üyesi Chris Patten, Rusya Dışişleri Bakanı İgor İvanov vb. siyasetçiler başta olmak üzere, Bush'un

"şer eksenini" konusundaki açıklamasına ve Irak'a yönelik tavrına itirazlarda bulunup eleştirdiler.

Bunların da esas gerekçeleri böylesi bir harekâtın "uluslararası antiterör koalisyonuna zarar vereceği", "Irak'a karşı mücadelenin hukuk temelinde yürütülmesi gerektiği" ve bu konuda "BM Güvenlik Konseyi'nin yetkili olduğu" vb. gerekçelerdi.

ABD'nin askeri senaryosunun ne zaman ve nasıl hayata geçirileceği tam açık değilken, Irak'a karşı bir saldırı için ABD'nin çoktan hazırlıklara başladığı, bölgeye askeri güç yığıldığı ve daha da yığılacağı bir olgudur.

Ayrıca Irak'a bir saldırı için Afganistan'a karşı oluşan koalisyonun birlikte hareket etmesi de mutlaka gerekmiyor. Bu tavır ABD temsilcileri ve medyası tarafından da açıkça dile getirildi, getiriliyor. Bu bağlamda Irak'ın komşu ülkelerinin tavrı ve Rusya'nın "pasif onayı" bekleniyor. İngiltere ise ABD'nin yanındadır.

Türk devletinin resmi tavrı Irak'a yönelik bir askeri harekâtın yapılmamasını arzu etme yönündedir. Fakat bu konuda da kararın Ankara'da değil, Washington'da verileceği açıktır. İlk başta Irak'a askeri bir harekâta kesin karşı görünen Ankara, daha sonra bu tavrından ricat etti. TC'nin andaki tavrı özetle şöyle dile getiriliyor:

"Biz Irak'ın askeri bir operasyon sonucu parçalanmasını istemiyoruz, ancak Saddam Hüseyin'in meşruiyetine de bağlı değiliz." (17 Ocak tarihli gazetelerden)

Bu tavrı anlaşılır kılmak için açıklarsak TC'nin tavrı kısaca şöyledir: Saddam rejimini yıkmak için Irak'a bir askeri harekâta karşı değiliz. Ama, Irak'ın toprak bütünlüğü korunmalı ve herşeyden önce de şu ya da bu biçimde bir Kürt devletine izin verilmemelidir. ABD'nin Irak siyaseti de Irak'ın toprak bütünlüğünü ortadan kaldırmaya yönelik bir siyaset değildir. Kürtler bağlamında ise ABD'nin Irak siyaseti şimdilik Irak'ın toprak bütünlüğü çerçevesinde ve kendi denetiminde bir özerklik siyasetidir.

Gerek Afganistan, gerekse de Irak konusunda Türk hakim sınıfları pazarlık güçlerini yükseltmek için de çalışmaktadır. Pazarlık gücünü artırdığı oranda da fiyatı yükselecektir.

Ama, Irak'a bir askeri harekât kararının Ankara'da değil Washington'da verileceği gibi bu konuda da karar Washington'da verilecektir. Ve TC ile ABD ilişkileri gözönüne alındığında, böylesi bir askeri harekâta Türk hakim sınıfları şu veya bu biçimde ABD'nin yanında yer almaya mahkumdur.

Gelişmelerin hangi yönde olacağını görüp yaşayacağız. İşçiler, emekçiler ve ezilen halklar için sorun, bu emperyalist saldırganlığa, barbarlığa karşı mücadeleyi yükseltmektir.

4 Mart 2002 X

Abdullah Öcalan'ı idam etme tartışmaları sürüyor! İDAMA HAYIR!

Türk hakim sınıfları AB'ye sunulan "Ulusal Program"da orta vadeli çözümler içinde ele alınan ölüm cezasının kaldırılması tartışmasını da yürütüyor. Bu tartışmada esas olarak, ölüm ya da idam cezasının kaldırılmasını Abdullah Öcalan'ın idam edilmesinden sonra gerçekleştirilmesini isteyen kafa-taşçı kesimlerle, AB'ye üye olmak için Kopenhag Kriterleri'ne uymayı ve ölüm cezasının kaldırılmasını savunan "liberal" şovenler öne çıkmaktadır.

Abdullah Öcalan'ın idam edilme cezasının infaz edilmesinden yana olanlar da, AB'ye üye olmanın gereğini yerine getirip "asmayalım, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına" çevirelim diyenler de faşist Türk devletinin "vatani ve milletiyle bölünmez bütünlüğünün" savunucularıdır.

Ve bunlar, Abdullah Öcalan'ın idamını, ya da idam cezasının ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına çevrilmesini; Abdullah Öcalan'ın bugün savunduğu görüşler yüzünden değil, faşist Türk devletine karşı Kürt ulusunun ulusal mücadelesine önderlik ettiği için istemektedirler.

Kısacası; Abdullah Öcalan şahsında yargılanmak ve cezalandırılmak istenen bağımsızlık talebi temelinde silaha sarılmaktır; yargılanmak ve cezalandırılmak istenen Kürt işçileri, köylüleri başta olmak üzere, tüm milliyetlerden Kuzey Kürdistan-Türkiye halklarıdır.

Türk hakim sınıflarının Abdullah Öcalan'ın başında demoklesin kılıcı gibi salladığı idam cezasını Kuzey Kürdistan-Türkiye halkları kökten reddedip Abdullah Öcalan'ı ne TC'nin ne de herhangi bir uluslararası emperyalist kuruluşun yargılama ve onu mahkûm etme hakkı olmadığını bir kez daha haykırıyoruz!

Biz emperyalistlerden "adil yargı" dilenmiyoruz! Abdullah Öcalan kayıtsız şartsız serbest bırakılmalıdır diyoruz!

28 Şubat 2002 X

İsrail-Filistin çıkmazı...

90'li yılların başlarında sosyalemperyalist Rusya önderliğindeki Doğu Bloku'nun çökmesiyle tüm batılı emperyalist burjuvazi "Komünizm yıkıldı" diyerek zafer çıgıkları attı.

Emperyalizm ve yardakçılara göre komünizm kapitalizm karşısında yenilmiş ve insanlık için yaşanabilir tek sistemin kapitalizm olduğu ispatlanmıştı. Böylece iki kutuplu dünya ortadan kalkmış, soğuk savaş sona ermiş ve artık insanlık "aklin egemen olduğu" "yeni dünya düzeni" altında savaşız ve kalıcı barış içinde yaşayacaktı.

"Yeni dünya düzeni"nin propagandası sadece burjuvazinin değişik temsilcilerini, savunucularını değil, ulusal kurtuluş mücadelesi verenlerden birçok devrimciye kadar geniş bir yelpazeyi de etkiledi.

Daha önce kapitalist sistem çerçevesinde kurtuluşun mümkün olmadığını -doğru olarak- savunanlar, giderek sistem içi çözümler aramaya, daha sonra da sistemin savunucusu olmaya başladılar.

Güney Afrika'da Apartheid'a son verilmesi ve İsrail ile Filistin temsilcileri arasında Oslo'da imzalanan anlaşma vb. gelişmeler de emperyalist burjuvazinin "yeni dünya düzeni" teorisinin pratik ispatı olarak gösterildi.

Emperyalistlerin barış havarisi kesilmesinin büyük bir sahtekârlık olduğu, savaşların kapitalizmin kaçınılmaz yol arkadaşı olduğu gerçeği kısa sürede kendisini yine gösterdi.

"Kalıcı barış çağına" girildiği yönündeki palavralarla paralel dünyanın birçok yerinde savaşlar yürüyor, çatışmalar sürüyordu. Emperyalist burjuvazinin temsilcilerinin kendileri de bu "kalıcı barış çağı" denen dönemin ilk on yılı içinde süren savaş ve çatışmalarda beş milyon insanın hayatını yitirdiğini tespit etmek zorunda kaldılar. Bu sayıya son iki yıllık dönemde yaşamını yitirenler de katıldığında "kalıcı barış çağı"nda savaşlarda yaşamını yitirenlerin sayısının daha yüksek olduğu görülecektir.

Oslo süreci olarak da gösterilen İsrail-Filistin anlaşması da emperyalist dünya burjuvazisinin "kalıcı barış çağı"nın tipik örneklerinden biri olduğu gibi, kapitalist düzende ulusal sorunun gerçek çözümünün mümkün olmadığını da gösteren bir örnektir.

Oslo anlaşmasından sonra ABD emperyalizmi denetiminde Beyaz Saray'da İsrail-Filistin temsilcilerine "Barış Süreci" ile ilgili anlaşma imzalatıldı. Buna göre, İsrail tarafından işgal edilen toprakların küçük bir bölümü üzerinde "mini" bir Filistin devleti ilan edilmesi vaat edilmişti. Fakat Filistin devletinin ilan edilmesi için de taraflar arasında varolan diğer anlaşmazlık sorunlarının görüşmelerle çözülmesi gerekiyordu.

Süreç işlemeye başladığında gelişmeler emperyalistlerin çizdiği çerçevede ilerliyordu ve taraflar arasındaki anlaşmazlıklar her seferinde ertelense de, gidişin iyi yönde olduğu propaganda ediliyor ve bu gelişmeler emperyalistlerin "barış" konusunda ne kadar duyarlı olduklarına, ne kadar olumlu işler yaptıklarına örnek olarak gösteriliyordu.

Fakat her seferinde ertelenen ve üzerinde tarafların anlaşmasının en zor olduğu konular gündeme geldiğinde, işlerin hiç de istendiği gibi yürümediği de ortaya çıktı.

Üzerinde en çok tartışılan ve anlaşılmayan esas noktalar, Kudüs'ün Filistinlilere verilip verilmeyeceği, nasıl bölüşüleceği; diasporadaki sürgün Filistinlilerin geri gelmesi; Batı Şeria ve Gaza bölgelerindeki tüm Yahudi yerleşim alanlarının tasfiye edilmesi ve ilan edilecek Filistin devletinin siyasal ve ekonomik olarak İsrail'den tam bağımsız bir yapıya kavuşması noktalarıydı.

Bu konularda anlaşma sağlanmadığı bir ortamda daha önce öngörülen Filistin devletini ilan etme tarihi geldi. Tam da bu süreçte Sabra-Şatilla katliamının sorumlusu katil Şaron Kudüs'ü ziyaret ederek provakasyona yol açtı. Ardında ikinci intifada denilen süreç başladı. Çatışmalar 2000 yılı Eylül ayı sonlarından bu yana devam etmektedir.

İkinci intifadanın başlangıcında taraflar yeniden görüşmelere başlamak için ABD ve Avrupalı emperyalistler tarafından Mısır'ın Şarm El Şeyh kentinde bir araya getirildi ve ateşkes ilan edildi. Bu ateşkesle rağmen çatışmalar sürdü.

Şubat 2001 başlarında yapılan başbakanlık seçimlerinde Şaron'un başbakanlığa seçilmesi sonrasında ise İsrail devleti soruna "çözüm" getirme yerine da-

ha da saldırganlaştı. Çatışmalar da giderek sertleşti. İsrail'in bu saldırganlığında aynı zamanda ABD'de Bush'un başkan olması ve Clinton dönemindeki İsrail-Filistin siyasetinin kendilerini bağlamadığını ilan etmesi de rol oynadı.

Eylül 2000 sonlarına doğru başlayan intifada sonucundaki çatışmalarda bugüne kadar yaşamını yitirenlerin sayısı 1400 civarındadır. Bunu taraflara göre ayırsak 1050 Filistinli, 350 İsrailli yaşamını yitirmiştir. Filistinlilerin dörtte biri çocuklardan oluşmaktadır.

11 Eylül 2001 tarihinde ABD'ye yönelik saldırı eylemi sonrasında başını ABD emperyalizminin çektiği "uluslararası teröre karşı mücadele" adına kurulan koalisyonun Afganistan'la başlayan ve tüm ezilen halklara karşı geliştirilen saldırının ve gerekçelerinin bir benzerini İsrail, Filistinlilere karşı göstermektedir.

İsrail hakim sınıfları Filistin halkının haklı davasını boğmak için ellerinden geleni ardına koymuyor. "Mini" Filistin devletinin ilanı gündeme geldiğinde, önce ortaya çıkan çatışmaları bahane ederek daha sonra da Filistin Özerk Yönetimi ile görüşmeleri keserek Filistin devletinin ilanını engellediler.

Ardında, İsrail askerinin saldırılarına karşı tepki olarak yeniden gündeme gelen intihar eylemleri de gerekçe gösterilerek bir bütün saldırıya geçtiler. Aralık 2001 tarihinden bu yana da, yürüyen çatışmalar giderek açık bir savaşa dönüşmüş durumdadır. İsrail "misilleme" adına tankıyla, topuyla, savaş uçakları ve helikopterleriyle Filistinlilere saldırmaktadır.

İntihar eylemlerinden Arafat'ı ve Filistin Özerk Yönetimi'ni sorumlu tutan İsrail-Şaron hükümeti 3 Aralık 2001 tarihinden bu yana Arafat'ın Ramallah'tan çıkmasını yasaklamıştır. Hatta Şaron, zamanında Arafat'ı öldürmedikleri için pişman olduğunu bile açıkça söyledi.

Arafat'ı açık cezaevine hapseden Şaron hükümeti, gelinen yerde Arafat'ı ve Filistin Özerk Yönetimi'ni Oslo anlaşmasının da çok gerisinde olan ve İsrail burjuvazisinin istediği bir zeminde anlaşmaya zorlamaktadır. Yani İsrail'in Arafat'a ve Filistin Özerk Yönetimi'ne dayattığı seçenek: Ya benimle bu oyunu oynarsın, ya da seni yaşatmam!

İsrail ordusu, Ocak ayı başlarından bu yana birçok yerleşim alanında onlarca evi yıkıp yüzlerce insanı evsiz barksız bırakmıştır. Birçok yerleşim alanı ve mülteci kampını işgal etmiştir. İsrail basını bile Filistinlilere uygulanan baskı ve saldırıları "devlet terörü" olarak adlandırdı. Onbinlerce Yahudi Şaron hüküme-

Onbinlerce Yahudi Şaron yönetiminin uygulamalarına karşı protesto eylemleri yaparak barış isteğini haykırdı.

tinin uygulamalarına karşı protesto eylemleri yaparak barış isteğini haykırdı.

Şaron hükümeti ise tüm tepkilere gözlerini kapatmış, kulaklarını tıkamış durumdadır. Filistinlilerin intihar eylemlerini ve benzeri saldırılarını engellemek amacıyla Doğu Kudüs'teki Filistinlilerin Batı Kudüs'e kontrolsüz girmelerini engellemek için 15 kilometrelik bir duvarın örülmesi düşüncesi bile dile getirildi. Bu süreçte İsrail hükümeti işkence yapmayı onaylarak yasal hale getirdi.

Evlerin yıkılmasına karşı yükselen tepkiler karşısında Dışişleri Bakanı Perez, kullanılan "yöntemin zarar verdiğini" açıklayarak ev yıkımını durdurma yönünde tavır takındı. Bu bağlamda Perez de esas olarak hükümetinin uygulamalarıyla hemfikirdir, sadece "yöntem" in kendilerine "zarar" verdiğini düşündüğü için ev yıkmaya karşı çıkar görünmektedir. Şubat ayı sonlarına doğru daha da yoğunlaşan çatışmalar sonucunda "topyekün saldırı" ilan edilmesine ise onay vermiş durumdadır.

İsrail-Filistin sorunu bağlamında Afganistan'a yönelik saldırı sürecinde ABD ile hareket eden ve Orta-doğu politikası bağlamındaki farklılığını geri planda tutan Avrupa Birliği -başta da Almanya-, Afganistan'a saldırının esas olarak bitmesine paralel yeniden tavır takınmaya başladı.

İsrail'in Arafat'ı muhatap olarak kabul görmemesi yaklaşımına ABD esas olarak onay verirken, AB tek muhatabın Arafat olduğunu ve sorunun Arafat ve Filistin Özerk Yönetimi ile görüşmelerle çözülmesi gerektiğini savunmaktadır. AB temsilcisi Solana ve Almanya Dışişleri Bakanı Fischer bunu açıkça ilan ettiler.

Filistinli dinci örgütlerin İsrail'e karşı "genel seferberlik", İsrail'in de "topyekün saldırı" ve "Arafat hükümetini yıkma"yı ilan ettiği bir ortamda Suudi Arabistan Prensi Abdullah AB temsilcisi Solana ile görüşmesinde bir "çözüm önerisi" getirdi. Sözkonusu öneri, İsrail'in 1967 yılında işgal ettiği topraklardan geri çekilmesi halinde Arap ülkelerinin İsrail'i resmen tanıyacağı yönündedir. Bu öneri, şimdilik başta ABD, AB, Rusya ve BM olmak üzere İsrail ve Filistin temsilcileri tarafından da sıcak karşılandı.

Çatışmaların sürdüğü ve hergün ölümlerin yaşandığı bir ortamda bu öneri üzerine görüşmeler de sürüyor.

Gelişmelerin hangi yönde olacağını önümüzdeki dönemde birlikte göreceğiz. Fakat şimdiden açık olan, -İsrail'in bu öneriyi kabul edeceğini varsaysak bile- bu önerinin de kısa

zamanda gerçekleşmesinin mümkün olmadığıdır.

İsrail-Filistin konusundaki tüm gelişmeler de, emperyalist burjuvazinin kitlelere empoze ettiği gibi "kallıcı barış çağı"na girilmediğini çok açık göstermektedir. "Yeni dünya düzeni" ya da küreselleşme olarak yüceltilenin emperyalist barbarlıktan başka bir şey olmadığı da açıktır aslında. Böylesi barbarlık temelinde yaşamaya çalışan bir sistemin ezilen halkların sorunlarına çözüm getiremeyeceği de açıktır.

Ulusal sorun başta olmak üzere tüm temel toplumsal sorunların çözümünü bu barbarlık sisteminde beklemek, sorunların gerçek çözümüne sırt çevirmektir.

Emperyalist barbarlıktan kurtulmanın bir ve tek doğru yolu vardır: Uluslararası proletaryanın, ezilen halklarının kendi ülkelerindeki kapitalist sistemi yıkmaya mücadelesi! Emperyalist sistemi yerlebir edecek olan devrimler!

İsrail-Filistin somutunda da esas çözüm Yahudi işçi ve emekçilerinin İsrail'in barbar politikasına karşı, Filistinlilerle barış ve birlik için seslerini yükseltmesi, devrim için mücadele etmesiyle; Filistin halkının İsrail devletine karşı mücadele ederken Yahudi işçi ve emekçileriyle birliği ve ortak mücadeleyi savunmasıyla; devrim için mücadele etmesiyle ancak sağlanabilir.

İsrail-Filistin devrimleri de değişik ulus ve milliyetlerden işçi ve emekçilerin birliği ve ortak mücadelesiyle başarıya ulaşacaktır.

Filistin sorununun gerçek çözümü için de "Ya barbarlık içinde çöküş, ya sosyalizm!" şiarı her zamankinden daha güncel!

5 Mart 2002 X

Roja Newrozê roja tekoşinê ye. Dî Newrozê de âlâ şoreşê bilind bike!

Karkerno, şoreşgero, hevalno...

Îsal disa her siyasetek tora xwe Newrozê piroz dîke. Dî Newrozê de wisa bangî milletê Kurd dîkin. Agirê Newrozê bona aşitiyê vêxinin. Destê xwe ra ser devlet mekin. ...nesihetê awa dîdîn milletê me.

Komelên netewperestiya Kurd gîştî dîxwazîn ku dewletê dî emperyalistê mezin destê xwe telvê bîkin û meseleya Kurd hal bîkin. Jî emperyalistan ra dibên ku: Jî Kurdan ra çareke bîbinin jî çîtan dîbi bila bîbi. Em bî Tîrkan va, jî hev cihêbûyunê naxwazînê. Hema em jî lî vê dinê merovinê, heqê me çî ye, ewqas bîdîn. Dewletê dî mezin lî Ewropa werin areke, bîla dewleta Tîrk jî telvê bî, vana gîştî mesele yê Kurd hal bîkin. Vana heqê me ra çî gotîne, em bî wi razi dîbî-nê. Bî kurtî; komelên netewperestiya Kurd gîştî, hal kîrîna meseleyê Kurd hewale emperyalistan dîkin. Bî

vê torê ne mesele yê Kurd hal dîbi, ne jî tîşteki dîn.

Va rê ya, rê ya rîzgariya Kurdan nîne. Bî vî siyasetê ne Kurd rîzgar dîbi, ne jî Kurdistan.

Emperyalist gîştî rîzgariya Kurdan jî naxwazîn. Ew dîxwazîn ku Kurd timê wan ra koletiyê bîkin. Ew kelkxur û menfeetperestîn; her tîşteki bona menfeeta xwe dîkin. Ew lî dinê her tîşteki bî çav ê kelkxur çav dîkin û bî kelkxuriyê digîrîne dest xwe û analiz dîkin û meseleyan hal dîkin. Bî kurtî; dostî ya emperyalistan û ya kedxwaran nabî.

Hîn kes jî dîzanîn ku Newroz roja têkoşinê ye. Ew kesan awa dîpîrsîn: "Ey heval! Dî Newrozê de e me çî mesajê bîdînê gelan. Newroz'a 2002. de agirê Newrozê bona kê bilind be, rê ya kê rohnî ke? "

Wan hevalanra em dibênê ku:

Lî Kurdistanê gelê Kurdan dî Newrozan da lî hem-

SÖMÜRGECİLİĞE, FAŞİZME, EMPERYALİZME,
SERMAYE İKTİDARININ EGEMENLİĞİNE KARŞI

Newroz'da devrim bayrağını yükselt!

Yıl 2002... 21. yüzyıldayız yani!

Çağın gelişimiyle, teknolojinin muazzam ilerleyişiyle övünülüyor. İnsan haklarından, hak hukuktan, demokrasiden... en yüksek perdeden sözediliyor. Dünyadaki zenginlik göz kamaştırıyor... Teknolojik gelişme sayesinde dünyanın bir köşesinden diğer bir köşesine çok kısa zamanda ulaşılabilir. Zenginlik had safhada. Bunlar doğru. Ama dünyadaki bu gelişme kimin hizmetinde?

Bir avuç mutlu azınlık şaşaalı bir yaşam sürdürürken milyarlarca insan açlık ve sefalet içinde. İnsanlar çöplüklerde yiyecek toplamaya çalışıyor. Afganistan'da tüm dünyanın gözleri önünde insanlar bir öğün yemek almak için gökten atılan bombalara koşuyorlar. Paketler bomba mı

yiyecek mi? Şansa. Ama gerçek şu; yiyecek bulabilmek için bombalanmayı da göze almak gerekiyor. Emperyalist efendiler diledikleri ülkeyi işgal ediyor, bombalıyor. Çıkarılan yerel savaşlarda binlerce insan hayatını kaybediyor, binlercesi açlıktan ilaçsızlıktan, salgın hastalıktan ölüyor. Gelişmiş emperyalist kapitalist ülkelerde de emekçi yığınlar açısından hayat her geçen gün daha da kötüye gidiyor. Kazanılmış ekonomik, demokratik haklar bir bir kısıtlanıyor. İşçi olanlar işini kaybetme korkusuyla sesini çıkaramıyor. İşsizler ordusu giderek büyüyor. Emperyalist efendiler alternatifsizliğin keyfini çıkarıyor. Her yıl kârlarını katlayarak şaşaalı bir yaşam sürdürüyorlar.

Bir yandan muazzam bir zenginlik, şaşaalı bir yaşam; diğer yandan savaş, açlık yoksulluk, sefalet... Dünyanın bugünkü manzarası kısaca böyle.

Emperyalist sistemde insan hakları, demokrasi, hak hukuk laflarının ne anlama geldiğini biz Kürdistanlılar kendi pratiğimizden biliyoruz. Biliyoruz ki tüm bunlar palavra, ezilen sömürülen yığınlar açısından bunların gerçek anlamda varlığı söz konusu bile değil. Bu laflar emperyalistlerin işine geldiği ve onlara yaradığı ölçüde vardır, onların çıkarlarıyla çeliştiği noktada bu gibi kavramların hiçbir önemi yoktur.

Başka yerlere gitmeye gerek yok. İşte Kürdistan!

Gelişmesiyle bunca övünülen 21. yüzyılda da Kürdistan'ın parçalanmış sömürge durumu devam ediyor. Emperyalizmin uşakları sömürgeci efendiler Kürt ulusunu kan ve gözyaşı deryası içinde köle olarak kullanmaya devam ediyorlar. İşte Küzey Kürdistan! 21. yüzyılda Kürdün "ben Kürdüm" demesi suç. Anadiliyle konuşması suç. En ufak demokratik hak için mücadele kanla bastır-

ber zîlm û zordestî û pişaftîni û tune kirîni ye têkoşîn kirîye, têkoşîn dike. Bî têkoşînê destanên berxwedanan derxistiye. Navê rojê berxwedanên Kurdan yekî jî Newroz e!

Dewleta Tirkê faşistê xwinxwar, bî nijadperesti yê û bî çepelkari yê cesetê miriye me parçe parçe kirin û ew dewisandin. Lî ser van cesetan poz dan. Va barbariya weku qeremani işandan. İqtidar a çini yê Tirkê zal, bî dijvariye û bî zorbetiye seltaneta xwe dan. Vi zorbeti yê; karker û kedkar û gelên bindest bî nerita xwe dibinin û jîyan dîkin.

Lî hember dewleta Tirkê faşist, gelê Kurd û şoreşger û kominist ala têkoşînê bilind dîkin. Navê rojên şoreşger û koministan yekî jî Newroz e!

Kê ku rızgariya gelê Kurd û Kurdistan dîxwazi lî hember emperyalizmê û faşizmê û dewleta Tirkê faşist têkoşîn dike û ala şoreşê bilind dike! İsal dî Newrozê de têkoşîna antiemperyalizmê bilind bike. Antiemperyalisti tenê lî hember dewleta emperyalistê wa yan jî we têkoşînkirin nîne. Antiemperyalisti lî hember sistema kapitalist û emperyalist a giştî têkoşîn dike, sistema kapitalist dihelîşîni.

Em tenê lî hember emperyalistiya Amerikan'ê û Al-

man û Franse... nîninê, em yekpare lî hember emperyalizmê û faşizmê û her cins kevneperestiyênê.

Şera karker û kedkar û gelên bindest bî ilma çini karkeran bî xemilîne!

– Em dîxwazîne ku, şera karker û kedkar û gelên bindest metinkariye û faşizmê û emperyalizmê û kevneperestiya her torê bişewitîni, bihelîşîni.

– Em dîxwazîne ku, agirê Newrozê boyaxa rû yê emperyalistan bişewitîni û rû yê wanê mundar derxîni meydanê. Dosti ya wan na bî, ew dujminê gelê bindestin. Ew, jî bo kara xwe her nîzmahiye dîkin.

– Em dîxwazîne ku, têkoşîna rızgari ya netewî ya Kurdistan bî têkoşîna rızgariya karkêran yek bî û dewletê Tirkê faşist bihelîşîni û âlâ şoreşê û sosyalizmê bilind bike.

Lî Newrozan jî ala şoreşê bilindke!

Bî agirê Newrozê ocaxê şoreşê künk bike!"

Adar 2002 X

PARTİYA BOLŞEWİK (KURDİSTANA BAKUR)

rılıyor, Kürtlere kayıtsız şartsız köleliğe devam durumu dayatılıyor.

Emperyalist efendiler Kürt sorunu kendi çıkarları için kullanıyor. Sömürgeci, uşaklarını daha fazla sıkıştırma ihtiyacı duyduğunda Kürtlerin varlığından sözeder, istediğini yaptırdığında Kürtlerin köleliğinin devam edeceği konusunda uşaklarına söz verir.

2002 yılının Newroz'una bu koşullarda giriyoruz.

2002 yılının Newroz'unda da önemli olan Newroz'u mücadeleci geleneğine uygun kutlamak, Kürdistanlı kitleleri emperyalizme, sömürgeciliğe karşı bilmek, Kürdistan'ın ve Kürt ulusunun gerçek kurtuluşu için; devrim için bilinçlendirmektir. Newroz ateşi ezilenlerin özgürlüğe duydukları özlemin ateşi olarak yükseltilmeli; Newroz devrim için bir mücadele günü olmalıdır.

Yıllardır Newroz'lar mücadeleci içeriğinden koparılmaya çalışılıyor. Bunu hem egemen sınıflar yapıyor hem de sistem içinde sistem için mücadeleyi siyaset edinen Kürdistanlı kimi siyasetler yapıyor. Ve ne yazık ki bunlar bugün kitleler içinde

belirleyici etkiye sahip olanlardır. Bir avuç komünistin sesi bugünkü ablukada kitlelere yeterince ulaşmıyor. Hal böyle olunca Newroz'ların biçim ve içeriği de durumdan duruma değişiyor. Bir bakıyorsunuz sömürgeciliğe karşı isyan günüdür, bir başka Newroz'da sömürgecilerle barış günü mesajının taşındığı bir gündür, bir bakıyorsunuz kendi varlığını da bir kenara koyup sömürgecilerin tanıdığı imkânlar ölçüsünde legal siyaset için kitleleri mücadeleye çağıran birgün oluveriyor. Şimdi bu sesler yükseltiliyor, Kürdistanlı kitleleri sisteme bağlama çağrıları yapılıyor. Kürt ulusunun kurtuluş mücadelesi çarçur ediliyor.

Kürdistanlı işçiler, emekçiler buna hayır demelidir. Newroz köleliğin devamına çağrı günü olarak kullanılamaz. Newroz'lar mücadele günü olmalıdır. Bu bağlamda şu düşüncelerimizi bir kez daha yineliyoruz:

Kürdistanlı kitlelerin Newroz'larda sömürgecilerin tank paletlerine göğsünü siper ederek tutuşturduğu ateş; sömürgeciliği, faşizmi, emperyalizmi ve her türden gericiği; kısaca, bir bütün olarak bu köhne bar-

bar sistemi yıkmak ve sermayenin egemenliğine son vermek için geliştirilmelidir.

Newroz'larda yükseltilen alevler emperyalist barbarların insan hakları, hak hukuk, eşitlik laflarıyla boyanmış maskelerini yakmalı, onların çirkef yüzlerini ortaya koymaya yaramalıdır. Kâr hırsı uğruna her türlü alçaklığa başvurmaktan çekinmeyen emperyalistler ve uşaklarından dost olunamayacağı bilinçlere kazanmalıdır. Kuzey Kürdistan'da ulusal kurtuluş mücadelesi sınıf mücadelesiyle birleştirilerek Kuzey Kürdistan-Türkiye'de faşist Türk devletini yerlebir edecek olan devrim ateşi olarak yükseltilmelidir.

İşte bunun için; **"Newroz ateşiyle devrim ocağını körükle!"** şiarı Newroz'larda biz komünistlerin mücadelesi şiarıdır. Kürdistan'ın ve Kürt ulusunun gerçek kurtuluşundan yanayım diyenler, gelin bu şiarı hep birlikte yükseltelim!

Mart 2002 X

PARTİYA BOLŞEWİK (KURDİSTANA BAKUR)

PKK'den beklenen bir adım...

PKK Parti Meclisi (PM), Ocak ayı sonlarında yaptığı 5. Genel Toplantısı'nın sonuçlarını, 5 Şubat tarihinde bir "Sonuç Bildirgesi"yle kamuoyuna açıkladı.

Bu bildirgenin kamuoyuna yayınlanması sonrasında, PKK'nin, Türkiye ve Avrupa Birliği (AB) üyesi ülkelerde artık PKK adı altında faaliyet yürütmeyeceğini açıklamasına bağlı olarak PKK'nin isim değişikliği yapacağı sorunu öne çıkan esas sorun oldu.

Yazılı tavırlarda ya da sözlü tartışmalarda PKK PM'nin bu kararı değişik biçimlerde yorumlandı. Kimi "taktiktir bekleyip görmek lazım" derken, kimi de "doğal bir gelişmedir" diye yorumluyordu.

Bizce doğru olanı ikinci yorumdur. İster PKK'nin attığı adımı doğru, isterse de yanlış bulun, atılan adım PKK'nin siyasetine uygun ve gerekli bir adımdır. PKK, özellikle İmralı süreci sonrasında çok daha açık ve hızlı biçimde sisteme yamanma siyasetinde gayet ciddi ve samimidir. Ve bu siyasetine uygun da adımlar atmaktadır.

PKK'nin siyasetini belirleyen düşünce, Abdullah Öcalan'ın İmralı savunmalarını daha da genişleterek 28 Eylül 2001'de Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne (AİHM) sunduğu ve "*Sümer Rahip Devletinden Halk Cumhuriyetine Doğru*" başlığını taşıyan savunmalarıdır.

Bu savunmalar PKK tarafından "21. Asrın Manifestosu" olarak ilan edilmiş ve örgütün tüm çalışmaları bu savunmalardaki görüşlerin PKK'nin kadrolarına ve PKK'nin etkilediği kitlelere kabul ettirilmesi; bu görüşlere uygun adımlar atılması yönünde olmuştur. Ve bu savunmalarda PKK'nin isim değiştirmesi, legal alanlarda, sivil toplum örgütlerinde örgütlenmesi vb. tüm düşünceler savunulmaktaydı.

20. yüzyılda "Sivil Toplumculuk" olarak savunulan düşünceye "3. Alan Teorisi" adını vererek "Sivil Toplumculuk" yeni bir düşünceymiş gibi kitlelere sunuldu, sunuluyor. Bu düşünceye göre artık 20. yüzyıldaki tüm düşünce sistemleri -tabii ki en başta sosyalizm düşüncesi- eskimiş ve geçersizdi. Artık çağ "Çağdaş Demokrasi", küreselleşme çağıydı! Doğu Bloku çökmüş, Batı ise çökmeye karşı karşıyaydı. Bundan kurtulmanın yolu ise artık sınıfsal, ulusal dar bakış açılarından kurtulmak, dünyada yaşayan herkesi içinde barındıran "Çağdaş Demokrasi"nin hakim kılınmasıydı.

Demokratik yöntemlerle mücadele ise -iktidar için mücadele etmeden, her türlü şiddetten uzak- demokratik hakları sonuna dek kullanarak legal alanda mücadele etmek, devlet örgütlerinin dışında paralel bir örgütlenme yaratmaktı. Sivil toplum örgütlerinde örgütlenmek ve sivil toplum örgütlerini yaratmakla, alttan örgütlenmeyle devlet de "demokratik cumhuriyete" dönüştürülmüş olacaktı. "3. Alan Teorisi"nin,

X Komelên netewperestiya Kurd gîştî dîxwazîn ku dewletê dî emperyalistê mezin destê xwe telve bîkîn û meseleya Kurd hal bîkîn. Jî emperyalistan ra dibên ku: Jî Kurdan ra çareke bîbîn jî çîtan dîbî bîla bîbî. Em bî Tırkan va, jî hev cîhêbûyunê naxwazînê. Hema em jî lî vê dînê merovînê, heqê me çî ye, ewqas bîdîn. Dewletê dî mezin lî Ewropa werîn areke, bîla dewleta Tirk jî telvê bî, vana gîştî mesele yê Kurd hal bîkîn. Vana heqê me ra çî gotîne, em bî wî razi dîbînê. Bî kurtî; komelên netewperestiya Kurd gîştî, hal kîrîna meseleyê Kurd hewale emperyalistan dîkîn. Va rê ya, rê ya rîzgariya Kurdan nîne. Bî vî siyasetê ne Kurd rîzgar dîbî, ne jî Kurdistan.

"21. Asrın Manifestosu" ve tüm insanlığın kurtuluşunun siyaseti olarak kitlelere sunulan düşüncenin özünde böylece böyledir.

"3. Alan Teorisi" olarak sunulan ve küreselleşme adına emperyalist sistemin savunuculuğunda konaklanan bu çizgi, PKK'nin reformist çizgisinin doğal sonucudur. Fakat bu çizgi, PKK'nin önceki reformist çizgisiyle bir ve aynı değildir.

En basitinde ele alınsa bile, İmralı öncesi PKK çizgisi reformist çizgi olmasına rağmen, PKK hâlâ Kürt ulusunun ulusal hakları bağlamında daha ileri talepler için mücadele etmekteydi. Siyasetin esası, emperyalistlerin de baskılarıyla TC ile masaya oturup Kürt ulusunun, somutta da Kuzey Kürdistan'da federasyon ya da otonomiye sahip olmasını gerçekleştirmektir. Bu süreçte kendisine destek verir görünen emperyalist, gerici devletler övülürken bir bütün olarak ve açıkça emperyalist sistemin savunuculuğu yapılmıyordu.

İmralı ile bu hedeflerden de uzaklaşıp geçmişteki Kürt ayaklanmaları suçlanarak açık ve net biçimde misak-ı milli sınırlarının, Kemalizmin açık savunuculuğunda konaklandı. Ve giderek emperyalist sistem bir bütün olarak ve açıkça savunulmaya başlandı. PKK 7. Kongresiyle bu çizgi resmen de onaylandı. Bu çizginin resmen onaylanmasına paralel isim değiştirmede atılan ilk adım ARGK ve ERNK'nin isimlerinin değiştirilmesi oldu. Bu süreçte Abdullah Öcalan legal alanda HADEP'in nasıl bir siyaset gütmesini açıklarken PKK'nin varlığını ancak belli zamana kadar koruyacağını açıklayarak da gidişatın hangi yöne doğru olduğunun işaretlerini veriyordu.

Gerçi o dönem Öcalan PKK'nin varlığını "Kapsamlı bir barışa kadar" sürdüreceğini ifade ediyordu. Fakat bu, PKK'nin varlığının, daha sonra söz konusu "kapsamlı barışa" varmanın önünde engel olduğunu savunmasının engeli değildi.

Abdullah Öcalan'ın AİHM'e sunduğu savunmalar da ise "Çağdaş Demokrasi" adına emperyalist sistemin savunuculuğu temel siyasete dönüştürüldü. Şimdi yapılacak söylenen PKK 8. Kongresi'nin de bu siyaseti onaylayacağı açıktır.

PKK PM'nin 5 Şubat'ta kamuoyuna sunduğu 5. Genel Toplantısı'nın "Sonuç Bildirgesi"nde Öcalan'ın yolunda yürüneceğine dair and içilmekte ve şöyle denmektedir:

"Biz, Önderliğimizin çizdiği değişim ve yeniden yapılanma çizgisinde mutlaka yürümekte kararlıyız." (Özgür Politika, 6 Şubat 2002)

PKK'nin Öcalan'ın çizdiği çizgide yürümekte kararlı olduğu açıktır. Bu çizgi, "sınıfsal ve ulusal dar bakış" reddettiğine ve bu da PKK'nin geçmişini –özellikle silahlı mücadeleyi– reddederek TC ile barışmak için adımlar atmaya gerektirdiğine göre, PKK'nin bu yolda yeni adımlar atmasının da doğal bir sonuç ol-

duğu açıktır. Bu bağlamda gelinen yerde her türlü terör eylemini reddettiğini açıklayan PKK'nin siyasetinin önünde "terör örgütü" olma damgası engel teşkil ediyorsa, bu engelin kaldırılması gerekir. Eğer bu engel PKK'nin terörü lanetleyen tüm açıklamalarına rağmen kalkmıyorsa, o zaman ismin değiştirilmesi, PKK adına faaliyetlerin durdurulması da seçeneklerden biri olmaktadır.

Ayrıca "3. Alan Teorisi"nin temel tezlerinden biri soruna "sınıfsal dar bakış açısıyla yaklaşılmalıdır" tezi olduğuna göre, PKK'nin isminde işçi sınıfını dile getiren "Karker" tanımının da örgüt isminden temizlenmesi gerekir. Olgular olarak PKK'nin hiçbir zaman işçi sınıfının örgütü olmadığı gerçeği de bu adımın atılmasını kolaylaştıran etmenlerden biridir.

PKK'nin dünyayı yeniden keşfeden "3. Alan Teorisi", nasıl ki sınıfsal bakış açısını reddediyorsa, ulusal soruna yaklaşımda da sorunu küreselleşme savunusuna bağlı ele almaktadır. Sonuçta çok açık söylenemese de, aslında PKK Kürt ulusunun ulusal kurtuluş mücadelesinin de terkedilmesini savunmaktadır. Buna göre, eğer tutarlı davranılırsa PKK'nin isminde yer alan "Kürdistan" tanımının da çıkarılması gerekir. Ki, bu tanım en başta PKK'nin barışmak istediği faşist Türk devletini rahatsız etmektedir. O zaman barışmak istenenleri ikna etmek için de olsa Kürdistan tanımı da PKK'nin yeni isminde yer almaması gerekiyor. Her ne kadar anda PKK yetkilileri Kürdistan tanımının "bölücülük" için yapılmadığı, bunun ilk önce Türkler tarafından kullanılan bir coğrafyanın adı olduğu konusunda Türk hakim sınıflarını iknaya çalışsalar da, PKK'nin Kürdistan tanımını isminden çıkarmasının önünde hiçbir engel yoktur. Tersine siyasetlerine uygun olacaktır.

"Demokratik Cumhuriyet", "Demokratik Birlik" ya da "Demokratik Hareketin Birlik" partisi vb. hangi ismi alırsa alsın, ya da isminde Kürdistan tanımını kullansın; Abdullah Öcalan'ın PKK'yi sisteme entegre etme yönünde savunduğu ve PKK Başkanlık Konseyi, ya da PKK Parti Meclisi'nin onayladığı siyasetin 8. Kongreleri tarafından da onaylanacağı açıktır. İsim değişikliği nasıl yapılırsa yapılsın, PKK'nin siyasetinin özü değişmez.

PKK'nin "3. Alan Teorisi"nde şiddete, silaha da yer yoktur. Abdullah Öcalan'ın çizdiği yolda gitmekte kararlı olan PKK'nin, isim değişikliğinin yanısıra, –daha doğrusu bununla paralel olarak– silahlı güçlerini dağıtma adımı atması da hiç kimseyi şaşırtmamalıdır. Çünkü "silahlı güç", PKK'nin andaki siyasetinin ilerlemesi önünde ayak bağıdır.

Bu konuda ne zaman ve nasıl adım atacaklarına tam karar vermediklerinden olsa gerek ki, PKK adı altında faaliyet yürütmeyecekleri alanı şimdilik Türkiye ve AB ülkeleriyle sınırlamışlardır. "Silahlı güç"ün bulunduğu esas alan olan Güney Kürdistan, ya da

diğer Ortadoğu ülkeleri kapsam dışı bırakılarak en azından şimdilik "savunma gücü", esasta pazarlık gücü olarak "silahlı güç" elde tutulmaktadır.

Fakat bu, önümüzdeki dönemde PKK'nin isim değişikliğine paralel, ya da sonrası dönemde silahlı gücünü tek yanlı olarak dağıtmasının ve silahları bırakan insanlarını "demokratik cumhuriyet" için mücadeleye "üçüncü alan" örgütlenmeleri yoluyla katılması görevini vermesinin önünde engel değildir. Artık sorun bunun ne zaman ve nasıl yapılacağı sorunudur.

PKK yöneticilerinin PKK'nin misyonunu tamamladığı yönündeki açıklamalarının arkasında yatan bir gerçek de, silahlı mücadeleye son verme sonrasında, silahlı güçlere de son vermektir. Şimdiye kadar bunun yapılmamış olması, PKK'nin siyasetinin buna uygun olmaması sonucu değil, TC'nin PKK'ye başka imkân tanımaması sonucudur. Yani TC, PKK'nin silahlı güçlerine, "af" ilan etse ve silahları bırakıp gelerseniz herhangi bir takibata uğramayacaksınız deseydi, PKK bu adımı atmaya hazırdı, hazırdır.

DİĞER BAZI NOKTALAR

Sorun PKK'nin attığı adımların çizgisine uygun olup olmadığı değil; Abdullah Öcalan'ın "*Devletin benimle programı var*", "*Misak-ı Milli ruhuna en uygun hareket eden biziz*"; ya da "*PKK bile TÜSİAD'dan alt düzeyde bir program*" savunuyor diyen PKK Başkanlık Konseyi Üyesi Nizamettin Taş vb. PKK yöneticilerinin yaptığı açıklamaların, PKK çizgisinin Kürt ulusunun kurtuluşu bağlamında ne anlama geldiğinin; ve bu çizgiyle Kürt ulusunun köleliğinin başka biçimlerde süreceğinin kavranması sorunudur.

Özellikle 11 Eylül 2001 sonrasındaki emperyalist saldırganlığı "demokratik, barışçıl ve işbirliğini temel alan karakterde" olacak 21. yüzyılın yeniden yapılanma ve değişiminin başlangıcı olarak değerlendirilmesi ve savunulması, PKK'nin nerede konakladığını

en açık gösteren bir yaklaşımdır.

11 Eylül 2001 sonrası emperyalizmin ezilen halklara karşı saldırganlığı Özgür Politika'nın aktarımına göre PKK PM tarafından şöyle değerlendirilmektedir:

"PKK PM, 11 Eylül saldırılarıyla başlayan süreci, 21. yüzyıla damgasını vuracak olan yeni uluslararası sistemi yaratmayı hedefleyen, hangi yöntemlerle gelişirse gelişsin ve ne kadar zaman dilimine yayılırsa yayılsın, sonuçta yeni bir uluslararası sistemi zorunlu olarak yaratacak bir süreç olarak değerlendirdi. (...) ABD'nin 11 Eylül saldırılarını üçüncü dünya savaşının başlangıcı olarak ilan etmesi ve uzun süreli bir mücadeleyi hedeflemesinin de bu gerçeği ifade ettiği kaydedildi." (Özgür Politika, 6 Şubat 2002)

Bu emperyalist saldırganlığın sonucunda ortaya çıkacak yeni uluslararası sistem ise, PKK PM 5. Genel Toplantısı "Sonuç Bildirgesi"ne göre; "*Değişim süreci hangi yöntemlerle yaşanırsa yaşansın, sonuçta 21. yüzyıla damgasını vuracak olan yeni uluslararası sistem, insanlığın her alanında yaşadığı küreselleşmeye uygun olarak daha demokratik, barışçıl ve işbirliğini esas alan bir karakterde olacaktır.*" (aynı yerden)

PKK, emperyalizmin ezilen halklara karşı saldırganlığını aynen emperyalist saldırganlar gibi "terörizme karşı mücadele" olarak kabul ediyor, savunuyor. Bunu değişim, demokrasi ve barış cephesi, yeni bir sistem yaratmak isteyen cephe olarak savunduğu için kendisinin hangi cephede yer alacağı da şöyle açıklanmaktadır:

"... Partimizin ve halkımızın yeri, hiç kuşkusuz Kürdün inkar eden ve yok etmek isteyen eski statüko cephesinde değil, yeni bir sistem yaratmak isteyen değişim cephesinde olacaktır. Yine Partimiz ve halkımız baskı, parçalama ve terör cephesinde değil, demokrasi, barış ve özgür birlik cephesinde saf tutacaktır." (aynı yerden)

İlk bakışta Kürdün inkar etmeyen ve değişim cephesinde saf tuttuğu resmini veren bu tavrın gerçek içeriğinin anlaşılmasının püf noktası, Kürdün inkar eden eski statüko ve terör cephesi olarak sunulan cephe

X Emperyalist gışti rızgariya Kurdan ji naxwazın. Ew dixwazın ku Kurd timê wan ra koletiyê bıkın. Ew kelxur û menfeetperestın; her tışteki bona menfeeta xwe dıkın. Ew lı dinê her tışteki bı çav ê kelxur çav dıkın û bı kelxuriyê dıgırine dest xwe û analiz dıkın û meseleyan hal dıkın. Bı kurti; dosti ya emperyalistan û ya kedxwaran nabi. Em tenê lı hember emperyalistiya Amerikan'ê û Alman û Franse... nıninê, em yekpare lı hember emperyalizmê û faşizmê û her cıns kevnepereştıyênê. Rızgariya Kurdistan ji, bı şoreşê û bı sosyalizmê dibi!

ile, yeni statüko ve değişim cephesi olarak görülenlerin kim olduğu noktasıdır. PKK yöneticilerinin açıklamalarından açıkça ortaya çıkan sonuç, değişim cephesinin ABD önderliğindeki emperyalist cephe olduğudur. Örneğin ABD'nin Irak'a müdahalesinin sözkonusu edildiği yerde Saddam rejimi eski statüko, eski rejim; ABD'nin Saddam'a karşı saldırganlığı ise yeni statüko, yeni rejim olarak görülmektedir.

Böylece PKK yöneticileri ABD'ye Kürtleri inkar etmediğiniz koşullarda sizinle aynı cephede yer alabiliriz işaretlerini vermektedir. CIA Başkanı Tenet'in açıkladığı ABD'nin yeni terör listesinden PKK'nın çıkarılmış olması da bu yöndeki gelişmelerin mümkün olduğuna işaret etmektedir.

PKK Başkanlık Konseyi Üyesi Duran Kalkan'ın 14 Şubat 2002 tarihli Özgür Politika gazetesinde yayınlanan söyleşisinde, Duran Kalkan'a göre 11 Eylül 2001 yeni bir süreci, insanlığın yaşadığı ağır sorunları çözecek bir süreci başlatmıştır. *"Şimdi Batı sisteminin içine girdiği değişim ve yeniden yapılanma süreci'nin on onbeş yıllık bir süreç olarak öngörüldüğü savunulmaktadır –burada ABD emperyalizminin siyasi temsilcilerinin "terörizme karşı" savaşın on yıldan fazla süreceği yönlü açıklamaları hatırlansın.*

Sözkonusu bu sürecin birinci aktörünün ABD olduğu ve ABD'nin yaşananları "Üçüncü Dünya Savaşı" olarak tanımladığı da tespit edildikten sonra şunlar söylenmektedir:

"Daha önceki süreçte şekillenen uluslararası sistemin bütün hukuksal düzenini bir kenara bıraktığını ve artık her şeyi savaş koşullarının belirlediğini ilan etti. Bu da, eski sistemin geçersiz kılındığı anlamına gelmiştir. Eski sistemin bütün ölçüleri aşılmıştır. Şimdi, savaş koşulları çözüm üretiyor ve bu savaş içerisinde giderek yeni bir uluslararası sistem düşünce ve siyasi yapısıyla, uluslararası ilişkisi ve hukukuyla şekillenmektedir." (Özgür Politika, 14 Şubat 2002)

Duran Kalkan'ın takındığı bu tavırdaki esas sorun, ABD emperyalistlerinin açıklamalarının aktarılması, ya da yaşananların somut olarak emperyalistlerin özellikle İkinci Dünya Savaşı sonrasındaki uluslararası hukuku çiğnemelerini olumlamasıdır. Bu arada "eski sistemin bütün ölçüleri aşılmıştır" diyerek emperyalizmin de özünde değiştiği düşüncesini başka laflarla kitlelere empoze etmeye çalışmaktadır.

Bu, emperyalist ve gerici savaşlarla yaratılmak istenen, "yeni bir uluslararası sistem düşünce ve siyasi yapısıyla" şekillenecek olan sistemin 21. asrın tüm dünya insanları için geçerli olacağını savunan Duran Kalkan aynen şunları söylemektedir:

"Gelişmenin doğrultusu kesinlikle özgürlüklerin kısıtlanması, demokrasinin daraltılması ve gericileşme yönünde olmayacaktır. Yeni uluslararası sistem, 21. yy sistemi daha demokratik, özgürlükçü, adil ve paylaşımcı bir dünyanın; herkes için daha fazla yaşanılır

hale geldiği bir sistem olacaktır." (aynı yerden)

Tüm bunlar başta emperyalist büyük güçler olmak üzere tüm emperyalist sistemin "terörizme karşı mücadele" adına dünyanın işçi ve emekçilerine, ezilen halklarına karşı saldırganlığının dizginsizce yürütüldüğü bir dönemde söylenmektedir.

Emperyalist barbarlığın Afganistan'a saldırıyla başladığı ve sırada ABD Başkanı Bush tarafından "şer eksenli" olarak ilan edilen Irak, İran, Kuzey Kore'nin, ya da emperyalizme bağımlı herhangi başka bir ülkenin bulunduğu; her gün nereye saldırılacağı'nın "merak" edildiği bir ortamda bunlar söylenmektedir.

Dışa karşı saldırganlığın yol arkadaşı olan içte faşistleşme adımlarının açıkça atıldığı, birçok örnekte görüleceği gibi her tür burjuva demokratik hakkın postallarla çiğnenip kenara atıldığı bir dönemde söyleniyor bunlar.

Böylece, emperyalist saldırganlığın beraberinde getireceği uluslararası "sistem" in ezilen halklar için gerçekte daha fazla kölelik anlamına geldiği, geleceği gerçeğinin üzeri örtülerek emperyalist sistem, "herkes için daha fazla yaşanılır" bir sistem olarak kitlelere sunulmaktadır. PKK gelinen yerde kölelerin köleliklerini kabul ederek köle sahipleriyle "barış içinde" yaşamalarını salık vermekte, köle sahiplerinin cephesinde yerini almaya çalışmaktadır.

PKK emperyalist sistemin köle sahiplerinin cephesinde yerini almaya çalışırken, doğal olarak bu gelişme sonucu Kürt ulusunun kurtuluşunun önünde engel olma konumuna da gelecektir.

Kuzey Kürdistan-Türkiye'de Kürt ulusunun ve azınlık milliyetlerin egemen Türk ulusunun ve hakim sınıflarının kölesi olmasına karşı değil, tersine köleliğin başka biçimlerde sürdürülmesinin siyasetine sahiptir PKK. Kürtler için bazı anayasal kültürel hakların savunuculuğunu yapması da bu gerçeği ortadan kaldırmıyor.

"Birleşik, Bağımsız, Demokratik Kürdistan" talebinden federasyon talebine, federasyondan otonomi talebine ve son olarak da kültürel haklar talebine doğru evrimlenen süreçte, artık kültürel hakların da daraltılması sözkonusudur.

Giderek daraltılan kültürel haklar savunusunun nereye kadar varacağını önümüzdeki süreçte göreceğiz. Şimdiden açık olan şey –Komünistler açısından aslında önceden açık olan–, PKK'nin siyasetiyle Kürt ulusunun gerçek ulusal kurtuluşunun mümkün olmadığıdır.

Kuzey Kürdistanlı Bolşevikler için görev, bu gerçeği sabır ve inatla Kuzey Kürdistanlı işçi ve emekçilere anlatmak, kavratmak ve ezilenlerin köleliğine son verme mücadelesinde, devrim için mücadelede örgütlemektir.

19 Şubat 2002 ✘

8 Mart bizimdir! Kazanılacak "364 gün" daha var!

8 Mart, Uluslararası Emekçi Kadınlar Günü. Uluslararası işçi sınıfının kadınların kurtuluşu için mücadelesinin bir günü ve sembolü olan 8 Mart, erkek egemen sisteme karşı emekçi kadınların mücadelesiy-le kazanılan bir gündür.

1800'lü yılların ortalarında ABD'de kadınlara oy hakkı ve benzeri talepler temelinde başlayıp kadınların gerçek eşitliği için hâlâ süren ve sürececek olan mücadelede kazanılmış bir mevzidir 8 Mart.

1910'da Kopenhag'da toplanan Sosyalist Kadınlar İkinci Uluslararası Konferansı'nda Clara Zetkin'in önerisi üzerine Uluslararası Emekçi Kadınlar Günü olarak kabul edilen 8 Mart, 1910'dan bu yana bütün dünyada sömürülen, ezilen emekçi kadınların hakları ve yaşamları için sömürünün, baskının ve cinsiyet köleliğinin yok edilmesi için mücadelenin bir geleneğidir.

Kadınlar için, üretim araçları üzerinde özel mülkiyetin oluşmasıyla başlayan kölelik zincirlerinin gerçek anlamda bütünüyle parçalanması ve kadın-erkek arasındaki gerçek eşitlik ancak üretim araçları üzerindeki özel mülkiyet sistemine son verilmesiyle mümkündür.

Üretim araçları üzerindeki özel mülkiyet sisteminin yıkılması mücadelesi kapitalist-emperyalist erkek egemen sistemi yıkmaya mücadelesi olduğundan, sömürücü hakim sınıflar ilk başta 8 Mart'ın kutlanmasını, mücadele günü olarak uluslararası hale gelmesini önlemeye çalıştılar ve 20. yüzyılın sonlarına kadar birçok ülkede yasaklandı bile.

1917 Büyük Sosyalist Ekim Devrimi ile başlayan süreçte kapitalist-emperyalist güçler sosyalizmin çekiciliğine set çekmek için de geri adımlar atmak zorunda kaldılar. Kendileri de kadın hakları savunucusu görünmeye başladılar. 16 Aralık 1977'ye geldiğinde Birleşmiş Milletler 8 Mart'ı resmen "Dünya Kadınlar Günü" olarak ilan etti.

Rus sosyalemperyalizmi önderliğindeki Doğu Bloku'nun 1990'lı yılların başlarında çökmesi sonrasında, 8 Mart'ın erkek egemen kapitalist sisteme karşı mücadele günü olması gerçeğinin üzeri daha da yoğun biçimde örtülmeye çalışıldı, çalışılıyor.

Hakim sınıflar hem 8 Mart'ın erkek egemen sisteme karşı mücadele günü olduğu gerçeğinin üzerini örtmeye çalışıp 8 Mart'ı bir bayram günü gibi gösterirken; hem de kadın hakları savunucusu kesilip yılın geri kalan 364 gününde kadınlar üzerindeki barbarlığın üzerini örtmeye ve gerçek durumu gizlemeye çalışmaktadır.

Küreselleşme, "yeni dünya düzeni" adına uluslararası

sı işçi ve emekçilere, ezilen halklara yönelik saldırılarda en fazla zarar görenler yine emekçi kadınlar olmaktadır.

Uluslararası burjuvazinin temsilcilerinin ve bu küreselleşme kervanında yer alan tüm gerici, karşıdevrimci, reformist propagandalara karşın, 8 Mart biz emekçi kadınların erkek egemen sisteme karşı yürüttüğümüz mücadelenin günüdür. 8 Mart bizimdir!

8 Mart'ta erkek egemen sistemin tüm saldırılarına karşı komünizm bayrağına sarılmak, 8 Mart'ı enternasyonalist bir içerikle, her şeyden önce de 8 Mart'ın sınıf mücadelesi geleneğine sarılmak sınıf bilinçli tüm kadın ve erkeklerin görevidir.

Yitirilecek her günün düşmana, erkek egemen sisteme, kazanılacak her günün biz ezilenlere, emekçi kadınlara ait olduğunun bilinciyle "8 Mart bizimdir, bizim kalacak!" diyor ve bu erkek egemen sistemle kavgalı olduğumuzu bir kez daha haykırıyoruz!

UNUTTURULMAK İSTENEN BAZI GERÇEKLER

Hakim sınıflar gerçek yaşamdaki olguların üzerini örtmek için çabalarken, bu sömürü sisteminin kurbanı olan değişik kesimlerin sorunlarının üzerini de örtmeye çalışmaktadır. Bunun bir yolu da, şu ya da bu günü, özel bir gün olarak ilan etmek, ya da kabul etmektir.

1 Mayıs veya 8 Mart gibi işçi ve emekçilerin mücadelesiyle kazanılan günleri kabul ederken, bunları gerçek içeriğinden koparmaya çalışır. Burada adlarını yazamayacağımız kadar çok olan diğer günleri ise hakim sınıflar en baştan sisteme karşı tepkinin, mücadelenin gelişmesini engellemek için kullanmaktadır. Örneğin "çocukları koruma günü" vb. kutlanıyorsa, bu, gerçekte çocukların karşı karşıya kaldığı barbarlığın, sorunların üzerinin örtülmesinin bir aracı olarak kullanılıyor demektir.

İşte 8 Mart'ı bayram günü olarak göstermeye çalışan hakim sınıflar, 8 Mart döneminde kadınların sorunlarını hatırlar gibi görünür; hatta en kadın düşmanı herifler karşımıza geçip ne kadar kadın hakları savunucusu olduğunu gösterir... Gerçekte ise tüm bunlar erkek egemen sistemin ayakta kalması içindir.

İşte, yılın bir gününde -8 Mart'ta- unutturulmaya çalışılan ve 364 günde yaşanan bazı olguların kaba dökümü:

Çalışma alanında, en ileri kapitalist-emperyalist ülkelerde bile eşit işe eşit ücret gerçekleştirilmiş durumda değildir.

Kadın işçiler, işçiler içinde en az kalifiye olanlar durumunda ve ekonomik krizlerde işten atılanlar içinde ilk sıradadırlar. Son dönemdeki veriler emperyalist burjuvazi tarafından çokça övülen küreselleşmenin çalışan kadınların sayısını büyük oranda azalttığını göstermektedir.

Ev işlerinin ücretlendirilmemesi de en ileri emperyalist ülkelerde bile kadınlara verilen rolün gerçekte ev köleliği rolü olduğunu açıkça göstermektedir.

Kadının cinselliği üzerine kendi özgür iradesiyle karar verme gibi en doğal hakkı yine erkek egemenliğinin yoğun saldırısı altındadır. Kadının cinselliği de bir meta olarak kullanılmaktadır.

Taciz, tecavüz yaşamın her alanında kadınların karşı karşıya kaldıkları saldırılardır.

Feodal-pederşahiliğin önemli ölçüde egemen olduğu ülkelerde bu konudaki durum daha da barbarcadır. Bunun sadece bir örneğini verirse, Dünya Sağlık Örgütü'nün tahmini verilerine göre 130 milyon civarında kadın –özellikle Afrika ve Müslüman ülkelerde– tıp alanında "mutylation" olarak tanımlanan ama sözkonusu ülkelerde "kadın sünneti" denen uygulamaya maruz kalmış durumda ve bu uygulamaya her yıl 2 milyon yeni insan (kadın) maruz kalmaktadır.

Bu makalede sayamayacağımız kadar çok değişik alan ve biçimlerdeki haksızlıklar, eşitsizlikler; kadın sorunundaki barbarlığın erkek egemen sisteminin ta kendisi olduğunu çok açık ortaya koymaktadır.

Erkek egemenliğinin barbarlığını yakın dönemde yaşanan birkaç örnekle de gösterelim.

Kadınların eşitliğinden bahseden hemen herkes, savaşlarda da birinci derecede mağdur olanların kadınlar olduğu gerçeğini en azından laf düzeyinde kabul etmektedir.

Emperyalistlerin baş kurumlarından biri olan Birleşmiş Milletler (BM) de bu savaş mağdurlarına, evini yurdunu terketmek zorunda kalan mültecilere vb. "yardım" etmek için değişik alt birimler kurmuştur. İlk bakışta BM'nin ne kadar insancıl olduğu düşünülebilir. Fakat gerçek tam tersidir. Örneğin kadın sorununda!

Liberya, Gine ve Sierra Leone'deki iç çatışmalardan, savaşlardan kaçıp BM'nin kamplarına sığınan kadınlar, BM'nin çalışanları tarafından "yardım" karşılığı tecavüze maruz kalmışlardır. Savaştan kaçıp yaşama umuduyla gelip sığındığı yerde bu sefer, bir tas yemek, bir dilim ekmek ve bir çadır altında geceleyebilmek için tecavüze maruz kalmaktadırlar. Tecavüze uğrayanların büyük bölümü de genç kadınlar olmaktadır. Bu erkek egemenliğinin barbarlığına maruz kalanlar içinde çocuklar da var.

Kuzey Kürdistan-Türkiye'de de durum farklı değildir. Günlük yaşamda "halk" içindeki erkeklerin saldırıları, taciz, tecavüzleri, "namus" temizleme adına kadınların cezalandırılmaları, katledilmeleri vb. uygulamalar burjuva medyanın magazin sayfalarının vazgeçilmez haberleri arasındadır.

Fakat, erkek egemen sistemin en açık ve örgütlü tem-

silcisi faşist Türk devletidir. En başta Anayasa'da erkek egemenliği yasal olarak garantiye alınmıştır. Medeni Yasa'daki bazı göstermelik değişiklikler de bu gerçeği ortadan kaldırmamaktadır. TBMM denen parlamento da kadınların temsilinin hangi düzeyde olduğuna bakıldığında, burjuva demokrasisi açısından bile erkek egemenliğinin hangi düzeyde olduğu görülebilir.

Fakat bunlar da kadınlar üzerindeki barbarlığın gerçek boyutunu ortaya koymaktan uzaktır. Türkiye'deki yasalara da dayanmakla birlikte barbarlık esas olarak günlük yaşamda kendisini göstermektedir. Günlük yaşamda yasalar da çiğnenmektedir. Geçerli olan yazılı olmayan erkek egemenliği yasalarıdır.

Örneğin Trabzonlu biriyle evli olan bir Rus kökenli kadın İstanbul'a gider, gideceği adresi bulmak için polise adres sorar. Türkçesinin bozuk olduğunu farkedene polis, otomatikman Rus kökenli kadını fahişe kategorisine sokar... "*Taksici seni dolandırır, gel seni biz götürelim. Zaten yolumuzun üzeri*" diyerek "Türk misafirperverliğini" gösteren(1) polisler kadını arabaya bindirirler. Tenha bir yere gidene kadar Nihat Yıldız adlı polis –diğer polis şoförlük yapıyor– kadına sarkıntılık yapmaya başlamıştır bile. Rus kökenli kadın sarkıntılıktan kendisini "evliyim" diyerek kurtaracağını sandığından cep telefonuyla eşini arar ve polise "inanmazsanız kocamla konuşun" der. Ama polis cep telefonunu kapatıp arabadan dışarı atar. Ardından; "*Paramız yok diye mi istemiyorsun?*" diyerek kadına tecavüz eder. Devletin polisi tarafından korunmak, kadınlar somutunda böyle oluyor!

Devletin kolluk gücü böyle davranır da devletin kurumlarından biri olan Yargıtay başka türlü mü davranır? Hayır!

Örneğin Konya'da yaşayan Fatma Teker, kocasının kendisini dövdüğü, bağımsız ev temin etmediği, hakaret ettiği ve başka kadınlarla ilişki kurduğu gerekçeleriyle kocasından boşanmak için mahkemede dava açar. Dava sonucunda boşanma kararı verilir. Fatma Teker'in kocasından maddi-manevi tazminat almasına da karar verilir. Buraya kadar herşey yolunda görülüyor, ama öyle değil.

Manevi tazminatın nasıl verileceği belli değil. Ama maddi tazminat bağlamında verilmesi kararlaştırılan tazminatın istenenden çok az olması nedeniyle bu sefer Yargıtay'da temyiz davası açılır. Yargıtay'ın verdiği karar erkek egemenliğinin gerçek yüzünü ortaya koymaktadır.

Tüm üyelerinin erkek olduğu Yargıtay, kadının dayak yerken kocasına küfür etmesini gerekçe göstererek şu kararı verir:

"Evlilik birliğinin temelinden sarsılmasına sebep olan hadiselerde kadın da kusurludur. Kusurlu eş yararına maddi ve manevi tazminat verilemez." (2 Mart 2002 tarihli gazetelerden)

İşte Türkiye'de kadınların devlet mercileri tarafından "korunması" da böyle oluyor! Dayak yiyen kadın, korunan erkek!

Türkiye'de "*Cinsel Taciz ve Tecavüze Hayır!*" diye pa-

nel, toplantı yaparsanız, kendinizi, Türk Ceza Kanunu'nun 159. maddesi uyarınca; "Devletin askeri ve emniyet muhafaza kuvvetlerini alenen tahkir ve tezyif" suçundan dolayı mahkemelerde, hapislerde görebilirsiniz.

İstanbul'da 10-11 Haziran 2000 tarihinde yapılan "Cinsel Taciz ve Tecavüze Hayır" konulu panele konuşmacı olarak katılan 13'ü kadın toplam 16 kişi Beyoğlu Cumhuriyet Başsavcısı tarafından mahkemeye verildi, dava başladı ve birçok yıllık hapis cezalarının verilmesi bekleniyor.

Burada örnek olarak ortaya koyduğumuz olaylar tabii ki olayların sadece birkaçıdır. Ama bunlara benzer olaylar, gelişmeler kadınların günlük yaşamının ayrılmaz parçalarıdır.

Tüm dünyada egemenlerin 8 Mart'tan 8 Mart'a sahip çıkar göründükleri kadın hakları savunuculuğunun perde arkasında, burada kısaca aktardığımız gerçeklerin üzerini örtme çabası vardır.

8 Mart'ın erkek egemen sisteme karşı bir mücadele günü, mevzisi olduğunun bilinciyle 8 Mart'ın içeriğinin boşaltılmasına karşı mücadele, günümüzün öne çıkan önemli görevlerinden biridir.

Biz, sınıf bilinçli emekçi kadınlar 8 Mart'ı erkek egemen sisteme karşı mücadelenin kazanılmış bir mevzisi olarak ele alırken; bu erkek sistemle kavgalı olduğumuzu bir kez daha haykırıyor ve bir yılın geri kalan 364 gününü de kazanmak için mücadele ediyoruz.

Kavgamız tüm insanlığın kurtuluşu için; sömürülen, ezenlerle ezilenlerin, hükmedenlerle hükmedilenlerin olmadığı; sömürsüz, sınıfsız özgür bir dünya içindir.

Bunun için de emekçi kadınlara çağırımız; "bir gün değil yılda bütün günleri, kavgaya günlerine dönüştürmelil" çağırısıdır!

KUZEY KÜRDİSTAN'DA DA GÖREV KOMÜNİST KADIN HAREKETİNİ YARATMAKTIR!

Çok uluslu ve sömürgeci bir devlet olan TC'de ezilen ulus ve milliyetlerden emekçi kadınlar, sınıfsal, ulusal, cinsel baskılar altındadır. Özellikle Kürt ulusunun kurtuluş mücadelesinin yükseldiği yıllarda Kürt kadını üzerinde bu baskılar daha da barbar, daha da açık biçimlerle yaşandı, yaşanıyor.

Türkiye'de, Türk olmayan ulus ve milliyetlerin varlığını inkâr sürüyor. Hakları için mücadeleye katılan, seslerini yükseltmeye çalışanlara barbarca saldırılmaktadır. Zorla Türkleştirme siyaseti ve uygulamaları günlük yaşamın kopmaz parçasıdır.

Varlığı inkâr edilen ulus ve milliyetlerden insanların en basit ve en temel insan hakkı olan anadillerinde eğitimi yasaktır. Anadilleri üzerindeki yasaklamalar, Türkçe bilmedikleri için hastahanelerde tedavi edilmeyip evlerine gönderilmeler, hor görülme günümüzün parçala-

nıdır.

Ezilen ulus ve milliyetlerden kadınların kurtuluşu için mücadelede Türk şovenizmine karşı da mücadele temel görevlerden biridir.

Biz Kuzey Kürdistanlı komünist kadınlar, feodal, yarı-feodal değer yargılarının esasta egemen olduğu ülkemizde bu değer yargılarının her biçimine karşı mücadele göreviyle karşı karşıyayız.

Biliyoruz ki, kadının köleliğinin feodal, yarıfeodal zincirlerinin parçalanması da, değişik ulus ve milliyetlerden işçi ve emekçilerin birliği ve ortak mücadelesi temelinde gerçekleşecek olan demokratik devrim olacaktır. Ama emekçi kadınlar katılmadan devrim olmayacağı gerçeğinin de bilincindeyiz.

Tam da bunun için, yani emekçi kadınları devrim mücadelesine kazanmak için de feodal, yarıfeodal pederşahi ideolojiye, bunların pratikteki tüm yansımalarına karşı da tutarlı ve sistemli bir mücadele zorunludur.

Erkek egemen feodal, pederşahiliğin tüm egemenliğine rağmen, bu zincirleri kopararak Kuzey Kürdistan'daki ulusal mücadeleye katılan emekçi Kürt kadını, sınıfsal mücadele bilincine, komünist bilince sahip olduğunda devrim mücadelesinin en kararlı savaşçısı da olacağını göstermiştir.

Bu bağlamda karşımıza emekçi kadınları proleter sınıf mücadelesi için Komünizm bilimi temelinde aydınlatacak, emekçi kadınları sınıf mücadelesine, devrim mücadelesine çekecek bir Komünist Kadın Hareketi yaratma görevi çıkmaktadır.

Bu konudaki çizgimiz birleşik, merkezi partimiz Bolşevik Parti (Kuzey Kürdistan-Türkiye) tarafından ortaya konmuştur. Başta biz sınıf bilinçli Kürt kadınları olmak üzere Kuzey Kürdistanlı tüm sınıf bilinçli kadınların bu ortaya konmuş çizgiyi Kuzey Kürdistan'a uyarlaması, ona uygun adımlar atması günümüzün temel görevlerinden biridir.

Bugün Komünist Kadın Hareketi yaratma görevini önümüze koyduğumuzda, bu görev çerçevesinde de işin başında olduğumuzu; bu hareketin yaratılması için öncelikli görevimizin, bu hareketin öncüsü kadın kadroların kazanılması, yetiştirilmesi olduğunun altını çizerek bilinçlere çıkarmaya çalışıyoruz.

Bugün güçsüzüz ama Komünist Kadın Hareketi yaratmak doğru olanıdır. Bugünden başlanmazsa, yarın geç olacaktır!

2002 8 Mart'ında da bu görevin bilinciyle mücadeleye sarılmak tüm sınıf bilinçli kadın ve erkeklerin görevidir.

Bu 8 Mart'ta da bütün dünyada her türlü baskı ve sömürünün, kadınların ezilmesinin kaynağı olan özel mülkiyet sistemine, emperyalist dünya sistemine karşı kinimizi ve öfkemizi haykıralım! Haydi mücadeleye! Zincirlerimizden başka kaybedecek bir şey yok! Kazanacağımız özgür bir dünya var!

Kahrolsun erkek egemen düzeni!

Mart 2002 ✕

DR. GERAYER KOUTCHARIAN:

“Soykırım gibi korkunç şeyler hakkında soyut değil, basit ve açık konuşmalıyız!”

24 Nisan 2002 Ermeni soykırımının 87. yıldönümüdür. Bir okurumuzun Ermeni kökenli Dr. Gerayer Koutcharian ile yapıp dergimize gönderdiği söyleşiyi olduğu gibi yayınlıyor; 87. yıldönümünde bir kez daha Ermeni soykırımını lanetliyoruz.

— *stêrka bolşewîk* —

İlk olarak, sorularımı yanıtlamaya hazır olduğunuzu açıkladığınız için teşekkür ederim. 24 Nisan 2002, Osmanlı/Türk devletinin Ermeniler üzerinde yaptığı soykırımın 87. yıldönümü.

Ben esas olarak bugünkü duruma, güncel gidişata ilişkin ve Batı Ermenistan'da Ermeni sorununun çözümüne hizmet edebilecek sorular sormak istiyorum.

Dr. Koutcharian: Sevgili dostlar, bir Ermeni ve bir insan hakları savunucusu olarak, sorularınızı açık ve dürüst bir şekilde yanıtlamaya çalışacağım. Ermeni fonksiyonerlerinin çoğu sorularınıza daha ihtiyatlı yanıtlar verecek olsa da, çoğu Ermeninin benim gibi düşündüğüne eminim. Fakat ben, kaba olsa da ve “diplomatik” yanıtın daha nezaketsiz olsa da, açık yanıtın daha iyi olduğuna inanıyorum. Çünkü herhangi bir zamanda Ermeniler, Türkler ve Kürtler arasında var olan problemler tartışılmak ve çözülmek zorunda. Bu yapılırken nahoş sorunlar dışlanacak olursa, çok geçmeden bu sorunlar, gittikçe daha çok iltihap toplayan bir yaradaki irine benzerler.

Soru: Ermeniler üzerinde bir soykırımın yapılmış olduğu tarihi bir olgudur.

Bir yandan Türk devleti 87 yıl sonra da çeşitli milliyetler, halklar arasında hâlâ düşmanlık körüklüyor. Özellikle de soykırımı reddetmek için, Türk egemen sınıfları ve onların medyası yüzlerce yalan üretiyor ve örneğin Ermenilerin Türkleri katlettiği vs. vb. yalanlarla olayı tersyüz ediyor. Öte yandan ise Ermenilerin Türklere ve kısmen de Kürtlere karşı tarihten kaynaklanan kını var.

Türk ve Ermeni emekçilerinin, egemen sınıflar ta-

rafından körüklenen düşmanlığın bir parçası olmadan, eşit haklarla ve kardeşçe bir arada yaşayabilmesi için neler yapılmalı veya neler olmalı? Sizin görüşünüze göre çözüm nedir?

Cevap: İlk önce emekçiler sorunu. Bundan anlaşılacak işçi sınıfıdır, ilk planda sanayi proletaryasıdır. Eğer olayın olduğu sırada, yani 19. yy'ın 20. yy'a dönüşü sırasında Osmanlı Sultanlığında böyle bir şey var idiyse, bunlar Ermeni zanaatkârları ve köylüleriydi. Türkler ve Kürtler zanaat ve tarımla fazla uğraşmıyorlardı, bilakis esas olarak hayvancılıkla uğraşıyorlardı veya memur olarak ve askeriyede görev yapıyorlardı. Katliamları, sürgünleri ve zorla Müslümanlaştırmayı ya da Türkleştirmeyi yapanlar ve bundan kârlı çıkanlar tam da bunlardı. Her halükârda ne Türk, ne de Kürt nüfus içinde sözünü etmeye değer bir protesto yükselmedi. Açık ve basit ifade edilirse: Ermenileri katledenler, herhangi bir soyut egemen sınıflar değil, yine gerçekte var olan Kürtler ve Türklereydi. Onları buna kimin kıskırttığı ise yine ayrı bir sorun, fakat bir sınıf sistemine, egemen sınıflara veya soyut bir devlete yapılan bir atıf, hiç kimseyi kendi sorumluluğundan kurtarmaz veya genel geçerli ahlaki yasaları ortadan kaldırmaz. Soykırım gibi basit ve korkunç şeyler hakkında soyut değil, basit ve açık konuşmalıyız. Öldürme yasağı evrenselidir ve tüm zamanlar ve kültürler için bağlayıcıdır.

Bugünden söz edecek olursak, o zamankinden daha büyük bir haklılıkla bir Türk ve Kürt proletaryasının varlığından hareket edebiliriz. Bugünkü Türk ve Kürt emekçilerinin soykırım hakkında nasıl düşündüğünü sanıyorsunuz? Benim tecrübelerime gö-

re bu konu onları hiçbir şekilde ilgilendirmiyor. 1915'te 1,5 milyon Ermeninin katledilmiş olması onları ırgalamıyor. Emekçi örgütlerinin veya partilerinin siyasi önderliğinin veya önderlerinin bu konuda ne düşündüğü ve söylediği, emekçilerin ne düşündüğü veya nasıl davrandığı ile bir ve aynı şey değil. Yoksa 87 yılda muhakkak birşeyler değişirdi.

"Tarihten kaynaklanan kin" ifadesine gelince, neden tarihten? Bugünkü durum daha mı iyi? Ermenilerin Türklere ve kısmen de Kürtlere karşı olumsuz hisleri için çokça neden var. Bu halklar, Ermenilerin hislerinin değişmesi için herhangi birşey yapıyorlar mı? Biz kurbanlar özlemle bir jest bekliyoruz, fakat anlaşıldığına göre boşuna. Ben bilinçli olarak devletlerden veya hükümetlerden söz etmiyorum, çünkü bunlar ve liderleri gelip geçici, ama halklar kalıcı. Tarih mahkemesi önünde hesap verenler halklar.

Ve son olarak ne yapılması gerektiği sorusu. Buna bir karşı soru: Kim affedilebilir? Ancak af dileyen affedilebilir. Bugüne kadar böyle bir af dileme oldu mu? Soykırımı ama unutmuyacağız, çünkü Türklerin bize yaptığını unutacak olursak, o zaman zaten bir sonraki soykırım için kıvama gelmiş oluruz. Bu bağtımda gözle görülür bir örnek var: Bizim komünistler bir müddet, Azerbaycanlı Pan-Türkistlerin, Türk Pan-Türkistlerle özdeş olduğunu unuttular. Ve Pan-Türkizmin ideoloji olarak hâlâ canlı olduğunu da unuttular. Azerbaycanlı komünistlerin gerçek enternasjonalistler olduğunu sandılar; ve bu yanlış değerlendirmenin ve unutmanın sonucu, Sumgait'te ve Azerbaycan'ın diğer kentlerinde Ermeniler üzerinde kıyım oldu, sonunda iş tüm Ermenilerin Azerbaycan'dan ve tarihi olarak Ermenistan'a ait olan, fakat Sovyet döneminde Türklerin baskısı sonucu Moskova tarafından Azerbaycan'ın egemenliği altına sokulan bölgelerden sürülmesine vardı.

Yani biz, kayıtsız şartsız, soykırımın mahkûm edilmesini ve bununla bağıntılı olan tazminat ve vaktiyle halkımızın bir halk olarak geliştiği Ermeni bölgelerinin – halkımızın tarihinin geçtiği ve 87 yıl önce soykırım ve sürgün yoluyla "Ermenilerden arındırılan" bölgelerin – geri verilmesi de dahil tüm sonuçların kabul edilmesini bekliyoruz.

Sözünü ettiğim bu topraklar, Ermenistan platosudur. Ezelden beri orada yerleşmiş. Kürtler ve Türkler bize fethedenler ve zalimler olarak geldiler. Ben, Türkiye'de ve Türk egemenliği altında Kürtlerin ve Ermenilerin veya Kürtlerin ve Türklerin eşit haklarla ve kardeşçe yaşayabileceği görüşünde değilim ve tarih beni doğruluyor. Türkler başka halklarla barış içinde ve eşit haklarla birlikte yaşama yeteneğinde olmadıklarını sık sık tanıtladılar. Herkesin eşit haklara sahip olduğu iyi komşuluk ilişkileri için biricik şans, adı geçen tüm halkların güvenli ulusal sınırlar

içinde ya da daha doğrusu ulusal devletler içinde yaşamalarıdır.

Soru: Ermeniler ve Kürtler, iki ezilen ulus, iki ezilen halk. Fakat bildiğimiz gibi, soykırımı Kürtler de karıştırlar. Esas suçlu Osmanlı/Türk Devleti olmasına rağmen, olaya karıştıkları için Kürtlerin de suçta payı var. Bu nedenle de Ermenilerin Kürtlere –Türlere olduğu kadar olmasa da– güveni yok.

a) Ermenilerle Kürtler arasındaki ilişkiler nasıl iyileştirilebilir, güven oluşturulabilir ve iki ulusun emekçileri eşit haklarla ve kardeşçe birlikte yaşamak için birleşebilir?

b) Ermenilerle Kürtler arasındaki ilişkiler söz konusu olduğunda, ortaya "toprak sorunu" da çıkıyor.

Fakat soykırımdan sonra Batı Ermenistan'da artık neredeyse hiç Ermeni yaşamıyor. Türk devleti oraya çeşitli milliyetlerden pekçok insan yerleştirdi. Fakat şu anda Kürtler Batı Ermenistan'da nüfusun çoğunluğunu oluşturuyor. Kuzey Kürdistan-Türkiye'de, Bolşevik Parti (Kuzey Kürdistan-Türkiye) diye bir örgüt var. O, Ermenilerin geri dönme, yerleşme ve hatta kendi kaderini tayin hakkını (ayrılıp ayrı devlet kurma hakkını) savunan tek örgüt.

Fakat bu tavrı eleştiren Kürt örgütleri var. Bunların gerekçesi aşağı yukarı şöyle: Burada çok sayıda Kürt yaşıyor. Ermeniler geri gelirse, bu yeni bir haksızlığa yol açar, ve Kürtleri ya da başka milliyetlerden insanları sürmek de yanlış olur.

Sizin bu konuda görüşünüz ne ve bu sorun nasıl çözülebilir?

c) "Toprak sorunu" ile birlikte ortaya tabii ki, Batı Ermenistan'ın sınırları sorunu çıkıyor. Batı Ermenistan'ı haritada Kuzey Kürdistan sınırları içinde gösteren çeşitli Kürt örgütleri var. Elbette Bolşevikler gibi, bu tavrı açık ve berrak bir şekilde reddeden ve eleştiren örgütler de var. Görüşünüze göre bu sorun nasıl çözülmeli?

Cevap: Ermeniler kurbandı ve kurbandır, Kürtler aynı zamanda hem fail hem kurbandır. Soykırımın planlanmasının ve sistematik bir şekilde uygulanmasının sorumluları yalnızca ve yalnızca Türk canileridir, Kürtler değil. Kürtler aldatıldı: Siyasi liderlerinin yerine dini liderler geçirildi ve Sultan II. Abdülhamid'in iktidarı dönemindeki Panislamizm dalgasıyla işbirliğine zorlandılar. Bu bağıntıda herşeyden önce "Hamidiye" alaylarını düşünüyoruz; bunlar askeri olarak önemsizdi, fakat iç politikada Ermenileri talan etmek, terörize etmek ve katletmek için devletin elinde korkunç bir aletti. Jön-Türk milliyetçi rejimi Birinci Dünya Savaşı sırasında Kürtleri başka vaatlerle kandırarak Ermenileri ve başka milliyetleri yoketmekte kullandı. Kürtler ceza görmeksizin kurbanlar üzerinden zenginleştiler, onların ırzına geçip, onları aşağılayabilir ve onlara eziyet edebilirlerdi. Kürt-

lerin fail ve Hıristiyan milliyetlerin kurban yapılmaları – bu sıralama Türk soykırım planlayıcıları için fazla rol oynamıyordu. Onların nihai hedefi, Türkler dışında herkesi ve Türk olmayan herşeyi yoketmekti.

Kısacası: Bugüne kadar Kürtlerin (ne yazık ki) bir ulusal devleti veya Kürtlerin tümü adına konuşan ve biz Ermenilerin ondan hesap sorabileceğimiz veya manevi ve maddi tazminat biçimleri üzerine, kendi kaderini tayin ve geri dönme hakkı üzerine, toprak sorunları ve birlikte yaşamamız üzerine onunla tartışabileceğimiz gerçekten temsil kabiliyetine sahip bir temsilcilikleri yok. Fakat bizim Kürtlerin ve diğer milliyetlerin kendi ulusal devletlerine sahip olmalarını yürekten dilememizin nedeni sadece bu değil. Çünkü kendi devleti ve kendi hükümeti olmayan bir halk, yeniden canilerin elinde bir alet haline gelme akut tehlikesiyle karşı karşıyadır.

Sorunuzun b) şıkkıyla ve toprak sorunuyla ilgili olarak: Ermenilerin kendi vatanlarında katledilmiş ve sürülmüş olmaları veya daha doğrusu sağ kalanlara ve onların ardıllarına geri dönmenin esirgenmiş olması olgusu, Ermenilerin vatan hakkının olmadığı veya şimdi artık orada istilacılar, fethedenler ve yeni yerleşenler veya daha doğrusu Türkler ve Kürtler çoğunluk olarak yaşadığı için Batı Ermenistan'ın artık Ermenilerin vatanı olmadığı demek değildir. Soykırımdan sağ kalanların ardılları olan bizler (ben de onlardanım) meseleyi şöyle görüyoruz: İçinde tesadüfen doğmuş olduğumuz devletler bizim doğum yerimizdir, ama vatanımız değil. Benim doğum yurdum İran, fakat benim vatanım Ermenistan'dır ve öyle kalıyor. Kemalistlerle Bolşevikler arasında 1920'de alınan sınırlara ve topraklara ilişkin keyfi kararlar bizi ilgilendirmiyor, çünkü bunlar ta başından itibaren ilgililerin iradesine bakılmadan alınmıştır ve uluslararası hukuka aykırıdır. Ermeniler, Sovyet Rusya ile Türkiye arasındaki 1920 Moskova Anlaşmasında veya 1923 Lozan Barış Anlaşması'nda taraf değillerdi, ve bu keyfi anlaşmaların olumsuz etkilerini bugüne kadar hissetsek de, biz onları bağlayıcı olarak görmüyoruz.

Batı ve Doğu Ermenistan bir bütünlük oluşturuyorlar ve Van gölü ve Van şehri, Ani, Kars, ve Erivan'ı dört koldan saran ve Doğu Ermenistan'ın her köşesinden görülebilen merkez ve doruk olarak kutsal Ararat Dağı vatanımıza dahildir. Ermenistan Cumhuriyetinin sınırlarının 1920 Sevr Barış Anlaşması'yla veya daha doğrusu ABD Başkanı Wilson'un teritoryal kararıyla saptanmış olduğu bir başka olgudur. Sevr Anlaşması ayrıca Ermeni ulusal devletinden başka bir de Kürt ulusal devleti öngörüyordu.

Biz anlaşmayla düzenlenmiş bu sınırdan ısrarlıyız. Batı Ermenistan'da belki birkaç kuşaktan beri, belki de hatta soykırımdan önceki zamandan beri Kürtle-

rin, Türklerin ve başka milliyetlerin yaşadığını elbette gözardı edemeyiz ve etmek istemiyoruz. Sevr'de sözleşmeyle Ermenilere vaat edilmiş sınırlar içinde yaşayan bu insanlar orada vatan hakkına ve yurttaşlık hakkına sahip olmaya devam etmektedirler ve bunlara sahip olmalıydılar, fakat bu kez Ermenistan sınırları içinde, tüm görevleri ve haklarıyla birlikte; bu haklar, onların Türkiye Cumhuriyetinde herhangi bir zamanda sahip olmuş olduklarından veya olacaklarından daha büyük olacaktır. Geçmiş ve bugün, durumun bu merkezde olduğunu öğretiyor. Kürtler ve Yezidiler Ermeni cumhuriyetinde, Müslüman komşularının onlara hiçbir zaman tanımadıkları haklara sahipti ve sahiptir: Kürt dilini kullanma, Kürtçe gazete, dergi ve kitapların basım ve yayımı, Kürtçe radyo yayınları, Ermeni Bilimler Akademisinde Kürdoloji bölümü. İran, Suriye, Irak ve Türkiye'deki Kürtlerin durumunu benden iyi biliyorsunuz. Milliyet bakımından ağırlıklı olarak Türk bir ülke olan Azerbaycan'da Sovyet döneminde bile istatistiklerde Kürtlerin varlığı yadsınmış ve siyasi pratikte gözardı edilmişti.

Beni bağışlayınız, fakat Bolşevik Parti (Kuzey Kürdistan-Türkiye)'yi tanımıyorum ve onun hakkında size birşey söyleyemem. Fakat bu partinin Ermenilerin haklarına saygı göstermesi ve iki halkı barıştırmayı kendine hedef edinmesi, bir insan hakları savunucusu olarak beni sevindiriyor. Adalet ve çatışmaları kalıcı bir şekilde giderme çabası üzerine kurulu bir barıştırma çalışması her zaman takdire şayandır ve çok geçmeden diğer örgütlerin ve partilerin de bu örneği izleyeceğini umarım.

Soru: Sovyet Ermenistan'daki durumu nasıl değerlendiriyorsun? Eski Sovyetler Birliği'nin Ermenilere karşı tavrı, daha doğrusu siyaseti nasıldı? Ermeni soykırımına karşı siyaseti nasıldı?

Cevap: Şimdi SSCB'nin Ermenistan politikası hakkında düşüncelerime geliyorum: Ermenilere karşı Bolşeviklerin tavrını ve daha sonra SSCB'nin tavrını daha iyi anlayabilmek için, iki faktörü, Türkiye'yi ve Azerbaycan'ı, ve keza Gürcü Stalin'in Ermenilere düşmanlığını göz önünde bulundurmak gerekir. Kısaca: İlk başta Lenin ve şürekası, Batı Ermenistan'ın geleceğinin bir referandumla belirlenmesini propaganda ettiler, fakat çok geçmeden bu talep bir yana bırakıldı. 1920 Moskova Anlaşmasıyla Moskova, bir Ermeniye dahi olsun sormadan, Kars ve Sumalu bölgelerini de Türkiye'ye bıraktı, bu sonucunu tarihte hiçbir zaman Türk egemenliği altında olmamış olmasına rağmen. Ve bunun nedeni, Mustafa Kemal'in Bolşevikleri aldatmayı ve kendini ezilenlerin savunucusu olarak göstermeyi başarmış olmasıdır; Kemal o zamanlar Sovyet Rusların gözünde devrimci sayılıyordu ve Sovyet Rusya onun üzerin-

den Kafkasya, Orta Asya ve Arap devletlerinin Türkçe konuşan ya da daha doğrusu Müslüman halkları üzerinde nüfuz kazanmayı umuyordu, çünkü o sıralar Avrupalı müstemlekeçiler hâlâ Ortadoğu'da bulunuyorlardı. Sovyet Rusya ve Kemalist Türkiye, dünyanın geri kalanı bu iki devleti uluslararası alanda tanımadığı müddetçe birbirine muhtaçtı.

1920/23'te Sovyet Rusya, Türkiye'nin ısrarı üzerine Nahicevan'ı ve Arzah'ı (bugün Dağlık Karabağ) da tarihte ilk kez 1918'de ortaya çıkan Azerbaycan'a bıraktı. Stalin burada özel, daha doğru söylemek gerekirse, olumsuz bir rol oynadı. Ardından, tüm Sovyetler Birliği'nde olduğu gibi, 250 000 Ermeninin kurban gittiği 1936-39 yıllarındaki Stalinçi temizlikler ve İkinci Dünya Savaşı geldi. Sovyet egemenliği sırasında, soykırımdan veya Batı Ermenistan'dan söz etmek on yıllarca tabuydu. İlk kez 1965'de, diaspora Ermenilerinin ve keza Sovyet Ermenistanı aydınlarının baskısı üzerine Erivan'ın Zizernakaberd tepesine, faillerin adı anılmadan, soykırım kurbanlarının anısına bir anıt dikildi. Çünkü Jön Türklerin soykırımcı milliyetçiliği ve Sovyetlerle müttefik Kemalistler değil, din resmen emekçilerin düşmanı sayılıyordu. SSCB, Türkiye'nin hatırına, soykırım olgusunu hiçbir zaman resmen tanımadı veya 24 Nisan'ı anma günü ilan etmedi, fakat Sovyet Ermenistanı'nda 24 Nisan 1965'ten, soykırımın 50. yıldönümünden beri bu günde hiç kimse işe gitmedi. Sovyet Ermenistan komünist hükümeti, halkın iradesini zımnen hesaba katmak zorunda kaldı.

24 Nisan 1994'te öğleden önce Dağlık Arzah'ın başkenti Stepanakert'ten Erivan'a uçtum. Helikopterimiz 35 kilometre boyunca Ermeni kentlerinin ve köylerinin üzerinden uçtu ve her yerde nasıl insanların gruplar halinde köylerinin veya kentlerinin soykırım anıtına çiçek koyduklarını gördüm. Sanırım bu olgu, on yıllar boyu süren Sovyet baskısına ve yeneden eğitime çabalarına rağmen, soykırımın anısını, acısını ve adalet arzusunu Ermenilerin kafasından ve yüreğinden söküp atmanın başarısız olduğunu açıkça örnekliyor.

Soru: Son yıllarda ABD'de, özellikle de ama Avrupa devletlerinde soykırımdan daha çok söz edilir oldu. Fransa, 2001 yılının başında soykırımı resmen tanıdı. İsviçre, Almanya, İtalya'da vs. de bu konu çeşitli biçimlerde tartışıldı.

Siz durumu nasıl değerlendiriyorsunuz ve bu gelişme nereye doğru gidiyor? Soykırımda bizzat kendilerinin de suç payı olan ve bu durumu hep bilegelelen Avrupalı büyük güçlerin "aniden" soykırımdan söz etmelerinin ve kısmen de tanımlarının ardında neler yatıyor, bunun nedenleri neler?

Cevap: "Aniden" ve "ardında neler yatıyor" ile başlayalım. Bunların ikisi de Türk medyasının iddi-

alarıdır. On yıllarca onun beyin yıkamasına maruz kalınca, zamanla insan bu "kategorileri" devralıyor. "Bunun ardında", sağ kalanların ve ardıllarının ta bugüne kadar, Jön Türklerin devlet suçunun soykırım olarak tanınması ve mahkûm edilmesi için mücadele etmeleri "yatıyor". Biz bunun için "aniden" değil, kuşaklardır çalışıyoruz ve çeşitli devletlerde yasa koyucu tarafından "tanınma" kesinlikle aniden olmadı, bilakis on yıllardır süren çabalarımızın sonucudur. İnsan haklarının kabul ettirilmesi uğruna mücadelede ne yazık ki hiçbir şey aniden olmuyor. Yüzyılı aşkın süredir, Lahey Kara Savaşları Nizamnamesinden beri, başka devletlerde insanlığa karşı işlenen suçlara müdahale etmek uluslararası hukuk açısından meşrudur. O zamandan beri egemenlik ilkesi bundan sonra geliyor. 1948'den beri, çoğu devletler tarafından imzalanmış bulunan bir soykırım konvansiyonu var; sırası gelmişken söyleyeyim, bu konvansiyonun yazarı olan Raphael Lemkin, bu eserde model olarak Ermeniler ve Yahudiler üzerindeki soykırımı temel almıştır. 1998'den beri, Birleşmiş Milletler üyesi devletlerin çoğu, bir Uluslararası Daimi Mahkeme yoluyla soykırımla mücadele edilmesi gerektiği konusunda fikir birliği içinde. Ve buna rağmen, yüzyılı aşkın süredir uluslararası hukukta problemin bilincinde olunmasına rağmen, hâlâ bir mahkeme yok, fakat buna karşılık çok sayıda soykırım örneği var.

Biz Ermeniler, Türkiye tarafından bugüne kadar inkâr edilen soykırımın tanınması mücadelemizi, katledilenlere karşı ahlaki yükümlülük, sağ kalanların ve ardıllarının onuruna gerekli saygının gösterilmesi ve üçüncüsü, bugünkü ve gelecekteki soykırımcılara bir ihtar olarak görüyoruz. Onlar, yüz kızartıcı suçlarının unutulmayacağını ve kendilerinden ve siyasi ardıllarından bunun hesabının sorulacağını kavramalıdır. Bir kez daha "aniden" savına dönecek olursam: Ben Avrupa'da soykırımı "aniden" tanıyan veya daha doğrusu mahkûm eden bir tek "büyük güç" bilmiyorum. Ve Avrupa Birliği içinde, "büyük güç" nitelemesinin belki isabetli olabileceği, soykırımı tanıyan biricik devlet Fransa'dır. Fakat Fransa'da soykırımın tanınması uğraşısı 30 yıl sürdü. Ayrıca Fransa gerçi soykırımı olgu olarak tanıdı, fakat açıkça mahkûm etmedi. Kim bilir Almanya'da, mahkûm etmek şöyle dursun, parlamentoda tanınmıyacağı kadar ne kadar süre geçecek, çünkü Almanya Birinci Dünya Savaşında Türkiye'nin silah arkadaşıydı ve bugünkü NATO partneridir.

1915'ten beri kafalarını kuma sokan Türklere, tanınma yolundaki bu başarılarımız elbette "aniden" olan olaylar gibi geliyor ve bunun ardında bizim çabalarımızdan daha başka şeylerin yatmak zorunda olduğundan şüpheleniyorlar. Ama aslında ne yata-

bilir? Faillerin ve onların manevi ardıllarının parano-
yası, onların kendi kendilerini karanlık bir güya bü-
yük güç politikasının kurbanları olarak göstermesini
gerektiriyor. Kurbanların ardıllarının sonunda emel-
lerini başardıklarını kabul etmek, suçtan 87 yıl son-
ra bile Türklerin çoğuna hâlâ çok zor geliyor.

Soru: Osmanlı İmparatorluğunun en büyük des-
tekçisi Almanya'ydı. Almanya'nın soykırımı resmen
tanıyacağına ve aynı zamanda sorumluluk payını
kabul edeceğine inanıyor musunuz?

Avrupa Parlamentosu (AP) sahte bir karar aldı ve
Türk devletine soykırımı tanıma çağrısında bulundu.
AP'nin bu tavrı hakkında ne düşünüyorsunuz? Bu
konuda, yani bir bütün olarak AP'nin tavrı hakkında
kabaca da olsa bir toplu bakış sunabilir misiniz?

Cevap: Önemli olan, Ermenilerin kendilerini ne
kadar iyi örgütlemiş ve hazırlamış olduğu ve andaki
siyasi konstelasyondur. Fakat sonunda hepsi talep-
lerimizi kabul edeceklerdir. Ben halkımı bilirim: Biz
çok uzun solukluyuz ve hedefimize varıncaya kadar
rahat etmeyiz. Başarılı olacağımızı düşünüyoruz,
çünkü zamanın akışıyla ve insanlığın ihtiyaçlarıyla
uyum içindeyiz: Dünya bir bütün olarak insan hakla-
rı ve uygarlık ya da daha doğrusu sivil toplum yö-
nünde gelişiyor. Hepimizin ona hava gibi, su gibi ih-
tiyacı var.

Avrupa Parlamentosu iki kez, 1987'de ve Kasım
2000'de, soykırımın tanınmasını Türkiye'nin AB'ye
girişinin ön şartı ilan etti. Bu, Türkiye'nin de objektif
çıkarıdır. Çünkü bu devlet, kendi oluşum tarihiyle
başmadan nasıl olur da herhangi bir tarihte daha
insancıl veya daha demokratik ilişkilere kavuşur?
Türkiye Cumhuriyeti, katledilen Ermenilerin, Yunan-
lıların ve Âramîlerin (Süryanilerin) kemikleri üzerinde
kurulmuştur. 1919'da Türk askeri mahkemeleri tara-
fından ölüme mahkûm edilen Jön Türk canileri, Tür-
kiye Cumhuriyeti tarafından rehabilite edilmiş ve
sonradan çeşitli şekillerde ödüllendirilmişlerdir. Na-
zi kıyımcılarına anıt dikseydi, Almanya AB üyesi ola-
rak kabul görür müydü? Türkiye'de bugüne kadar,
soykırım olgusundan âlenen söz eden yurttaşlar ce-
za hukuku açısından kovuşturuluyor.

Bizim kaderimizde birçok devletin veya ulusun
suç payı var. Fakat Almanya'nın veya başka devlet-
lerin rolü üzerinde düşünürken şunu asla gözardı
etmemeliyiz ki, Türkiye ve Türk toplumu başkalarına
işaret ederek işin içinden sıyrılamaz. Bu hakka an-
cak, suçtaki kendi paylarını adamakıllı hazmedince
kavuşacaklardır. Bu olmadıkça, başkalarına yapılan
her atıf ucuz bir bahaneden başka birşey değildir.
Alman kamuoyuna ve Alman yasa koyucusuna Bi-
rinci Dünya Savaşı'nda Almanya'nın oynadığı rolün
bilincinde olma ve özellikle de soykırımın Türkiye
hükümeti ve yasa koyucusu tarafından tanınmasını

talep eden Türk ve Kürt girişimlerini destekleme
çağrısında bulunuyoruz. Almanya sadece tarihi ne-
denlerden ötürü özel bir rol oynamıyor. Aralarında
çok sayıda Kürt de olmak üzere yurtdışında Türkçe
konuşan en büyük topluluk Almanya'da yaşıyor. Biz,
Türkiyeli veya Türk kökenli insanlara, kendi tarihleri-
nin karanlık bölümlerine eleştirici bir şekilde bakma-
yı mümkün kılmak için Almanya'nın herşeyi yapma-
sını bekliyor ve talep ediyoruz. Bu, bilgilendirme
toplantılarının finansmanı, Türk tarihine ilişkin tarihi
kaynakların ve eleştirel incelemelerin çeviri ve bası-
mının finansmanı şeklinde olabilir, fakat suskunlukla
ve görmezlikten gelmekle olmaz.

Soru: Sorunu çözebilmek için Türkiye-Kuzey Kür-
distanlı ilerici, devrimci ve komünist güçlere ne söy-
lemek ve hangi çağrıda bulunmak isterdiniz? Görü-
şünüzce onların görevleri nelerdir?

Cevap: Bizim açımızdan –"biz"le Âramîce konu-
şan Hıristiyanları ve Arap Hıristiyanları, keza Küçük
Asya Yunanlılarını da kastediyorum– hepimiz, halk-
larımız üzerinde soykırım niyetiyle işlenmiş suçların
tanınmasını ve mahkûm edilmesini bekliyoruz. Er-
meniler ve adı geçen diğer kurban halkların men-
supları için de önemli olan, hayat memmat meselesi
olan, Bolşevik önderlerin hakkımızda ne düşündüğü
değil, onların örgüt üyelerinin davranışidir, bu du-
rumda Bolşevik Parti üyelerinin davranışidir ve Kürt
emekçilerinin hergünkü davranışidir. Örneğin Türki-
ye'nin güneydoğusunda hâlâ kurban halkların, hep-
sinden önce Âramîce konuşan Hıristiyanların veya
Süryani ortodoksların az sayıda mensubu yaşıyor.
Partinin ve üyelerinin bu insanlara tavrı nasıldır? Bu-
na karşılık Fransa'da, ABD'de veya Almanya'da, ya-
ni Türkiye dışında tavrın nasıl olduğu fazla önemli
değil. Biz Ermeniler, ayrıca, Sevr Anlaşması teme-
linde vatan hakkımızın kayıtsız şartsız tanınmasını
bekliyoruz.

Benim Kürtlere çağrım şudur: Aranızda birleşme-
ye çalışın! 30 milyonluk bir halkın bir ulusal devlete
ihtiyacı var. Tüm örgütlerin ve partilerin en birinci
hedefi bağımsızlık olmalı. Kürt devesi sonunda ulu-
sal birlik iğne deliğinden geçmeli. Kürtler "Biz Kürt-
lerin dostu yok, sadece düşmanı var" diye düşün-
meye başlamadan önce, birlik olmadan hiçbir şeyin
olmayacağını kabul etmelidir. Biz kurban halklar,
Kürtlerin bağımsızlığa kavuşacağını umuyoruz, çün-
kü ancak o zaman artık Türklerin elinde bir alet ol-
maktan çıkacaklardır. Türklerin istilasından önceki
geçmiş, biz Küçük Asya, Mezopotamya ve Orta Do-
ğu halklarının yan yana yaşadığımızı, birbirimizden
öğrendiğimizi ve birbirimizi tamamladığımızı göster-
miştir. Bunu gelecekte de tekrarlayabiliriz, yeter ki
canilerin elinde siyasi bir alet haline gelmeyelim.

Ocak 2002 x

“İyi bir insan olamadım... Ama çok iyi bir polis oldum!”

Bu sözler, aldığı eğitim ve verilen emir sonucunda gönüllü olarak insan öldürmeyi özel bir iş haline getirmiş azılı katil-kelle avcısı, eski özel timci Ayhan Çarkın'a ait. Çarkın, "*Görevim gereği çok adam öldürdüm.*" diyor. Böylece devletin suçluluğunu da ortaya koyuyor.

Cezası kesinleştikten sonra, başta Hürriyet gazetesi olmak üzere burjuva basınının bir kesimi Çarkın ve diğer özel savaş tetikçilerini aklamaya, yorumlar yapmaya başladı. Hürriyet'in Çarkın ile yaptığı röportajın ardından gedikli genelkurmaycılardan Ertuğrul Özkök ve onun gibi düşünenler bu katilleri hedef olmaktan çıkarmaya, suçsuz olduklarını propaganda etmeye koyuldular.

Halbuki sözkonusu röportajda katilleri temsilen Çarkın'ın ve onun durumunda olanların profili gayet net ortaya çıkıyordu. Buna göre, bu kelle avcılarının ortak özellikleri şöyleydi:

Görev gereği çok adam öldürmek. Kendilerini en iyi hissettikleri anın operasyon anı olduğunu söylemek. Merhametsiz bir kişiliğe sahip olduğunu itiraf etmek. Gözünü kırpmadan adam öldürmek ve öldürmekten daha çok mutluluk verici birşeyin olmadığını savunmak. En çok operasyonda bulunmuş birkaç kişiden biri olmakla övünmek. Rambo hitabıyla övünmek. En iyi bildikleri işin operasyon olduğunu söylemek...

Bu liste uzatılabilir. Ama ortak özellik özel olarak yetiştirilmiş birer savaş makinesi olmaları.

Kişilikleri aynı ortak hamurdan, şimdiki halleri de benzer kişiliklerden oluşuyor. "*Ben yapmış olduğum hizmetlerle gurur duyuyorum.*" diyerek katil gururlanıyor. Başbakanı ve Cumhurbaşkanı gururlanıyor, gazetecisi gururlanıyor. Gurur, katilin yüzlerce Kürt insanını ve devrimciyi öldürmesi için!

Sömürgeci Türk devletinin "vatan kurtaran aslanları" kullanıldıktan sonra hapishaneye gönderiliyor. İhtiyaç duydukları zaman her birinin en geniş yetkiyle donatıldığı ve astıkları astık kestikleri kestik bu katiller çetesi kullanıldıktan ve bir dönemin ihtiyaçlarını karşıladıktan sonra gözden çıkarılıyor.

Bir süre yaptıkları her şeye göz yumuldu. Çek-se-

net işleri, başka karanlık işler, mafyacılık vb. bu özel savaş ekibi artıklarının at koşturdukları bir alan olarak kendilerine terkedildi. Bir bakıma kendi küçük ordularını bile kurdular. Savaş içinde kurdukları tezgahı daha sonra da sürdürmeye başladılar. Dağdan indirilmişlerdi, artık bu özel küçük ordunun elemanları kentlerde kendilerine bir kanal açarak hayatlarını yönlendirmeliydiler. Kısacası artık devletten fazla birşey beklememeleri öğüdüyle sokaklara salındılar. Zaten bunalım içindeydiler, çoğu paranoyak derecesinde psikolojik hastaydı, iyi insanlar olmadıklarına kendileri de kanaat getirmişti ve korunmaya ihtiyaçlarının olduğunu biliyorlardı. Devletleri kendilerini "adam öldürmekle" görevlendirmişti, katillerini korumasını da kanıtlamalıydı.

Susurluk çetesinin bazı üyeleri suçlu bulunup içeri atılsalar da bu ancak buzdağının küçük bir kısmını oluşturmaktadır. Katliamların emrini verenler, katilleri yönlendirenler, eğitenler, ağırlıklı olarak devlet içinde görevlerini sürdürmeye, yönetmeye ve korunmaya devam ediyor. Susurluk çetesini yargılamakla esas suçluları koruma kaygısı büyük rol oynadı. Esas suçlunun Türk devletinin kendisi olduğu gerçeği gizlenmek isteniyor.

KATİLLERDEN KATİLLERE ÖDÜL: HEYKELİNİ DİKMEK!

Türk Genelkurmay'ının bahçesinde bazı Türk komutanlarının heykellerinden oluşan bir galerinin bulunduğu bir süreden beri övünülerek anlatılıyor, yazılıyor. Hangi kahraman komutanlarının heykellerinin bulunduğu listesini tam olarak bilinmese de, yakın dönemin komutanlarından biri olan Mustafa Muğlalı'nın heykelinin yer aldığı artık gizlenmiyor.

Mustafa Muğlalı TC devletinin en zalim ve de katil generallerinden biridir. Kuzey Kürdistan'da Kürt ulusunun ulusal demokratik mücadelesini vahşi yöntemlerle bastırmaya çalışan bir kanemici. Ağrı direnişini bastıran ve katliam emrinin altına imza atan; Kürt ulusunun özgürlük talebini ve mücadelesini Ağ-

rı Dağı'na "gömdüğü" ile övünen bir ırkçı inkârcı. Van'ın Özalp ilçesinde sırf Kürt oldukları için 33 Kürdü kurşuna dizilen eli kanlı Türk komutanı. Katilliği mahkemelere kadar sirayet etmiş ve suçu sabit görülerek cezaya çarptırılmış bir general. Yaşamı hapishanede bitmiş zalim bir ırkçı.

Çeşitli iktidar hesapları nedeniyle Demokrat Parti döneminde katilliği mahkeme yoluyla tescil edilmiş bu katil, sonraki dönemlerde Türk devleti tarafından tekrar onure edilerek sahiplenildi, yukarıda belirttiğimiz gibi bu devletin derin ayağını oluşturan Genelkurmay'ın merkezinde heykeli dikildi.

Böyle bir katilin TC devleti tarafından ödüllendirilmesi-sahiplenilmesi gayet normaldir. Bu bağlamda hayrete düşecek hiç bir şey yok; çünkü devlet katında Kürdü yoketmeye çalışan her görevli birer kahramanlık şildini hak etmiştir. Muğlalı bir değil, onlarca, yüzlerce Kürdü sırf Kürt oldukları ve özgürlüklerini istedikleri için öldürmüştür. Devleti adına katliam yapmıştır ve karşılığında devletin arkasında olduğunu görmüştür. Ta ki çok sonradan devleti, artık Mustafa'ya ihtiyacı olmadığına, icraatlarının deşifre edilmesinin ve cezalandırılmasının bir zararının olmayacağına karar verene kadar. Başka bir tanımla şartlar farklılaşınca Muğlalı devlet için gözden çıkarılmıştır. Mahkeme karşısına getirilmiş ve suçlu bulunmuştur.

1920 ile 1940 arasında Kemalistlerin önde gelen komutanlarının-generallerinin hepsinin Kürt katliamında büyük rolleri oldukları tartışma götürmez. Bu katiller sürüsü uzunca bir zaman devlet katında korundular. Sonra çok partili dönem, değişik kliklerin çatışmaları ve hükümet etme hesapları gibi değişik nedenlerle karşı karşıya gelen kahraman generaller birbirlerinin pisliklerini ortaya dökmeye başladılar. Haliyle kimin daha çok katil olduğu, kimin eli kanlı katillikte ötekine göre daha ağır konumda bulunduğu vb. gündeme getirilmeye başlandı. İşte bu koşullarda yem olarak Muğlalı tercih edildi.

Çok sonra benzer koşullar yeniden oluşmaya başladı. Tekrar Kürtler Kuzey'de ulusal demokratik hakları için mücadeleyi yükseltmeye koyuldular. Mücadelenin silahlı biçimleri devreye sokuldu ve bilindiği gibi 1984 yılında PKK önderliğinde başlatılan gerilla savaşıyla gün geçtikçe savaşın düzeyi ve çapı büyüdü, genişledi ve bir ara yaygın kitlesel başkaldırlara (Serihıldanlara) kadar vardı vb.

Mücadelenin büyüdüğü ve güçlü ulusal etkiler gösterdiği bu dönemde tekrar Türk generalleri ve komutanları Kürdistan'a savaş için sefere gönderildiler. Katliam emriyle donanmış bu leş kargaları, özellikle Kuzey Kürdistan'da belli bölgelerde vahşi yöntemlerle Kürt kanı dökmeye başladılar. Bu katiller guruhunun pervasızca yaptıkları işler bizzat TC devletinin en üst katında planlandı ve uygulamaya

kondu. Devlet bu katiller sürüsüne güvenceler verdi; kendilerini koruyacağını, ödüllendireceğini, yaşamlarını garantiye alacağını vb. vb. Ve hatta katliamların baş planlayıcısı Demirel, dönemin Cumhurbaşkanı sıfatıyla *"Korkmayın, ikinci bir Muğlalı olayı yaratmayız."* sözleriyle devletin garantör olduğu sözünü veriyordu.

Kuzey Kürdistan'da savaşın en yoğun yaşandığı yıllarda Türk devleti cephesinde savaşı yürüten komuta heyeti ve alt düzeydeki komutanlar ve özel birliklerin mensupları bizzat Amerika emperyalist devletinin ve Alman emperyalist devletinin ordusu tarafından eğitildiler. Kelle avcısı olarak yetiştirilmeleri, kısaca birer terminatör haline getirilmeleri bizzat emperyalist devletlerin askeri karargahlarında verilen eğitimlerle sağlandı. Bu katiller çetesinin çoğu üyesi Amerika'da ve Almanya'da özel eğitime tabi tutulmuş diplomalı katil ünvanına sahiptirler.

Tipki Muğlalı olayında olduğu gibi, devlet bu katillerden kimilerine gereksinim duymadığı andan itibaren mahkeme ve hapis yolunu göstermekten geri durmadı. Bugün katiller guruhunun göstermelik cezalara çarptırılmaları ve cezaevlerine gönderilmeleri tipik olarak Muğlalı olayına benzemektedir. Bu faşist devlet yıkılmadıkça, böylesi katillerin heykelleri de çoğalacaktır...

Ayhan Çarkın'ların silahla yaptıklarını üniversite kürsülerinde söz ve yazı ile yapan çok sayıda katil yetiştiricisi var. Üniversite öğretim üyelerinin önemli bir çoğunluğunun Türk ırkçılığını savunduğu bir Türkiye'de, Kürt ulusal haklarının her ne düzeyde olursa olsun dile getirilmesine savaş naraları atarak karşılık verdiklerine her defasında yeniden tanık oluyoruz.

Bunların başında YÖK Başkanı Prof. Kemal Gürüz gelmektedir. Üniversiteli öğrencilerin Kürtçe seçmeli ders talebini "küçük bir grup canı", "Bunlar cinayet şebekesidir..." şeklinde tanımlayarak tetikçilere adres gösteren bu kafa, esasında Çarkın türünden terminatörlerden daha fazla suçludur. Üniversitelerinde okuyan öğrencilerini "çete" gibi göstermekle isimlerinin başında prof. titri bulunan sahte bilim adamları yeni katillerin yetiştiriciliğini ve besiciliğini yapmaya hazır olduklarını tavırlarıyla belgelemektedirler.

İnkârın, asimilasyonun ve Türk ırkçılığının öğretildiği üniversitelerin başında bulunanların Çarkın gibilerini ödüllendirmelerinin önünde hiç bir engel yoktur. Cezaevine "geçmiş olsun" ziyaretinde bulunup bir madalyanın da Kemal Gürüz tarafından kendilerine takdim edilmesi hiç de sürpriz olmaz!

4 Mart 2002 ✖

Doğumunun 100. yıldönümünde Nâzım Hikmet üzerine birçok kesim tartışmakta ve kendilerine göre değerlendirmelerde bulunmaktadırlar. Türk hakim sınıfları "vatan haini" Nâzım'ı onun siyasi görüşlerinden kopararak sisteme entegre etmeye ve onu sadece bir "Türk şairi" vb. olarak göstermeye çalışıyorlar. Türk hakim sınıflarının Nâzım'a sahip çıkma sahtekârlığına karşı mücadele tüm devrimci ve komünistlerin görevidir. Doğrusuyla yanlıyla Nâzım bizimdir! Bizim kalacak!

Nâzım'ın genel değerlendirilmesinin bizim tarafımızdan da yapılmadığının bilincindeyiz. Bu konuda bir yoldaşımızın "Nâzım Hikmet ve Kürtler" başlıklı yazısını aşağıda yayınlıyoruz. Yazıdaki görüşlere burada tavır takınmamamız, bu görüşlerle hemfikir olduğumuz anlamına gelmiyor. Bu konuda tartışmaya katılmak isteyen okuyucularımızın yazıları elimize geçtiğinde, onları da yayınlamaya hazır olduğumuzu belirtiyoruz.

stërka bolşewik

Nâzım Hikmet ve Kürtler

ALIXAN

Bu yıl, Nazım Hikmet'in doğumunun 100. yılı vesilesiyle hemen herkes kendi cephesinden ilgili (ve de ilgisiz!) etkinlikler düzenliyor. Neredeyse hergün bir etkinlik yaşanıyor. Emperyalist burjuvazi, devrimciler, faşist/ırkçı kesimler, komünistler... çok geniş bir yelpazede Nazım üzerine çalışmalar yapıyor.

UNESCO tarafından 2002 yılının 'Nazım Hikmet Yılı' ilan edilmesiyle birlikte özellikle burjuvazinin değişik kesimleri uluslararası alanda ve Türkiye özgülünde hummalı bir kampanyaya giriştiler. Bu kampanya, TC devleti tarafından bizzat Nazım Hikmet'in devletçe kabuledilebilir sınırlar içine çekilerek sahiplenilmesi biçiminde başladı ve sürüyor. Türk devletinin çıkarları için Nazım'dan istifade etmek fikri uzun zamandır en azılı antikomünistinden liberal ve reformistine kadar seslendirilmektedir. Doğumunun 100. yılı dolayısıyla yakalanan fırsat öylesine yoğun kullanılmaktadır ki hemen her TV kanalı, her gazete ve salonda insanlığın kurtuluşuna ve komünist dünyaya olan özleminin unutturulabilmesi için; yapılabilirse tümüyle devrimci düşüncelerinden arındırılarak kitlelere sunulması için her şey yapılmaktadır.

Her çeşit kara çalma ve aşağılama eşliğinde Nazım TC devleti eliyle kirletilmek istenmektedir. Reformistler, bir kısım aydın geçinen bar mudavimleri ve kara cahil eli kalem tutan kesim de Nazım'a sahip çıkma adına Nazım'a saldırarak devletlerinin kirletme kampanyasına destek sunmaktadırlar. Sözde Nazımseverlerin yarattığı tahribat hayli derindir...

Türkiye işçi sınıfı ve emekçileri tarafından (çok yaygın yada en azından belli bir etkisi olan) sahiplenme faaliyetinin bulunmayışı da Türk devletinin Nazım'ın

eserini zedeleme/tahrip etme saldırısına cesaret veriyor. Dünya genelinde, somutta Türkiye ve Kuzey Kürdistan'da güçlü bir devrimci ve komünist çekimin olmadığı günümüz koşullarında saldırının engellenbilmesi ise şu an için pek olanaklı gözüküyor. Ancak bu görece zayıflık, saldırıları geri çevirme, caydırma anlamında derhal etkisini göstermese de tutarlı bir şekilde ısrarla ve sürekli olarak Nazım'ın eserine sahip çıkılmasını engellemez.

Nazım'ın sömürgeci TC devleti tarafından ve onun payandaları aracılığıyla kirletilmesine izin vermeyeceğiz. Komünizme olan sempatisi ve özlemiyle büyük devrimci Nazım Hikmet'i Kuzey Kürdistanlı komünistler enternasyonalist temelde savunmaya devam edeceklerdir. Ancak, bizim savunmamız ve sahip çıkmamız Nazım'ın hatalarıyla uzlaşmamız demek değildir. Bu tür durumlarda Stalin'in gayet doğru bir şekilde ortaya koyduğu "Olumsuz yanları gizlemek, olumlu yanları abartmak, günümüzdeki anma yazılarının belirleyici özelliğidir. Bu elbette ki akıllıca bir adet değildir. Biz bu adeti gütmek istemiyoruz." perspektifi ışığında hareket ediyoruz. Devrimci saflarda yer alan hemen her çevrenin Nazım'ın büyüklüğü ekseninde hareket ederek olumsuzluklarından ve hatalarından bahsetmediği koşullarda (somutta ele aldığımız konu bağintısında), O'nun devrimci kimliğini savunma bilinciyle ne tür hatalar yaptığını ortaya koymaya çalışmanın doğru olacağına inanıyoruz.

Bu araştırma-inceleme, esas olarak Nazım Hikmet'in Kürtler, Kürdistan bağlamında nasıl bir tavır

takındığı, ne tür bir duruş/tutum gösterdiği çerçevesinde kalacaktır. Bütünüyle bir Nazım değerlendirilmesi değildir. Dahası Nazım'ın sanat anlayışı vb. üzerine bir değerlendirme yazısı hiç değildir. Biz, olanaklarımız ölçüsünde bu büyük devrimcinin yaşadığı dönemde, bizzat içinde bulunduğu koşulları da dikkate alarak Kürt ulusal sorunu ve Kürdistan bağlamında ne dediğini, şiirine ne şekilde yansıttığını vb. üzerine eğilimlerimizi ortaya koymak istiyoruz.

Nazım Hikmet ve Türklük-vatan aşkı...

Vatan aşkının ve Türklük şuurunun alabildiğine prim yaptığı; Türkçülük ve Turancılığın kol gezdiği; Kemalist milliyetçiliğin cirrit attığı koşullarda resmi adı komünist olan TKP'nin bile bu rüzgara kapıldığı bir Türkiye gerçekliğinde Nazım'ın nasıl bir duruş gösterdiği; özellikle Türk milliyetçiliğine karşı nasıl bir tavır takındığı önemlidir.

Türkçülük akımının hayli güçlü olduğu yıllarda, özellikle Ziya Gökalp gibileri şiirlerinde Türklüğe büyük yatırımlar yapmaktaydılar. O yıllarda Z. Gökalp şöyle yazıyordu:

*"Hatta ben olsam da Kürt, Arap, Çerkez
İlk gayem olurdu Türk milliyeti"*

(Cahit Tanyol, *Türkler ile Kürtler, Gendaş Kültür, İstanbul 1999, sf. 56*)

Bu şartlarda Kuvayı Milliye hayranı Nazım'ın sözkonusu Türkçülük dalgasından azade olduğu söylenebilir. Nitekim hem ilk dönemdeki şiirlerinde ve hem de sonraki kimi şiirlerinde ilgili noktada (ulus vurgusuna ihtiyaç duyarak) Kemalist milliyetçiliğin güçlü izlerine rastlanmaktadır.

Türkçülük akımından etkilenmesinin bir dizi nedeni vardır. Ailesinin, çevresinin rolü büyük olmuştur. Ayrıca savaş koşulları ve Osmanlı'nın egemenliğini yitirmesi; ardından gelen işgal vb. Türk ulusuna sarılma, koruma ve kurtarma yönünün gelişmesine hız vermiştir.

Ailesinden bazılarının devlet katında görevli olması Nazım'daki Türklük sevdasının gelişmesinde ciddi şekilde etkide bulunmuştur. Babası memur, dedesi bazı illerde valilik yapmış. Annesinin annesi Alman kökenli ve Ali Fuat Cebesoy'un dedesi. Annesi özel öğrenim görmüş, Fransızca bilen biri...

Valilik yapmış Nazım Paşa'nın torunu, vatan toprağı için canını vermiş dayısının yeğeni, Moskova'da büyükelçi Cebesoy'un yakını. Osmanlıda güç ve çevre sahibi, Kemalist devlete yönetici vermiş bir ailenin düşünen evladı olarak Nazım'ın, evdeki resmiyetten ve bu resmiyetin verdiği resmi vatan savunuculuğundan etkilenmesi için çevresi fazlasıyla elverişlidir. Dayısının durumu bu resmiyeti alabildiğine güç-

lendirmiştir. Nazım'ın dayısının Balkan Harbine katılmış olması, sonra Çanakkale'de savaşta yaşamını yitirmesi Nazım üzerinde derin izler bırakmıştır. "Şehit Dayıma Mabat" şiirinde bu etki açıkça görülmektedir:

*"Neslimin maşukunu bana oydu gösteren
Türklüğün sanatını bana oydu öğretsen
Bunun için ben dayımı severim
Ona karşı kalbimde
Pek ulu bir hürmet beslerim."*

(Nazım Hikmet, *İlk Şiirler, Adam Yayınları, Mayıs 1989, sf. 17*)

Dayısının Nazım'ın şiirle tanıştığı yıllara denk düşen ölümü –tamamen bir tesadüf olsa da– onun şiirlerindeki Türklük-şehit-vatan-vatana bağlılık yanının pekişmesine, bir bakıma hayatına girmesine önemli bir katkı sunmuştur.

Bu bağlamda Nazım Hikmet için "milliyetçi dönemi" tespitinde bulunan Doğan Avcıoğlu şöyle demektedir:

"Ünlü şair Nazım Hikmet dahi, Ziya Gökalp'in başlattığı anı Türkçe akımına ve hececiliğe katılmış, Türkçülük akımı doğrultusunda genç bir milliyetçi sanatçıdır. Yunan işgali üzerine, milletin tepkisini dile getiren ilk ve güzel şiirleri Nazım Hikmet yazmıştır." (Doğan Avcıoğlu, Milli Kurtuluş Tarihi, İkinci Kitap, sf. 463)

Nazım'ın ilk gençlik yıllarında milliyetçi bir konumda durduğu en azından şiirlerinde dile getirdikleriyle sabittir. Bu ilk dönemine ilişkin olarak güçlü milliyetçi şiirler yazdığını inkar etmek zaten mümkün de değildir. Dahası sonraki dönemlerde de benzer şiirleri vardır. Böyle olunca, D. Avcıoğlu'nun yaptığı tespitin esasında olgu olduğunu belirtmek gerekiyor. A. Bezirci'nin benzer bir saptamada bulunarak, milliyetçi kavramını kullanmadan Nazım'ın ilk yıllardaki bu vatan-millet sevgisinin ömrünün sonuna kadar sürdüğünü söylediğini yukarıda belirttik.

Her defasında –özellikle ilk döneminde– Türklüğe vurgu yapma bakımından çok ısrarcı olduğunu; şiirlerinde bunu yeterince gösterdiğini tespit etmek, Nazım'a haksızlık değildir. Yalnızca basit bir vurgu anlamında da değil, Türk soyu, ırkı vb. düzleminde meseleyi öne çıkardığı görülmektedir. Kavramsal düzlemde de olsa, bir dizi yerde ırk-soy söylemiyle hareket edildiğine dair birkaç örnek vermeye çalışalım. Şöyle yazmaktadır:

"Sen ey ulu neslin evladı"

(Nazım Hikmet, *İlk Şiirler, Adam Yayınları, Mayıs 1989, sf. 19*)

Şehit Dayıma şiirindeki;

"Oğuzların ahtadı"

(aynı yerde, sf. 15)

Bu sözler, çarpıcı şekilde Türk ırkını öne çıkartmakta ve olumlamaktadır. Oğuzların soyunu sürdürme-

nin (ya da çağırıştırmanın) irksal anlamda bir övünç nedeni sayılması elbette alabildiğine egemen Türk ulus milliyetçiliğinin bir göstergesidir.

"İrkıma" adlı şiirinde ise tamamıyla Türkçülüğün derin etkileri vardır. İlk gençlik yıllarında yazdığı şiirinde şu satırlara yer vermektedir:

*"Ey ırkım sen bir zaman
Avrupa'yı titreten
İstanbul'u fetheden
Fatihlere maliktin
Ateş saçan saharalarda harbeden
Cengavere sahiptin
Bir zamanlar Avrupa
Cehl içinde yüzerken
Yine sen ey ırkım
İlm-i vakte aşına
Alimlere maliktin
Neden bugün Avrupa
Sana meydan okusun
Neden bugün
O cehalet yuvası
Sana ilim öğretsin."
(aynı yerde, sf. 14)*

Bu şiirin her tarafında Türk ırkının üstünlüğü vardır. Osmanlı'nın gücünü kaybetmesine olan öfke ve hayıflanma, kızgınlık ve tepki vardır. Bu satırlar (sonradan vazgeçtiğini hatırd tutarak) açıktan Türk milliyetçiliğinin propagandası ve Osmanlı yayılmacılığının kabulü vardır.

İlk yıllardaki bu irksal söylem sonraki yıllarda azalmış; Türklük ikincil plana düşmüş ama terk edilmiş. En önemli ürünlerinden biri sayılan Memleketimden İnsan Manzaraları'nda yaptığı gibi, buluşturup konuşturduklarına Türklüğe methiye dizdirmiştir:

*"Bayan öğretmen dedi ki:
«Her karşını vatanın
kanımızla sularız.
Türk ölür,baş eğmez,» dedi bayan öğretmen."
(Memleketimden İnsan Manzaraları, Bilgi Yayınevi, sf. 88)*

Başka bazı şiir ve yazılarında da Türklük unsurunu öne çıkarmaya devam etmektedir.

Nazım, Vala'ya yazdığı 29 Eylül 1949 tarihli mektubunda vatan-millet yaklaşımını şöyle ifade ediyor:

"Vicdan kanaatimin yurt sevgisiyle, büyük Türk millete karşı duyulan aşkla, namuslu insanlık muhabbetiyle tenakuz eden –bence– bir tek noktası yok ki, onu ayıpmış gibi gizleyeyim! ...

... Uzun lafın kısası: Vatan millet sağ olsun."

(Memet Fuat, Nazım Hikmet, Adam Yayınları Birinci Basım Ağustos 2000, sf. 450, 451)

Yaşadığı koşulların, gördüğü baskının; ülkesinden uzak kalışı ve duygularının yoğunluğu O'na gayet güzel şeyler söylediği gibi, bu satırlarda görüldüğü gibi vatan-millet aşkını da yerleştirmiştir.

Kendisi için bir yerde şunları yazıyor:

"Ben, bir insan.

Ben Türk şairi Nazım Hikmet ben,

...

(Asım Bezirci, Nazım Hikmet, Yaşamı, şairliği, eseri, sanatı, Eleştiri; 3. Basım, Ocak 1993, Çınar Yayınları, sf. 6)

Bazı basımlarda bu dize "Ben Türk şairi komünist Nazım Hikmet" olarak geçmektedir. Her halükarda, böyle de olsa mensubu bulunduğu ulusun şairi şeklindeki tanımda bir yanlışlık yoktur. Mesele Türkiye'yi yazdığı yerde, çok uluslu olma gerçekliğini unutmaması, egemen Türk ulusunun egemenliğinden gelen baskıcı yanını işlememesi ve haliyle şiirinde Türkçü eğilimlere kapılmasıdır...

Milliyetçilik bağintısında gündeme gelen tartışmalar somutunda Kemal Tahir'le yazışmalarında bu konuya değinen Nazım, komünist kimliği ile ulusal gurur ilişkisini kurma ihtiyacı duyduğu yerde şunları yazmaktadır:

"Sosyalist şair olmak, yani memleketini ve halkını en çok seven, memleketinin ve halkının en mamur olmasını isteyen şair olmak, neden kusur olsun ve bu neden dolayı Türklük şuuruyla uygun düşmezmiş? Ah, bir kere, bir saniye olsun, memleketini bir sosyalist şairin sevdiği gibi sevmesini, bir sosyalist şairdeki Türklük şuuru gibi bir şura sahip olmasını öğrenebilseydiler." (Memet Fuat, aynı kitap, sf. 347)

Nazım'ın TKP'de çıkarıldığı, TKP çevresinde bazılarınca "milliyetçi" olarak damgalandığı bir dönemde milli gurur üzerine durması, Lenin'e başvurması anlamlıdır!

Bu döneme ilişkin olarak Yalçın Küçük'ün Aydın Üzerine Tezler-1 kitabında aşağıdaki bilgiler verilmektedir:

"Yalnız ekleyebilirim ve üçüncü kitapta Nazım ile ilgili yazacaklarımın ipuçlarını şimdi verebilirim: Nazım, bir sosyalist şairi aşan ölçüde, vatan şiirleri yazdı. Memleketimden İnsan Manzaralarını ve özellikle yurt dışında iken yazmış olduğu, şiirden çok müzik yüklü özlem şiirlerini, burada, sayabiliyorum." (Y. Küçük, sf. 524)

Genel sanatçı kimliğini, sanatını; bütünlüklü bir Nazım değerlendirmesini yapmadığımız, yazımızı belli konularla sınırlı tuttuğumuz için burada Y. Küçük'ün yaptığı tespit üzerine ayrıntılı durmayacağız. Ancak şu kadarını söyleyebiliriz ki Nazım'ın şiirindeki vatan unsurunun yoğunluğuna işaret ettiği ölçüde olgu tespiti yapmaktadır.

Dönemin solcu cenahı içinde süren milliyetçilik tartışmalarına Nazım bir kitapçıkla katılmıştır. "Ahmedin Hikayesi" şiirinde bu konuyu işlemiştir. Kısaca aktaralım:

"Evet, biraz da milli bir gurur duyuyorum. Tarihte Bedreddin hareketi gibi bir destan söyleyebilmiş

bir milletin şuurlu proleteri bundan milli bir gurur duyar. Evet, Bedreddin hareketi aynı zamanda benim milli gururumdur. Milli gurur! Sözlerden ürkme!" (M. Fuat, aynı kitap, sf. 202)

Doğru, komünistler de uluslarının tarihlerinde/geçmişlerinde ve kimi özelliklerinde vs. gurur duyabilecekleri, övünebilecekleri yanlar bulabilirler. Elbette bir devrimci olarak Nazım'ında buna hakkı var. Ne var ki, çok hassasiyet gerektiren bu alanda genellikle ağır hatalar yapılabilmektedir. Milliyetçiliğin değişik türleri bu ulusal gurur maskesi altında savunulabilmektedir vb. Yaşadığı koşullar/dönem dikkate alınarak soruna yaklaşıldığında, Nazım'ında hatalar yaptığı görülmektedir.

Özetle, proletaryanın milli gurur duyması olayını gündeme getirmesi, Bedreddin hareketini örneklemesi ve böylece kendi milliciliğini Lenin'e dayanarak izah etmesi meseleye yaklaşımının doğru olduğu anlamına gelmiyor. Başka ulus ve halkların da bulunduğu bir coğrafyada milliyetçilikten uzak durduğunu izaha kalkışan Nazım aslında tam da bu noktada yine Türklük ekseninde yolalmaya devam etmektedir. Nazım'da millici bir yan hep varolmuştur.

Türkcülük bağlamındaki olumsuz tutumunu Türk'ün vatani noktasında da sürdürmektedir. Şiirinde vatan vurgusu çok yaygın bir şekilde kullanılmaktadır. "Mehmet Çavuşa" şiirinde şu satırları yazmaktadır:

"Yine Türkün sinesi
Vatan aşkıyla dolacak"
(A. Bezirci, sf. 89)

Bu satırlardaki sözler Türklüğün öne çıkarılmış hatılarıyla bir vatan sevgisini ifade etmektedir. Başka kimi şiirlerinde de bu durum sürer.

....
Sen bu feryad-ı vatani dinle işit
Dinle de vicdanına öyle hükmet
Vatanın parçalanmış bağı
Bekliyor senden ümit."
(A. Bezirci, agk, sf. 12)

Henüz onbir yaşında iken yazılan bu satırlarda vatan ögesinin bu denli güçlü yer alması, onun gelecekteki vatan aşkının pekişmesinde önemli bir unsur olarak yer edinmiştir. Bu yaklaşım elbette kimi değişiklikler vb. geçirmiştir, fakat vatan vurgusu değişikliklerle birlikte kalmıştır. Burada, daha çocuk denecek yaşta yazdığı bir şiirden hareketle vatancı vb. olduğunu iddia edecek değiliz, ama daha bu yaşlarda yazılanın ileride bu noktada yazılacak olanlarla/yazılanlarla gösterdiği uygunluk, birbirini tamamlama durumu eğer objektif olarak karşımızda duruyorsa o zaman on bir yaşın önemi kendiliğinden anlaşılabilir olacaktır. Hatta bazı bakımlardan "olgun" yaşında dahi daha olumsuz şeyler yazabilmiştir. Hayat çizgi-

sinde devam eden vatancılığın ve ulusunun büyüklüğüne(!) bağlılığının gerçekten de görülebilmesi için gelişim sürecinin başından sonuna kadar bilinmesi amacıyla bu on bir yaş vurgusu üzerinde atlanılması gerektiğini düşünüyoruz.

Birinci Dünya Savaşı, akabinde İstanbul'un işgali ve Osmanlı'dan arta kalan resmi Türkiye sınırlarına müdahale ve bazı kentlerin/bölgelerin işgali vb. Nazım'ın Türk ulusunun ülkesine karşı sevgi anlamında vatan sevgisi, ülkeye bağlılık, kahramanlığa methiye vb. yönünün gelişmesini hızlandırmıştır. Böyle olunca da Türkün ülkesi ve vatani öne çıkarılmıştır.

Şiirindeki Türk yurduna karşı sevgi vurgusu belirgindir. Zaten bu anlamdaki sevgisi ömrü boyunca kaybolmamıştır. Söz konusu sevgi bağlamında A. Bezirci, Nazım'ın şiir yazdığı ilk yıllardaki etkilenmesinin onun yaşamında belirleyici bir dönüm noktası olduğunu belirtmesi, abartma değil, gerçeğin tespiti. Bezirci şöyle demektedir:

"*Feryad-ı Vatan» Balkan Savaşı'nda Osmanlıların yenilmesi ve düşmanların Çatalca'ya kadar ilerlemesi üzerine yazılmıştır. Bir yandan 'bağı parçalanmış vatan'ın durumunu yansıtırken, bir yandan da onun birleştirilmesi/kurtarılması umut ve isteğini dile getirmektedir. Baştan başa yurt sevgisi ve sorumluluk duygusuyla yoğrulmuştur.

(Nazım Hikmet'in on bir yaşındayken yazdığı ilk denemesinde ortaya çıkan bu «umut, istek, sevgi ve sorumluluk» ölüncüye değin sürer ve şiirinin temel çizgilerinden birkaçını oluşturur.)" (agk., sf. 87)

Emperyalist politikaların doğrudan sonucu olarak Osmanlı İmparatorluğu'nun 'başına gelenler' bir ölçüde Nazım'ı hayıflandırmakta, üzülmeye neden olmaktadır. Bu yıllarda Osmanlı'nın ele geçirdiği coğrafyanın 'elde kalması' arzusu taşıyan Nazım, gün geçtikçe Osmanlı'nın coğrafik daralma yaşaması karşısında birşeyler yapma isteğini dile getirmektedir. Çevresinin de etkisiyle bu yıllarda açık milliyetçi bir duruş göstermesi elbetteki önemli bir zaafıdır. Enteresan olanı, belki bir bakıma (on bir yaşa bakılarak) anlaşılır olan bu zaafın daha sonra yaşamında kendisine eşlik etmesidir...

Söyleminde, vatancılık ögesi ileri boyutta yer etmiştir. Yalnızca lafızda değil, ciddi şekilde şiir çizgisine de sirayet ettiği söylenebilir.

1959 yılında yazdığı "Bu vatana nasıl kıydılar?" şiiri Türk idarecilerinin Türkiye'yi emperyalizme bağlamada katettiği mesafeyi göstermek için yazılmıştır, ancak bir doğru yapılırken diğer taraftan bir başka yanlış yapılmaktadır. Vatan düzleminde hareketle milliyetçi hataya düşülerek olgu dile getirilmektedir. Bu şiirindeki birkaç satır şöyledir:

"İnsan olan vatanını satar mı?
Suyun içip ekmeğini yediniz.
Dünyada vatandan aziz şey var mı?"

Beyler bu vatana nasıl kıydınız?

(Nazım Hikmet, *Şiirler 5, Bilgi Yayınevi, İkinci Basım 1987, sf. 125*)

1962'de yazdığı "Vatan Haini" şiirinde Türk devletinin yöneticilerinin Amerikan emperyalizmine bağlı oluşlarını vb. çok iyi bir şekilde şiirdeki satırlarına döken Nazım ama öte yandan çok sıkı ve kararlı bir vatan savunucusu olduğunu da öne çıkarmaktan geri durmamıştır. Elbette ilk yıllardaki irki yan zayıflamıştır ancak yaşamının son demlerinde yazdığı bu şiirdeki vatan vurgusu ile kastettiği yine esasında Türkün vatanı anlamındaki Türkiye'dir... Denebilir ki, bir bakıma Türk sömürgeci devletinin resmi söylemi kullanılmakta/tekrarlanmaktadır.

Vatan sevgisinden bahsederken Türkün vatanını sevmesi anlamında bir sevgi ve sahiplenme yanlıştır. Türkiye'nin zengin halklar mozaiğine sahip gerçekliği komünist iddiasında olan biri için, somut olarak Nazım için böyle bir sevgiyi Türkün ülkesi ve millet olarak Türk sevgisi şeklinde ifade etmesi enter-nasyonalist bir yaklaşım olamaz.

Çok uluslu bir coğrafyada ve üstelik Ermeni soykırımı ve Kürtlerin büyük kitleler halinde katliamının gerçekleştiği bir coğrafyada, bunlara tanık olmuş komünist iddiasında biri olarak Nazım'ın her defasında Türklüğüne vurgu yaparak vatan sevgisinden bulunması ancak sahip bulunduğu milliyetçi eğilimlerinin dışı vurumu olabilir.

Bu hatalı eğilimini İstiklal Marşı somutunda da devam ettirmiştir. Tan gazetesinde 1937'de bu bağlamda şöyle diyor:

"Bizim Milli Marş'tan bahsedecek değilim. Güftesi biraz ağır, bir inkılap marşı değil amma, bizim müstevlilere karşı duyduğumuz isyanı terennüm ettiği için bizimdir ve iyidir." (Nazım Hikmet, *Yazılar (1937-1962), Adam Yayınları, Birinci Basım 1992, sf. 21*)

Milli marşını savunan Nazım, acaba bu marşın ırkçılıkla sabit sözlerini bilmiyor mu? Ne deniyor bu marşın sözlerinde? Konumuzla ilgili birkaç satırına bakalım:

"O benim milletimin yıldızıdır, parlayacak;
O benimdir, o benim milletimindir ancak!

...

Kahraman ırkıma bir gül... Ne bu şiddet, bu celal?

...

Kim bu cennet vatanın uğruna olmaz ki feda?

...

Ebediyen sana yok, ırkıma yok izmihlal:"

(Hüseyin Tuncer-İsmet Alpaslan, *Şiirlerle Türkiye, TC Kültür Bakanlığı, 1995, sf. XXI, XXII*)

Adına 'İstiklal Marşı' denen bu ırkçı beyin yıkama aracının kendisine komünist diyen Nazım gibi bir büyük ozan tarafından övgüye layık görülerek savunulması affedilemez bir hatadır. Nazım için, Kemalistle-

rin memleket (!) hayrına yaptıkları iyiliklerden biri de bu marşın kabulüdür. 'Bizimdir' dediği yerde, zaten marşı sahipleniyor Nazım. İrkçı-Türkçü marşı sahiplenirken neyi inkar ettiğini ise önemsemiyor. Ki, yalnızca istiklal marşını savunmakla kalmamış, bu marş eşliğinde göndere çekilen 'ay-yıldızlı' Türk bayrağı da Nazım tarafından sahiplenilmiştir. Bu noktada şöyle diyor:

"Türkiye işçi sınıfına selam,

Meydanlarda hasretimizi haykırınlara,

toprağa, kitaba, işe hasretimizi,

hasretimizi, ay yıldızlı esir bayrağımıza"

(*Evrensel gazetesi, 15 Şubat 2002*)

1962 senesinde yazılan bu şiirde hâlâ Türklüğü doğrudan çağrıştıran dizeler bulmak mümkündür. Bizzat bu şiirinde bir dizi doğru şeyin yanında iş ulusuna ve vatanına gelince milliyetçi yanının nasıl devreye girdiğini bir kez daha görüyoruz. Bu tür hatalar yurtseverlik, sevgi, özlem vb. türünden açıklamalarla yumuşatılarak kabuledilebilir bir hale sokulamaz, sokulmamalıdır da.

Beklenir ki ilerleyen dönemlerde Türklük vurgusunda bir azalma olsun –kısmen azalma görülmektedir–; ne varki bu güçlü bir vazgeçiş ya da kopuş değildir. Bilinçli bir kopuşa girmediğini, 1951 yılında vatan-daşlıktan çıkarıldığında yazdığı satırlarda görmek mümkün. Şöyle diyor:

"Çünkü biliyorum, Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığından –hey gidi dünya– çıkarılmışım. Beni Türklükten, halkımın evladı olmaktan, milletime ölümsüz bağlı bulunmaktan kimse, hiçbir kuvvet çıkaramaz, ayıramaz." 53-Broy, *Haziran 1986*" (A. Bezirci, *agk, sf. 69*)

Aslında Nazım'ın şiirinde (Türkiye, yani içerisi söz-konusu olduğunda) Türk milletini anlatan, öne çıkaran, çağrıştıran dizeler o kadar çoktur ki, bir yerde Nazım'da böyle bir yanın olup olmadığını tartışmak bile gereksiz.

Kişiliğinin şekillenmesinde içinde bulunduğu koşulların üzerinde bıraktığı etki (bu bağlamda) bütün yaşamı boyunca karşımıza çıkmaktadır. Türklüğüyle övünmesi, hatta dahası Türk ulusunu sürekli pozitif ve ayırdedici özel bir ilgi ve vurgu ile işlemesi hep devam etmiştir. Bu tutumunu 1953 Temmuz'unda yazdığı '23' Sentlik Askere Dair şiirinde de sürdürmektedir:

"...

yani benim fakir, cesur, çalışkan milletim,

her millet gibi büyük Türk milleti."

(3 Kasım 2001, *Evrensel gazetesi*)

Şiire karşı ilgisinin giderek derinleştiği yıllarda başlayan Kuvayi Milliye hayranlığı somutunda aslında Türklük ve Türk vatanına karşı ciddi bir bağlılık şiirinin ayrılmaz bir parçası haline gelmiştir. 1921 yılının başlarında "Kurtuluş Savaşı'na katılmak üzere 'Ana-

dolu'ya geçenlerin arasında bulunan Nazım, bu yıllarda edindiği Kuvayi Milliyeci etkiyi (dozu azalsa da) bir daha içinden söküp atamamıştır.

Kuvayi Milliye "ruhu" Nazım'da anlayış düzeyindedir. 1959 yılında yazdığı "Şehitler" başlıklı şiirinde bu bağlılığı yeniden görmek mümkündür:

*"Şehitler, Kuvayi Milliye şehitleri,
mezardan çıkmanın vaktidir!
Şehitler, Kuvayi Milliye şehitleri,
Sakarya'da, İnönü'nde, Afyon'dakiler
Dumlupınar'dakiler de elbet
ve de Aydın'da, Antep'te vurulup düşenler,
siz toprak altında ulu köklerimizsiniz*

...
*Biz toprak üstünde derin uykulardayız,
kalkıp uyandırın bizi!
uyandırın bizi!"*

(M. Fuat, aynı kitap, sf. 676-677)

Açıkça görüldüğü gibi, adına milli kurtuluş savaşı denilen ve Nazım gibilerin çok büyük methiyelere layık görülen Kemalilerin önderliğindeki hareket 1959 koşullarında bir kez daha öne çıkarılmakta, alternatif olarak gösterilmektedir. Kuvayi Millici arzu ve düşünce kurtuluş yolu olarak sunulmaktadır.

Bu başlık altında yazdıklarımızı özetlemek gerekirse; Nazım Türklük ve vatan aşkı konularında enternasyonalist bir duruş içerisinde hareket etmemiştir. Türk ulusunun ve Türk vatanının öne çıkarıldığı koşullarda, diğer ulus ve milliyetler nezdinde enternasyonalist tespiti yapmak gerçekçi olmayacaktır. Çünkü diğer halklara karşı görevlerini (şiir yazma anlamında), sorumluluklarını yerine getirmemiştir. Tıpkı dönemin TKP'sine enternasyonalist diyemeyeceğimiz gibi, Nazım'a da ezen ulusun komünisti, proleter enternasyonalisti diyemeyiz. Hatta en son K. Bedirhan'a yazdığı mektup dışta tutulursa, TKP'den de geri konumda durduğu söylenebilir. Çünkü en azından zaman zaman Kemalist iktidar karşıtlığı bu alanda tavır takınmalarını vs. sağlayabilmiştir.

Türkçülük akımının etkilerinin görüldüğü Nazım'da şiiri için bütünüyle Türkçü tespiti yapmak doğru değildir. Sahip olduğu bu hatalı eğilimine rağmen, O'nun Turancılarla ve ırkçı Türkçülerle farklı düşündüğü, böylelerine karşı mücadele ettiği vurgulanmalıdır. Bir devrimci olarak Nazım'ın Türk ulusu dışındaki ulus ve milliyetlere karşı hatalı bir yaklaşım içinde olmasıyla, görevlerini yerine getirmemesiyle Türkçü ırkçıların konumu aynı kefeye konulamaz.

İrkçi akımın giderek büyüdüğü şartlarda Nazım'ın "Kan Konuşmaz" romanını yazdığını belirten Demirtaş Ceyhan, bu bağlamda şöyle diyor:

"Adı bile, "soylu kan" tezini savunan ırkçılara karşı, bir tepki olarak konulmuştur." (D. Ceyhan, Türk Edebiyatındaki Anadolu, Sis Çanı Yayınları, 1996, sf. 153)

Nazım'ın şiirinde ulus olarak Türklüğün sürekli ön-de tutulması ile Türkçü ırkçılığın birbirine karıştırılması gerekir. Evet, ciddi şekilde ulus olarak Türkler ve vatanları şiir konusu olmasına rağmen, O'nun şiirinde ırkçılık yoktur; hatalarını-yetmezliklerini belirtmek ve bunları köklü olarak üzerinde atamadığını, özelleştiremediğini haliyle milliyetçi sapmalara düşen/sürdüren bir devrimci olarak nitelendirmek gerekiyor.

Nazım'da Mustafa Kemal ve Kemalizme yönelik iyimserlik...

Türkiye Cumhuriyeti devletinin siyasal kimliğini nitelendirdiği yerde, M. Kemal şahsında Kuvayi Milliye ekibinin işbaşında bulunması itibarıyla bir süre Nazım devleti sahiplenir bir çizgide hareket etmiştir. Karşı çıkışları olmuş, eleştiriler yönelmiştir. Daha yaşanabilir bir gelecek arzuladığını ifade etmiştir. Hatta TKP içinde de yer almıştır. Ancak bütün bunlar Kuvayi Milliye ekibinin işbaşından uzaklaştırılması vb. aşamasına varılmamıştır. Bu alandaki gelişmelere biraz daha yakından bakalım...

TKP ile de farklı düşündüğü 1930'lu yıllarda Tan gazetesinde "İğneli Fıçı" başlıklı yazısında şunları yazmaktadır:

"Türkiye faşist değildir. Burada sulh içinde yaşayan hiçbir unsura karşı kan kını, kan nefreti yoktur. Fakat faşizmin bayraktarlığını yapan bazı unsurlar, memlekette faşizme bir kapı açmak için, böyle bir Yahudi aleyhtarlığı ile söze başlıyorlar." (Nazım Hikmet, Yazılar 5, Adam Yayınları, sf. 101)

Önce, çok net bir tespit yapmaktadır: TC faşist değildir! Faşist devlet tespitinde bulunmayan Nazım, "haddini bilenlerin" ise (sözleri bu anlama geliyor) "tepelenmediğini" (yani ırkçılığa maruz kalmadığını) söylüyor. İrkçi-Turancıların Yahudi karşıtlığını eleştireyim derken o dönemin TC'nin Kürt ulusunu soykırıma tabi tuttuğunu atlayveriyor; TC'yi aklayıveriyor...

Kemalizme karşı ideolojik yönden bir sempati, koruma eğilimine sahip bulunduğu tespiti Nazım'a karşı bir haksızlık değildir. Özellikle Mustafa Kemal somutunda Kemalizm hayranlığı çok ileri bir safhadadır. Şiirlerinde Kemal'in yaptıkları üzerine dilediği methiyeler, yazı ve mektuplarında yaptığı tahlil ve değerlendirmeler zaten bu hayranlığı fazlasıyla ortaya koymaktadır.

Kuvayi Milliye/Destan şiirinde ciddi şekilde Mustafa Kemal'den ilham almıştır. "Sipariş üzerine yazıldığı" iddiasını bir kenara bıraktığımızda, O'nun bu destanı yazarken Mustafa Kemal'i inceleme ihtiyacı duyduğu olgudur. Bu bağlamda A. Bezirci şu bilgileri vermektedir:

"Nazım Hikmet Kuvayi Milliye'yi 1939'da İstanbul

Tevkifhanesinde yazmaya başlar. Mustafa Kemal'in Nutuk'unu getirterek okuyup çalışmaya koyulur. (agk, sf. 189)*

Nazım üzerine ciddi araştırmasıyla tanınan A. Bezirci, bu şiir/destan bağlamında Mustafa Kemal'den etkilendiğini de söyler:

"...Destan'ın kimi kesimlerinde (özellikle ikinci ve beşinci bablarda) Mustafa Kemal'in Nutuk'undan geniş ölçüde yararlanmış. Oradaki tarihsel bilgiler ustalıklı koşuk düzenine sokulmuş, başarıyla şiirleştirilmiş." (agk, sf. 190)

Sorun, varolan bir şeyden yararlanıp-yararlanmadığı olayı değildir. Böyle de bakmamak lazım. Asıl üzerinde durulması gereken şey, şiir/destan'ın bir nevi Kemalizm barbarlığının aklanması olarak sunulmuş olmasıdır.

Kemalistleri, somut olarak M. Kemal'i aklama işini cezaevi koşullarında da sürdürür.

En son tutuklanarak uzun yıllar hapis yattığı dönemde, mahkemede yaptığı savunmada Mustafa Kemal için şöyle demektedir:

"Ben, Cumhuriyetin, Mustafa Kemal'in Türkiye'ye getirdiklerinin ne büyük hizmetler olduğunun idraki içindeyim. Komünist olmam, Mustafa Kemal Paşaya saygı duymama, Anayasa'daki altı umdeye sahip çıkmama mani değildir ve neşriyatım bunun delilidir." (Memet Fuat, aynı kitap, sf. 227)

Bu sözlerin yazarı Nazım; Kemalistleri düşman görmediğini, bilakis Mustafa Kemal'in bir kurtarıcı olduğunu ve aynı zamanda Kemalistler şahsında Türk devletinin de hizmetlerinin unutulmaması gerektiğini belirterek Kemalizmi aklayıcı sözler sarfetmektedir.

Yaptığı bu hizmet dönemin Türk devletinde en önemli kişilerden biri olan İsmet İnönü tarafından karşılıksız bırakılmaz. Bu konuda şu bilgiler verilmektedir:

"Nitekim, başarısı öylesine büyüktür ki, Ali Fuat Cebesoy'un kendisine ilettiği Destan'ı müsveddesinden hayranlıkla okuyan İsmet İnönü bile şunu söylemek zorunda kalır: "Anadolu Savaşı'nı Nazım Hikmet bu destanla bir daha kazandı." (17-Bak. Vala Nurettin, Bu Dünyadan Nazım Geçti, 1965, sf. 409)" (A. Bezirci, agk, sf. 193)

A. Bezirci'nin yukarıda V. Nurettin'e dayanarak verdiği bilgi bizzat Nazım tarafından da doğrulanmaktadır. Bu bağlamda Kemal Tahir'e yazdığı mektupta şunları yazmaktadır:

"Bilirsin ya benim Milli Kurtuluş Hareketi'ne dair bir büyük ve yazılmakta olan destanım vardı, hani bizim dayı Ali Fuat Paşa ile İsmet Paşa pek beğenmişlerdi, işte onu devam ettiriyorum." (Nazım Hikmet, Mektuplar 3, Adam Yayınları, sf. 97)

M. Kemal'e güven besleyen Nazım'ın Kemalist iktidarın yöneticileri tarafından övgüye layık görülmesi aslında normaldir. Cumhuriyet'e, Anayasa'ya, M. Ke-

mal'e bağlılığını-güvenini açıklayan Nazım'ın TC'nin ilgili yetkilileri tarafından sahtekarca övülmesi aslında O'nun devrimci kişiliğine değil, yazdığı şiirde kendilerine/iktidarlarına güvenin sürdürülmesine katkı sunduğu içindir. Dönemin koşulları vb. türünden gerekçelerin arkasına sığınmadan, doğrudan Nazım'ın Kemalizmi düşman görmediğini, iktidarını yıkma hedefine -güncel görevine hiç değil- sahip bulunmadığını tespit etmek lazım. Hal böyle olunca karşılıklı sempati kaçınılmaz hale geliyor.

Nazım'ın cephesinden Kuvayı Milliyeci sayılan Kemal Atatürk'e karşı sempatinin boyutunu aşağıya alacağımız mektupta biraz daha yakından görmeye çalışalım:

"İlk duruşma 10 Ağustos 1938'de Erkin zırhlısında yapılır. Savcı Şerif Budak, başkan ise albay Ertuğrul Ertuğrul'dur. Mahkeme, askeri yargıç Salih Köniman ile Rifat Özdeş, Kemal Kozkır ve Ethem Çeviker adlı binbaşılardan kuruludur.

Nazım Hikmet gidişi iyi görmez. Bu kez de "Donanmayı isyana teşvik"le suçlanmaktadır. Atatürk'e, suçsuzluğunu belirten aşağıdaki mektubu yazarak yargıç Haluk Şeksuvaroğluna verir:

"Cumhurreisi Atatürk'ün yüksek katına, Türk ordusunu 'isyana teşvik' ettiğim iddiasıyla onbeş yıl ağır hapis cezası giydim. Şimdi de, Türk donanmasını 'isyana teşvik etmekle' töhmetlendiriliyor.

Türk inkılabına ve senin adına ant içerim ki suçsuzum.

Askeri isyana teşvik etmedim.

Kör değilim ve senin yaptığın her ileri dev hamlesi-ni anlayabilen bir kafam, yurdumu seven bin yüreğim var.

Askeri isyana teşvik etmedim.

Yurdumun ve inkılapçı senin karşında alırım açıktır. Yüksek askeri makamlar, devlet ve adalet, küçük, bürokrat gizli rejim düşmanlarınca aldatılıyorlar.

Askeri isyana teşvik etmedim.

Deli, serseri, mürteci, satılmış, inkılap ve yurt haini değilim ki, bunu bir an olsun düşünebileyim.

Askeri isyana teşvik etmedim.

Senin eserine ve sana aziz olan Türk dilinin inanmış bir şairiyim. Sırtıma yüklenen ve yükletilecek hapis yıllarını taşıyabilecek kadar sabırlı olabilirim. Büyük işlerin arasında seni bir Türk şairinin felaketi ile alakalandırmak istemezdim.

Bağışla beni. Seni bir an kendimle meşgul ettimse, alnıma vurulmak istenen bu 'inkılap askerini isyana teşvik' damgasının ancak senin ellerinle silinebileceğine inandığımdandır.

Başvurabileceğim büyük inkılapçı baş sensin. Kemalizmden ve senden adalet istiyorum.

Türk inkılabına ve senin başına ant içerim ki, suçsuzum."

Haluk Şehsuvaroğlu mektubu Beşiktaş'tan postalar. Bir suretini çıkararak Yücel dergisinin arşivinde saklamak üzere Muhtar Enata'ya verir. Mektup, İçişleri Bakanı Şükrü Kaya'nın eline geçer. Fakat o sıralarda ağır hasta olduğundan Atatürk'e sunulamaz. Ancak otuz yıl sonra, 3 Şubat 1967'de Yön dergisinde yayımlanabilir." (Asım Bezirci, agk, sf. 43-44)

Bu mektupta, Nazım'ın Mustafa Kemal'e yaklaşımı açıkki sempati düzleminde olmuştur. Türklük, yurtvatan söylemi bu mektupta da yeterince var. Donanma'yı isyana teşvik hikayesini bir kenara bıraktığımızda, kendine 'komünist' diyebilen birinin, somutta Nazım'ın, devletin başındaki Kemal'den adalet istemesi bir hayli trajiktir... Sempatinin yerini düşmanlığa bıraktığı görülmektedir. Yalnızca şiirde değil, mektup ve diğer yazışmalarında da Kemalizme savaş açmaz.

Bu bağlamda 1930'larda Nazım ve TKP arasında; yine TKP dışında kalmış Kıvılcımlı arasında sert tartışma ve ithamların sürdüğü bilinmektedir. Konumuz bağintısında bu tartışmanın bir bölümünü buraya almakta yarar var:

"Komintern yayın organlarından "Rundschau"nun 7 temmuz 1933 tarihli 28 sayılı nüshasında Şefik Hüsnü "B. Ferdî" takma adıyla yazdığı "Kemalistlerin Yeni Baskı Dalgası" yazısının sonunda şunları söylüyordu:

"Ancak, polis sadece bu açık saldırı yöntemlerine başvurmakla kalmamaktadır. Türk burjuvazisi, çeşitli küçük burjuva dönem gruplarını, özellikle Nazım Hikmet'in Troçkist muhalefet grubunu Komünist Partisi'ne karşı kullanmasını biliyor. Bu grup sadece Komünist Partisi'ne karşı yürütülen karalama kampanyasına hizmet etmekle kalmamaktadır. Bu grubun üyelerinin defalarca polis ajanı olarak kullanıldıkları da saptanmıştır. Doğal olarak bu, kendisini komünist olarak gösteren bu grubun işçiler arasındaki itibarını yitirmesine yol açtı. Bu yüzden polis, işçileri şaşırtmak için geçenlerde bu grubun üyelerini de tutukladı. Gerçekte tutuklanan "muhafifler" (Nazım grubunun üyeleri) komünistler hakkında bildiklerini polise anlattıktan sonra tekrar serbest bırakıldılar. Bu grubun önderi olan Türk şairi Nazım Hikmet'e gelince (bir çok kez tutuklanıp daha sonra serbest bırakıldı, uzun bir süre kendisini komünist olarak tanıttı ve daha sonra Kemalist toplantılara konuşmacı olarak katıldı), Kemalist hükümet onunla, tıpkı İngiliz hükümetinin Hindistan'da küçük burjuva dönem Roy'la oynadığı oyunu oynamak istemektedir; yani Nazım Hikmet'i "devrimci önder" olarak göstermek amacıyla yargılamak..." (Emin Karaca, Nazım Hikmet'in Şiirinde Gizli Tarih, Belge Yayınları, Birinci Baskı Kasım 1992, sf. 78)

B. Ferdî'nin Komintern'in yayın organında Nazım'ın durumunu ele alması ve açıktan bir teşhir makalesi

yazması aralarındaki anlaşmazlık ve 'çelişki'nin varlığı boyutu göstermek bakımından önemlidir. Kimi somut iddiaları kanıtlar bilgi ve belgelere (Bu bağlamda Yalçın Küçük Aydın Üzerine Tezler-3, sf. 668 kitabında sözkonusu noktaya değinmektedir.) sahip olmadığımız için, Kemalist toplantıların konuşmacısı ve Troçkist'liğini bir kenara bırakıyoruz. Ancak, Rundschau'da yayınlanan yazıda da Kemalizme karşı savaş bayrağı açmadığını bir kez daha görmüş oluyoruz.

Bu konuda yazdıklarımızı kısaca toparlayalım. M. Kemal'e saygıda kusur etmeyen Nazım Hikmet'in ezen ulusun komünisti olarak değerlendirilmesi mümkün değildir. Kemalizme karşı savaş açmamıştır ve Kemalist milliyetçilikle mücadeleyi merkeze koymamıştır. Hal böyle olunca, Kemalizmin Türk ulusu dışındaki uluslara ve milliyetlere karşı büyük bir katliam uyguladığı gerçeğini şiirlerinde dile getirmemiştir. Yaşadığı coğrafyada yaşanan Ermeni soykırımını üzerine şiir yazmayan bir Nazım; Lozan'da kabul gören haliyle "dinsel azınlıklar"ın üzerine yazmayan Nazım'ın; onlarca kez büyük kitleler halinde -yüzbinlerle- katledilen Kürtlerin yaşadıklarını şiirlerine dökmemiş bir Nazım'ın ve yine Türkiye denilen resmi devletin sınırları içinde kalan diğer halklar üzerine kalemini özgün olarak oynatmamış Nazım'ın içeride, yani resmi Türkiye düzleminde enternasyonalist bir duruş gösterdiğini söyleyemeyiz. Mektupta Kemal'e ve Kemalizme karşı gösterdiği ilgi ve sempati, sahiplenmenin kendisi bile Nazım'ın içeride neden enternasyonalist bir duruş içinde hareket etmediğini yeterince ortaya koymaktadır.

Kemalizme duyulan hayranlık bağintısında bir diğer noktaya da değinmekte yarar var. Şöyleki, adına kurtuluş savaşı denilen hareket Türk ulusu için belki görece olumlu bir anlam ifade edebilir. Dönemin Kuvayı Milliye "ruhu" aynı şekilde belki Türk ulusunun hanesine olumlu olarak yazılabilir. Hatta olabilir ki, Kemalist iktidar bir ölçüde Türk ulusunun sahiplenebileceği bir iktidar da olabilir vs. Bir an için bunların doğru olduğunu kabul edelim. Peki bu pozitif fotoğraftan soykırım amacıyla katledilen bir ulus olarak Kürtlerin ve evet diğer azınlıkların ne gibi bir sahiplenme duygusu/isteği olabilir?

Nazım sahiplenebilir, nitekim sahipleniyor ve ağır bir hata yapıyor. Ama Kürt halkının sahiplenmesi, sempati duyması ve sahiplenen ve sempati duyanları haklı görmesi ve olumlaması kendini inkar olur. Bu nedenle ya Nazım Hikmet doğrudur öyleyse Kürtler de Nazım'ın arkasına takılmalıdırlar; ya da Nazım Hikmet fevkaledede yanılmaktadır ve bu yanılmanın ardında Kürt halkı haklı olarak safa girmemelidir. Çünkü, en basitinden Kemalizm her yönüyle Kürdün inkarı/yadsınması demektir; yadsıyanı kutsamak inkarın onayı demektir. Bu çerçevede Kürt halkı Nazım'ın

bu yönünü onaylayamaz, onaylamamalıdır.

Nazım Hikmet ve Kürtler...

Önce Kürtler hakkında ve uğradıkları sömürgeci baskı somutunda kamuoyunun ne derece bilgi sahibi olup-olmadığı, Nazım'ın bu bağlamda hangi bilgilere ulaşabildiği vb. konusuna değinmemiz gerekiyor.

Her şeyden önce TKP üyesi ve yöneticisi olarak parti kanalları üzerinde bilgi sahibi olması gerektiği gibi, politik faaliyetin içinde bulunan biri olarak da bu alandaki gelişmeleri bir ölçüde bilmesi ve takip etmesi beklenir. TKP ile bağlarının koptuğu/ayrıldığı yıllarda, Sovyetlerde bulunduğu sırada da Kürt sorunu ve Kürdistan'daki gelişmelere ilişkin bilgi edinmesi için kimi imkanların mevcut olduğu olgudur. Eğer başa, ilk dönemlere dönecek olursak, bu yıllarda Kuzey Kürdistan'daki gelişmeler hakkında basın üzerinde bilgiye ulaşmasının imkanlarının bulunduğunu söyleyebiliriz. Sözkonusu dönemin devrimci basınına baktığımızda bunu tespit edebiliriz. Örnek vermek gerekirse:

"Milli ekalliyetlere karşı kemalistlerin takip ettiği bu günkü täzyikkar aksi inkilapçı siyaseti de buna inzimam edince Kürdistan köylülerinin kaç katlı bir istismar altında bulundurulduğu meydana çıkar.

Türkiye deki bütün milli ekalliyetlerin ve bu meydana Kürtlerin kendi mukadderatına kendilerinin hakim olması temin edilmelidir." (Mete Tunçay, Türkiye'de Sol Akımlar-II (1925-1936), BDS yayınları, sf. 225)

1930 yılında Kızıl İstanbul gazetesinde yayınlanan bu makale "Ahmet" imzalı birinin yazısıdır. Makalede yer alan görüşlerin doğruluğunu-yanlışlığını tartışmıyoruz. Konumuz bağlamında bu tarihte Kürtler hakkında bizzat Türkiye Komünist Fırkası'nın İstanbul Komitesi'nin çıkardığı gazetede önemli bilgilerin varolduğunu göstermektedir. Ayrıca 1936 yılında TKP'nin çıkardığı Orak Çekiç gazetesinde de (M. Tunçay, aynı kitap) benzer haberler, bilgi ve yorumlar vardır. (Kesin bilmemiz mümkün değil, ama TKP ile ilişkili olması muhtemelen O'nun bu yayınları incelediğini belirtmemize imkan sunuyor.)

TKP MK üyesi olan H. Kıvılcımlı'nın 1930'ların başında Kürt, Kürdistan sorunlarında farklı görüşlerini ifade etmesi, tartışması ise yine doğrudan Nazım'ın bilgi edinmesi için bir fırsattır. Hatta Recep Maraşlı'nın belirttiğine göre H. Kıvılcımlı bu görüşlerini yaymaya çalışmıştır. Şöyle diyor:

"Bu metinler (Kıvılcımlı'nın yazdığı birkaç ayrı makale kastediliyor -NB) hem parti MK'ne ve hem de III. Enternasyonal'e sunulmuş olmaları nedeniyle önemlidir. Çünkü, Kemalizm ve Kürdistan'la ilgili siyasetinde TKP'nin sosyal-şoven ve Kemalizm yandaşı siyasetinin;..." (Recep Maraşlı, Siyasi Savunma, Komal

Basım Yayım Dağıtım, sf. 106)

Zira dış basında da Kürtler üzerine yazılıp-çizildiği; Sevr-Lozan gibi toplantılarda konunun gündeme geldiği; Kürtlerin katledilmesinin dış basına yansıtıldığı bilinmektedir vb.

Yukarıda aktardıklarımızdan hareketle Nazım'ın şiirlerinde Kürtlerin genel durumu üzerine yazabileceğinin imkanlarının bulunduğu sonucuna varabiliriz. Mecliste yapılan konuşmalar, ırkçı tavırlar vb. bir bütün olarak yanyana getirildiğinde Kürt ulus gerçekliği hakkında şiire dökülecek kadar bilginin varlığından söz edebiliriz.

Bu aktarmalarda da görüldüğü gibi Nazım'ın gelişmelerden "haberdar olmadığı" tezi ikna edici değildir. Tavır takınması için mevcut gelişmeler, materyal/bilgi aslında yeterlidir.

Yalnızca Kürtler nezdinde değil, keza Ermeni katliamı hakkında bilgi sahibi olmasına, gelişmeleri bilmesine rağmen özel olarak bu büyük soykırım üzerine Osmanlı idaresinin katliamcı yüzünü ortaya koyan şiir, destan, makale yazmamıştır.

Nazım'ın şiirinde Kürtlere esasında yer verilmemektedir. Şiirlerindeki birkaç yerde geçen Kürt, Kürt uşağı sözleri ise aslında Kürtlerin Kemalist çerçevedeki kabulü oranında bir zayıf anımsamadır; Kuvayı Milliye'nin hanesine yazılan ve o dönemi anımsatan geriye dönük bir işlemdir ve Kürtlerin ulus olarak varlığını dışlayan bir ifadelendirmedi. Ne kadar bilinçli yapıldığından bağımsız olarak objektif durum böyledir. Bu normaldir de. Çünkü Nazım'da hakim olan, resmi olarak bilinen Türkiye devleti sınırları içindeki coğrafyanın Türklere ait (zaman zaman Türklerin dışında başkalarının da aynı coğrafyada yaşadıklarını şiirlerine almış; Çerkez, Laz, Tatar vb. varlığına değinmiştir.) olduğudur.

Memleketimden İnsan Manzaraları destanında Türk olmayan azınlıkların ismi de geçer, birkaç yerde anılırlar. Yaşadıkları çok kısaca nakledilir ve fakat Kemalistlerin sömürgeci yaptırımlarına ve baskılarına doğrudan değinilmez...

Yazdıklarından objektif olarak Kürtlerin ulus gerçekliği ve ülkesi yok sayılmaktadır. Şiirinde bu durum çok açıktır; örneklemeye çalışalım:

"Karadeniz'de içinde Lazların,

şarkta Kürtlerin arasında.

Kürtlere kuyruklu derler

yalan.

Kuyrukları yok.

Yalnız çok âsi, çok fakir insanlar.

Zenginleri de var

ama az,

beyleri..."

(Memleketimden İnsan Manzaraları, sf. 86)

Aynı destanın bir başka yerinde:

"Halil'in üstüne uşaklarını saldırdı Kürt beyleri"

(agk, sf. 258)

Devamla şunları yazar:

"ve şarkta Kürt beylerinin uşaklarından yenen dayak."

(agk, sf. 274)

Kendi tarzıyla konuşturduklarını ise aşağıdaki satırları yazarak katar:

"parti başkanının gözünde: «Kürt Memet»,

adlı tabibe göre: bir çeşit deliydi,

halbuki o

sadece partiliydi."

(agk, sf. 325)

Araştırmamız çerçevesinde yukarıya aldıklarımızın dışında şiirine yansıyan Kürt olgusu bulunmamaktadır. (Tersi iddia edildiğinde ise bunun belgelenmesi gerekir.) Hatta adına kurtuluş savaşı denen dönemde öne çıkarılarak söylenen Karayılan Türküsündeki "Vurun Kürt uşağı namus günüdür." sözünü aynı dönem üzerine yazdığı şiirine almadığı bile iddia edilmektedir. Belki de Kemalistleri karşısına almamak maksadıyla böyle bir hassasiyet göstermiş olabilir.

Memleketim, Anadolu vb. dediği coğrafik tanımlamada kastettiği ise öz olarak aşağıdaki içeriktedir:

"Dörtünel gelip Uzak Asya'dan

Akdeniz'e bir kısırak başı gibi uzanan

bu memleket bizim."

(A. Bezirci, agk, sf. 192)

Bu dizelerde Kürtler yoktur. Bu satırlar (içeriği yazarken) O'nun temel çıkış noktasıdır. Hal böyle olunca Orta Asya'dan gelip Akdeniz'in sıcak sularına ulaşan ve oraları kendilerine mesken seçen Türklerin memleketi anlatılmış oluyor. (Türkiye denen coğrafya da yaşayan diğer halklarda Türklerle birlikte Uzak Asya'dan gelmediklerine göre, memleketin kimin olduğu anlaşılmalı oluyor!..)

Bir kısmı şu kısırak başına benzetilen resmi sınırlar içinde en azından üç ayrı ülke ve evet üç ayrı 'memleket' olduğunu Nazım gibi birinin bilmesi gerekmez miydi? Bunun için asgari bir bilgiye sahip olması kafi. Yoksa böyle bir bilgidен gerçekten yoksun olduğuna mı inanılıyor?

Nazım'ın Türkiye'de yaşadığı yıllarda ve sonra Sovyetlerde kalırken Kürt gerçekliği hususunda istenilen düzeyde bilgilendirilmemiş olabileceği vb. bir akla- ma unsuru olarak öne çıkarılmaması gerekiyor. Doğrudur, bugünle kıyaslandığında yaşadığı dönemde bilgilendirme olayı gerçektede çok büyük güçlüklerle yapılıyordu. Fakat Kürt gerçekliği bağlamında en azından büyük katliamların yaşandığı kısmen geniş bir çevrede biliniyordu. Hatta Nazım'ın birkaç yerde şiirine aldığı şekliyle de olsa Kürt isminde Türk'ten ayrı başkalarının yaşadığı bir olgu iken, bilgilendirmedeki kıtlığı esas gerekçe haline sokmak doğru değildir.

Bir yandan evet yapılan katliamlar vb. gizlenmeye

çalışılırken bir yandan da dönemin gazetelerinden (Cumhuriyet, Son Posta, Milliyet) Kürtler ve yaşadıkları, onlara reva görülenler hakkında haberler (ırkçı, aşağılayıcı ve Kemalist devleti aklayıcı türden de olsa) yazılmaktadır. Ne var ki Nazım bunlara dayanarak da olsa bile Kürtlerin uğradığı katliam üzerine yazmamıştır. Birlikte yaşadığı diğer halkların hayatını/gerçekliğini şiire dökmeyen/dökemeyen Nazım, Kuvayı Milliye'nin ve Kemalizmin 'kurbanı' olmuştur.

Türkiye Komünist Partisi'nin Kürt katliamlarına karşı tavrı vb. bağlamında Nazım'ın etkide kaldığı, haliyle Kürtler somutunda sessizliği tercih ettiği vs. ikna edici bir gerekçe değildir, olamaz. Kürt ulus gerçekliği karşısında Nazım'ın sessizliği bu şekilde izah edilemez. Hem böyle olsa bile, bu, Nazım'ın Kürtlere şiirinde yer vermemesini haklı çıkartmaz. Aynı TKP'nin kimi sorunlar yaşadığı, Nazım'ın bu partiyi çok yakından takip ettiği bilinmektedir. Bu partide 1930'lu yılların başında Dr.Hikmet Kıvılcımlı'nın Kürtler, Kürdistan ve örgütlenmeleri vs. bağlamında muhalif bir kimliğe sahip bulunduğu, görüşlerini dile getirdiği anımsanacaktır. Bu tartışmada Nazım'ın yerini bilmiyoruz, ama bildiğimiz bir şey varsa bizzat o dönemde ve daha sonra Nazım'ın Kürtleri ulus olarak görmeyen, bir halk yerine koymayan ve gerçekliklerini dile getirmeyen tavrının devam ettiği dir.

Oğluna yazdığı mektupların birinde millet kimdir meselesini tartışır. 1944 yılının ilk yarısında yazılan bu mektupta Kürtlerin bir ulus olduğu vb. tespit edilmez. Ancak Kürtlerin adı geçmektedir. Kürtler'den bahsetmesi ise yine Türklere ait bir vatanda bulunmaları şeklindedir. Şöyle yazmaktadır:

"Bizim hudutlarımız içinde Ermeniler de, Rumlar da, Kürtler de yaşıyor." (Nazım Hikmet, Mektuplar 2, Adam Yayınları, sf. 18, 19)

Bu satırları yazdığı mektupta oğluya "millet nedir?" sorununu tartışıyor. Dil, din, sınır vb. tartışmaları içinde adını andığı halkları ulus olarak değerlendirmiyor. Değişik ulusların durumlarının ele alındığı bu tartışma/yazışmada resmi Türkiye devleti sınırları dışındaki örneklemelerde başka uluslar ulus özellikleri/adlandırmasıyla anılırken, Kürtler "memleket"li ya da Kürt "uşağı" kimliğinden kurtulamıyorlar...

Nazım Hikmet, şiir ve yazılarında ele aldığı somut ülke(ler) bazında ulus/halk gerçekliğini dile getirmesinin yanısıra, ilgili noktada politik gelişmelere de tavır takınmaktadır. Şiirinde bunun örnekleri vardır.

Hatta bazı somut durumlarda kimi özgün davranışlarda da bulunduğu görülmektedir. Örneğin 1951 Eylül'ünde Bulgaristan Komünist Partisi'nin çağrılısı olarak bu ülkede bulunduğu sırada, Memet Fuat'ın aktardığına göre, Bulgaristan'daki Türklerin sorunları üzerine somut kimi isteklerde de bulunmuştur. Şu talepleri ileri sürmüştür:

- *1. Türklerin dillerine, dinlerine saygı gösterilmelidir;
2. Türkçe öğrenim yapan okullar açılmalı;
3. Bu okullar için öğretmen yetiştirilmeli;
4. Türkçe gazete, dergi, kitap yayımlanmalı;
5. Türkçe yayın yapan bir radyo kurulmalı.* (Memet Fuat, aynı kitap, sf. 587)

Bu taleplerin Nazım tarafından dile getirilmesinde yanlış bir şey yok. Sorun aynı Nazım'ın yaşadığı coğrafyada örneğin neden Kürtler için de benzer isteklerde bulunmadığı veya en azından bu tür problemleri neden gündeme getirmediği, yazılarına vb. koymadığıdır. Haklı bir şekilde Bulgaristan'daki Türk halkının sorunlarına çözüm yönünde kafa yoran ve önerilerde bulunan Nazım, benzer tavrını Kürtler ve diğer milliyetler özgülünde ortaya koyabilmeliydi.

Fakat aynı Nazım Hikmet başka halkların kurtuluşu yönünde şiirlerinde güçlü katkılarda bulunmaya devam ediyor; bu yönü tartışma götürmez şekilde netir.

Türkiye Cumhuriyeti sınırları içinde, Türkler dışında başka halkları şiirinin konusu yapmayan Nazım, bu ağır hatasına rağmen Türkiye denilen resmi sınırların ötesindeki halklar üzerine gayet derin enternasyonalist şiirler kaleme almıştır. Bunun bir örneğini yazımıza alalım:

*'Bize türkülerimizi söyletmiyorlar, Robson
inci dişli zenci kardeşim
kartal kanatlı kanaryam
Türkülerimizi söyletmiyorlar bize.*

*Ümitten korkuyorlar Robson, ümitten korkuyorlar
ümitten.'*

(Nazım'ın Çilesi, Radi Fiş, Alev Yayınları, sf. 422)

R. Fiş, 1949 yılında ırkçıların Amerikan milli şarkıcısını linç etme girişimini öğrendikten sonra bu şiiri yazdığı bilgisini veriyor. Doğrudan ırkçı bir saldırıya karşı şiir yazarak tavrı takınması sahip bulunduğu duyarlılığı açıkça yansıtıyor. Böyle bir şiir yazarak devrimci duruşunu gayet berrak bir biçimde ortaya koyuyor/sürdürüyor.

Yukarıdaki satırların mükemmel olduğuna şüphe yok. İlginç olanı, bütün bunları ustaca yazabilen Nazım'ın iş içeride Türkiye sınırları içindeki ulus ve azınlıklara gelince neden yazmadığıdır.

Dünyanın "öteki ucu"ndaki gelişmelere sorumluluk duyarak tavrı takınan Nazım, iş içeride Türk devletinin şovenist-sömürgeci ve ırkçı niteliğine ve pratiğine karşı tavrı takınmaya gelince, bu görevini Türk olmayan diğer ulus ve azınlıklar bağlamında bir nevi görmezden gelen bir tutum içine girerek sorumluluktan kaçıyor. Bunun sorgulanması gerekiyor.

Nazım'ın (politik kişiliğinde), Kürtlerin yeri/durumu hakkında yaptığı bazı tespitler yaşamının son anlarına denk gelmektedir. Son yıllarında Kâmuran Bedirhan'a yazdığı mektup bu bağlamda önemli bir bel-

gedir. (Mektubu yazının sonuna ekliyoruz.)

Mektupta yazılı olanlardan hareket edildiğinde, Nazım'ın Kürtler hakkında belli bir ön bilgi ve birikime sahip bulunduğu görülüyor. Sözkonusu saptamaları yapabilmesi için Kürtlerin gerçekliği hakkında asgari bir araştırma ve incelemeye ihtiyaç duyduğu ve bu ihtiyacı büyük ihtimalle karşıladığı muhakkak. Nasıl bir araştırma yaptığını bir kenara bıraktığımızda, mektubunda kaleme aldıklarından kimi sonuçlar çıkarmamız mümkün.

Öncelikle Kürtlerden millet olarak bahsetmesi öne çıkarılacak temel konu olarak saptanmalıdır. Böyle bir tespit, yani Kürtler için genel bir değerlendirmede bulunarak bölge coğrafyası ölçeğinde millet tanımını yapması ve somut olarak Anadolu (bu tanımla kastettiği Türkiye'dir...) coğrafyası dediği yer içinde Kürtlerin varlığını millet düzleminde ifade etmesi önemlidir ve bu nokta öne çıkarılmalıdır.

Millet saptaması yaptığı yerde, geçmişteki pozisyonunu sorgulamaması elbette problemdir. Zira, Kürt milleti derken Kürtlerin (diğer halklarla birlikte) yoğun yaşadıkları ülkelerinin ismen anılmaması ve bir kez daha Anadolu'ya eklenerek "Anadolu'nun bir parçası" şeklinde belirtmesi yanlıştır. Ve bu durum önceki kusurlarından kopmadığını gösterir.

TC'nin kuruluşunda Kürtler için vadettikleriyle sonradan inkara gittikleri bağlamında gerçeği ifade etmesi, bir bakıma TC idarecilerini teşhire yönelmesi vb. gayet olumludur. Bu olumlu tutum çok geç, ancak ölümünden kısa süre önce oluşmuştur ve daha çok Menderes yönetimi dönemi kastedilerek böyle bir neticeye varılmıştır. Ne var ki, Nazım bu noktada da bir kez daha hataya düşmektedir. Türk ve Kürt halklarının geleceğini "yeni milli kurtuluş savaşının zaferi"ne bağlamaktadır! Kemalistlerin hareketini "Kürtler için de tarihlerinin en şerefli sayfalarından biridir." tespitinde bulunarak Kemalistleri aklayıcı hatalı bir değerlendirme yapmaktadır. Kendisinin düşman görmediği Kemalist hareketi Kürt halkının da düşman görmemesini öneren ve bekleyen Nazım gayet açık ve ağır bir hata yapmaktadır.

Mektuba K. Bedirhan'ın cevap verip-vermediği; eğer yanıtlamışsa nasıl bir karşılık verdiği ve yine yanıt verme gereği duymamışsa bunun nedenleri vs. üzerine bilgi sahibi değiliz. Bu noktada bilgiye/belgeye sahip olan çevrelerin bunları kamuoyuna açmaları gerekir.

Mektup somutunda bir olguya işaret etmekte fayda var.

Nazım üzerine yazanlar (eleştirenler ya da Nazım-sever kesilenler), neredeyse hepsi O'nun Kürt ulusu ve Kürdistan özgülünde nasıl bir tavrı takındığı, ne söylediği, gelişme çizgisinin nasıl olduğu vb. konusunu ele almıyorlar. Büyük ağırlığını kendilerine aydın rolü vermişlerin oluşturduğu Nazımseverler ce-

nahında Kürtler üzerine zaten ciddi Kemalist etkiler olduğu için otomatikman bu konunun üzerinden atlıyor. Bir başka tanımla Kürt ulusu, Kürdistan ve bu ulusun ve ülkenin özgürlüğü/kurtuluşu gibi alabildiğine 'tehlikeli' bir alana hiç girmiyorlar. Şovenizmden nasibini almış kesimler olarak bu alana girmemeyi tercih ediyorlar. somut olarak K. Bedirxan'a gönderdiği mektup karşısında gömüldükleri sessizlik buna örnek verilebilir.

Kuzey Kürdistanlı komünistler ve Nazım Hikmet...

Yazının girişinde de belirttik, burjuvazi sahtekâr bir biçimde sözde Nazım'a sahip çıkar gözüküp O'nun devrimci kişiliğini yoketmek, devrimciliğinden arındırarak kendisi için elverişli bir araca dönüştürmek istiyor. Bu burjuva gerici saldırı dalgasına karşı çıkmak için Nazım hakkındaki değerlendirmemizi –ana hatlarıyla– ortaya koymak istiyoruz. Diğer yandan Kuzey

Kürdistanlı kitlelere bu büyük devrimciyi nasıl değerlendirdiğimizi açıklamamız gerektiğine inanıyoruz. Bu bağlamda "neden öncelikle Nazım?" sorusuna şu yanıtı vermek istiyoruz: hemen herkesin Nazım'ı konuştuğu, değerlendirme yaptığı şartlarda, Kuzey Kürdistanlı işçi ve emekçilere komünistlerin düşüncelerini açıklamaları/aktarmaları kaçınılmaz bir görevdir yanıtıyla yetinmek istiyoruz. Böyle olunca da elbetteki önceliğimiz Mayakovski'yi ya da Neruda'yı değerlendirmek olmayacaktır.

Toparlayacak olursak:

Nazım –Türkiye coğrafyası dışında– insanlığın kurtuluşuna olan derin inancını enternasyonalist söylem ve duygularla halkların kardeşliğinde dile getirmiştir. Bu yaklaşımını şiirine dökmüştür; bu yönünü mutlaka

sahiplenmemiz gerekiyor. Bu noktada yazdığı pek çok şiiri arasında açlık grevinde iken yazdığı örnek gösterilebilir:

*"Kardeşlerim!
Avrupalım, Asyalım, Amerikalım,
ben bu Mayıs ayında
ne hapisteyim, ne açlık grevinde
yatıyorum çimenin üstünde geceleyin
gözleriniz yıldızlar gibi başucumda
ve elleriniz bir tek el gibi avucumda.
(...)"*

(A. Bezirci, agk, sf. 59)

Uluslararası durum bazında; somut olarak Nazilerin Sovyetlere saldırması döneminde enternasyonalizmin nasıl hayat bulduğunu ve bunun Sovyet anlaydunu korurken savaş içinde nasıl uygulandığını nakşederek şiirleştiren Nazım gerçekliğini özellikle vurgulamak gerekir.

Ne kadar tutarlı olduğundan bağımsız olarak, Sovyetlere karşı, sosyalizmin kazanımlarına karşı duyduğu sempati, insanlığın komünizmle kurtulacağına olan inancı; Türkiye dışındaki halkların kurtuluşunun sosyalizmde olduğunu belirten çağrısı vb. elbetteki tartışma götürmez şekilde onun en güçlü ve sahiplenmemiz gereken yanıdır vb.

Bu makalede, esas olarak eleştirdiğimiz yanlar üzerinde durduğumuzdan ötürü başarılarını bir-iki noktada özetlemekle yetiniyoruz.

Şimdi asıl noktada, yani Nazım'ın hataları bağlamında kısaca düşüncelerimizi ortaya koymaya çalışalım...

Nazım'da yaşadığı coğrafyayı doğru tanımlama olayı yoktur. Kemalistlerden etkilenecek bir tanımlama çizgisi tutturmuştur. Yer yer Anadolu, vatan, Türkiye vb. adlandırmalar yapmıştır. Özellikle Anadolu saptaması belirgin bir şekilde öne çıkarılmaktadır. Kimilerinin yaptığı

gibi Anadolu derken Türklerin ve Kürtlerin ülkesi(!) anlamında kullanmamış, Türkün yurdu anlamında ele almıştır.

Kürdistan, Kuzey Kürdistan vb. tespitleri Nazım'ın söyleminde yer almamaktadır. Ülkemizin adlandırılması noktasında denebilir ki, resmi Kemalist söylem doğrultusunda hareket etmiştir. (Esasında iktidarı eline geçiren Kemalistlerle arasına kalın ve uzlaşmaz sınırlar çekmeyen hemen herkes Kuzey Kürdistan ülkesi adlandırmasına yanaşmamaktadır.) Nazım'ın doğru olan bu adlandırmayı yapmaması bir yerde normaldir, çünkü o iktidardaki Kemalizmle arasına ideolojik ve politik bakımdan yeterince ve gerekli bir mesafe koymamıştır. Kemalizmden kopmayan Nazım böylece Kürtleri şiirlerine konu etmediği gibi ül-

kelerini de görmezden gelmiştir.

Sıradan, herhangi bir ilerici veya devrimci şairden (Nazım'ın şiir yazdığı dönemi baz alarak) böylesine isteklerde bulunmak belki "çok fazla" şeklinde karşılanabilir. Ancak Nazım gibi dışarıdaki konulara/gelişmelere ve duruma ilişkin güçlü bir enternasyonalist damarı ve duruşu olan birinden yukarıdaki istek ve beklentilerde bulunmak gayet normaldir, üstelik doğru olanıdır da. Bizim Nazım'dan görmediğimiz ve görmediğimiz için de haklı olarak eleştirdiğimiz yan Nazım'ın şiirlerinde neden Kürtlerin ve bir ölçüde ülkelerinin yok sayıldığıdır. Yoksa temel derdimiz Kürtlerin ülkelerini neden doğru tanımlamadığı değildir. Bu bağlamda en çok şu söylenebilir; Nazım Kürtlerin ülkesini doğru tanımlayamayabilir (böyle bir hata yapabilir, nitekim yapmıştır da), iyi de ama en azından Kürtlerin yaşadığı bölge, Kürt illeri, Kürtlerin coğrafyası vb. tarzındaki kimi alt tanımlamalar (yanlışta olsalar bir çırpıda Urfa ve Aydın'ı, Antep ve Manisa'yı ve Adana'yı yekpare "memleketim" yapmaktan daha ileri adlandırmalardır...) yapabirdi. Böylesine bir söyleme sahip olmamıştır. Yekpare 'Türk yurdu' mantığı herkesi aynı memleketli yapmıştır.

Aşağıya alacağımız satırlarda memleketimden neyi anladığı tartışma götürmez şekilde ortaya konmaktadır:

"Memleketim.

Memleketim ne kadar geniş:

dolaşmakla bitmez, tükenmez gibi geliyor insana.

Edirne, İzmir, Ulukışla, Maraş, Trabzon, Erzurum."

(N. Hikmet, Kuvayı Milliye, Adam Yayınları 1987, sf. 124)

Nazım'da küçümsenmeyecek bir Anadoluçuluk esintisi olduğu tartışma götürmez. Bu durum bütün yaşamı boyunca kendini göstermektedir. En son Kâmuran Bedirxan'a yazdığı mektupta da benzer tutumunu sürdürmektedir. Şöyle diyor:

"Anadolu'da yaşayan Türkler'le Kürtler'in ..." (Mehmet Bayrak, Kürdoloji Belgeleri, Öz-Ge Yayınları, Birinci Baskı 1994, sf. 530)

Kürt ve Kürdistan sorununa gösterdiği yaklaşımda esasında Kemalistlerden etkilenen Nazım, aynı zamanda dönemin TKP'sinden de ciddi şekilde nasip lenmiştir. TKP üyesi olduğu yıllarda ve sonrasında bu partinin Kürt ve Kürdistan sorunu karşısındaki tavrının savunucusu olmuştur. Hatta TKP'nin Kürtlere yaptığı kimi zulümlerden hareketle Kemalist iktidarı eleştirdiği yıllarda ve akabinde Nazım, Kemal şahsında Kemalizme bağlılık yönünde beyanda bulunmuştur.

Buraya kadar yazdıklarımızdan –en azından şu anda varolan belgelere dayanarak– ortaya çıkan sonuç şudur: Nazım Hikmet'in şiirinde Kürtler, Kürtlerin kurtuluşu için çaba ve çağrı; Kürdistan ve Kürdistan devrimi vb. yoktur. Kürtler, Ermeniler başta olmak

üzere bir "halklar hapisanesi olan" Türkiye'deki ulus ve milliyetlerin durumu, gerçeklikleri enternasyonalist bir içerikte ve tarzda/söylemde dile getirilmemiştir. Türk ulusu dışındaki ulus ve milliyetler üzerine özel olarak bir çalışma yapmamış, kimi şiirlerinin arasına serpiştirmekle yetinmiştir. Çünkü Kemalizmden tam kopmamıştır ve Kemalizmden kopmayan Nazım doğal olarak şiirinde Türk ulusu dışındaki ulus ve milliyetlerin özgürlüğü üzerine açık ve net bir sadelikte mücadele çağrısında bulunamazdı ve nitekim bulunmamıştır. Bu, O'nun en zayıf ve hatalı yanı olduğu kadar Türkiye/Kürdistan dışındaki ulus ve halklar nezdinde gösterdiği enternasyonalist duruşuna da gölge düşürmektedir.

Bu bağlamda Lenin yoldaşın "Ezen ülkelerin işçilerinin enternasyonalist eğitimi, zorunlu olarak, herşeyden önce, ezilen ülkelerin özgürlüğü ve ayrılması ilkesinin savunulmasını içermelidir. Yoksa, ortada enternasyonalizm diye birşey kalmaz." tespiti Nazım somutunda tekrar hatırlanmalı; bu perspektif ışığında takındığı tutumu değerlendirilmelidir.

Hatalı gördüğümüz ve eleştirdiğimiz konularda sonraki yıllarda Nazım'da kimi değişikliklerin olduğu doğrudur. Örneğin, Türklük, vatan gibi hususlarda gençlik yıllarındaki yoğunluk, söylem ve öncelik sonraki yıllarda, özellikle Sovyetlere gittikten sonra belli bir değişikliğe uğramıştır. İnsanlığın genel kurtuluşuna dair öğeler fazlalaşmıştır vb. Ne var ki bu alandaki değişikliğin özeleştirel temelde aşıldığı söylenebilir; zaten ele aldığımız konu bağlamında özeleştirel yaptığı bilgisi de (ulaşabildiğimiz belgeler çerçevesinde) mevcut değildir. İlk dönemde yazdığı bazı şiirlerine dair kimi özeleştirel tutumlara girdiği bilgisi verilmektedir. Bu noktada Memet Fuat'ın Aydınlar Sözlüğü Adam Yayınları sf. 296 kitabına bakılabilir.

Özetle Nazım Kemalist iktidardan ve TKP'den bağımsız ve ayrı bir çizginin savunucusu değildir. Kürtler ve Kürdistan bağlamında Kemalizme savaş açmadığı ve TKP'nin çizgisini aşmayan bir tutum gösterdiği oranda ve ölçüde evet komünist/enternasyonalist bir nitelik yüklememizi hak etmemektedir.

O, bütün bu hatalarına rağmen devrimci bir sanatçıdır.

Nazım Hikmet, ne bütünüyle komünist ve aynı şekilde ne de tamamıyla milliyetçidir. İkili yanı vardır ve fakat bu ikili özelliğine rağmen büyük bir devrimci şairdir. Evet dar ulusal sınırlar içine sokulmadan O bir dünya şairidir. Sosyalizmden ciddi şekilde etkilenmiştir, küçümsenmeyecek enternasyonalist tutumlar takınmıştır...

Sonuç olarak; Nazım'ın hatalarını/zaafalarını eleştirmemiz kardeş Türk halkının bu büyük devrimci ozanına enternasyonalist temelde sahip çıkmamızı engellemez.

Nazım Hikmet ve Cegerxwîn'in ortak yanları...

Enternasyonalist kimliğin yanında, kendi iç ulusal sorunları bağlamında milliyetçi bir duruş sergileyen bu iki ozanın karşılaştırmasını yapmak bazı bakımlardan yararlı olacaktır.

Nazım Hikmet'teki ikili yanın milliyetçi tarafına değindik. O'nun insanlığın geleceğine dair enternasyonalist duruşuna vurgu yaptık. Bizce iki büyük şair için ulusal devrimci ozanlar saptaması yapmak gerçeğin teslim edilmesi olacaktır.

Nazım'daki ikili yanın tipik bir örneğine Cegerxwîn'de rastlıyoruz. Bir yandan güçlü enternasyonalist bir içerik taşıyan şiirler ve fakat diğer taraftan Kürtlüğe vurgu yapan ve ulusalcılığı öne alan şiirler Cegerxwîn'de de yanyana bulunmaktadır. Bu anlamda iki şair arasında ciddi bir benzerlik hemen göze çarpmaktadır.

Cegerxwîn'deki Heval Pol Robson şiirindeki öz ile Nazım'ın Taranta Babu'ya Mektuplar'daki derin enternasyonalist içerikteki benzerlik bu tutumlarına örnek verilebilir. Diğer taraftan, içerideki/ülke somutundaki durum-gelişmeler üzerine yazarlarken aynı benzerlik görülmektedir. Örnek olarak Cegerxwîn'deki Xabûrê, Dî Biranîna Qadî Mihemed, Tev Egid û Pehlewan vb. şiirlerinde Kurd ve Kürdistan vurgusu ile Nazım'ın gençlik dönemindeki kimi şiirleri ya da Kuvey Milliye'deki millici vurguları arasında çok ciddi ortak yanlar, içeriksel benzerlik vardır.

İki şairde, bir bakıma milliyetçilik ortak paydadır. Cegerxwîn'de "Her bîji Kurd û Kurdistan" sözcüklerinin varlığının çokluğu diğer tarafta Nazım'da bu oranın azlığı(!) gibi kimi yanıltıcı gerekçelerle varolan ortak payda ortadan kaldırılamaz/gizlenemez.

Dışta, uluslararası sorunlar ve gelişmeler, durumlar üzerine yazarken enternasyonalist ve fakat içeride olan-biten üzerine yazarken her birinin kendi ulusunu öne çıkaran bir içerikte şiirler yazmış olmaları iki şairin ortak özelliğidir.

Bu bağlamda diğer bir noktaya da değinelim.

Dünyanın değişik bölge ve ülkelerinde yaşayan halklar, politik çevre ve aydınlar düzleminde tanınma/bilinme anlamında bir kıyaslama yapıldığında her iki şairin arasında ciddi bir farkın varolduğu saptanmalıdır. Nazım'ın yaşadığı dönemdeki özgün koşullar ve doğrudan yaşadıkları vb. O'nun dünyalı bir

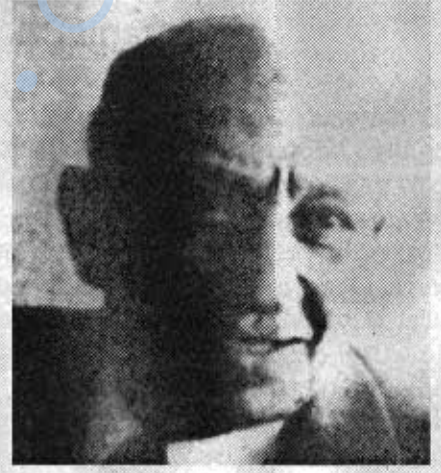
kimlik kazanmasına yolaçmıştır. Cegerxwîn somutunda ise objektif olarak bu konum oluşmamıştır. Ancak bu kıyaslamamızın verdiği sonuca karşın, iki şair de öncelikle mensubu buldukları kendi halkları arasında sahiplenilmektedirler. Şüphesiz böyle olmasında rol oynayan bir dizi neden bulunmaktadır. Nedenleri bir yana bırakıldığında, objektif durumun birinin Türk ulusu arasında ve diğerinin ise Kürt ulusu içinde sahiplenildiği (kastettiğimiz ulusun tümü değil elbet, bu noktada ilgili olanlar anlaşılmalıdır) ve öne çıkarıldığıdır. Ne Nazım Hikmet Kürtler arasında hakkıyla sahiplenilmektedir ve ne de Cegerxwîn Türkler içinde hakettiği şekilde sahiplenilebilmektedir. Kötü de olsa, maalesef objektif durum böyledir.

Bu genelleme bir nebze özgünleştirildiğinde de durum çok farklı değildir. Türkiye ve Kürdistan devrimci hareketi açısından da aynı fark sözkonusudur. Kuzey Kürdistan somutunda devrimci oldukları iddiasında bulunan çevreler bakımından da Cegerxwîn'in Nazım'a oranla tartışılmaz şekilde çok açıktan sahiplenildiği açıktır. Nazım'ın sahiplenilmesi bir yana Nazım'a karşı ciddi bir ilginin varlığında bile bahsetmek çok zordur. Kuzey Kürdistan (Kürdistan ve Kürtler) somutundaki bu durum tersinden ve de fazlasıyla Türkiye için de geçerlidir. Cegerxwîn'in yeterince tanınmaması (Dili Kürtçe, şiiri Kürtçe ve Türkçeye kazandırılmış fazla eseri yok.) vb. birtakım nedenlerle Türkiye devrimci hareketi içinde sahiplenildiğine tanık olunmaktadır.

Zaman zaman anılması, bazı şiirlerine atıfta bulunulması türünden yaklaşımlar ise sahiplenildiği anlamına gelmiyor/gelmez. Kürdistan (özelde Kuzey Kürdistan) ve Türkiye devrimci hareketinin bu bağlamdaki hatalı tutumu tartışma götürmez.

Her iki şairin de devrimci bir çizgide olmaları doğrudan sahiplenmemizi gerektiriyor. Özellikle ulusları ve ülkeleri dışındaki dünyanın gidişatına ve insanlığın kurtuluşuna dair aldıkları tutum, yazdıkları şiirler muazzam bir enternasyonalist içerik taşımaktadır. Sovyetler Birliği sosyalist devletinin savunulması, sosyalizmin insanlığın kurtuluşu için biricik alternatif olduğunu yalın bir dille şiirleştirmeleri; dünyanın değişik bölge ve ülkelerinde mücadele yürüten halkların savaşımına sundukları destek vb. vb. paha biçilmez önemde ölümsüz eserler olarak tarafımızdan savunulmaktadır; bu savunu devam edecektir.

3 Mart 2002 X

Nazım Hikmet'ten Kâmuran Bedirxan'a Gönderilen Mektup (1961)

NAZIM'IN MEKTUBU

"... Kökleri yüzyılların derinliklerine dalan tarihyle, kültürüyle Kürt milletinin önemli bir çoğunluğu Anadolu'nun bir parçasında yaşar. Anadolu'nun öbür parçalarında yaşayan Türk milletini Kürt milleti kardeşi sayar. Her iki millet, bütün imparatorluklar gibi, halkların zindanı olan Osmanlı İmparatorluğu'nda, Türk ve Kürt derebeylerinin, Osmanlı İmparatorluk idaresinin ağır zincirlerine vurulmuşlardır. Osmanlı İmparatorluğu yıkıldıktan sonra ise her iki millet emperyalizme karşı tek bir cephe kurup çarpışmışlardır. Anadolu milli kurtuluş hareketi yalnız Türkler için değil, Kürtler için de tarihlerinin en şerefli sayfalarından biridir. O dövüş yıllarının, sonradan Türk idarecilerince yasak edilen en unutulmaz türkülerinden biri "Vurun Kürt uşağı namus günüdür!" diye başlar.

Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşundan sonra, Türk idarecileri ve egemen çevreleri, Kürt hareketinin tanıdığı vadettikleri millet ve insan haklarını tanımadı, hatta işi Kürt milletinin millet olarak varlığını bile inkârı kadar götürdü. Bu devir, Türk idarecilerinin ve egemen sınıflarının emperyalizmle uzlaşmaya başlaması devridir. Bu inkârla bu uzlaşmanın aynı devirde başgöstermesi sadece bir rastlama değildir. Bugün Türkiye Cumhuriyetini Orta ve Yakın Doğuda emperyalizmin kalelerinden biri haline getiren Türk politikacıları Kürt milletinin milli varlığını inkârda ısrar ediyor ve Türkiye Cumhuriyeti sınırları içinde öteki azınlıklara tanıdığı hakları bile Kürt milletine tanımıyor.

Türk ve Kürt halklarının Türkiye Cumhuriyeti'nin sınırları içinde dış ve iç politikada aynı emellere

hasret çekmeleri bugünkü Türk idarecilerini korkutuyor. Her iki millet kardeş milli kültürlerini, milli ekonomilerini geliştirmek, toprağa, tarım araçlarına, hürriyete, demokratik haklara kavuşmak istiyor. Türk ve Kürt halkları Türkiye Cumhuriyeti'nin tarafsız bir dış politika götürmesini, emperyalizmin üssü olmaktan kurtulmasını özliyor. Gerçek Türk yurtseverleri Kürt kardeşlerinin Türkiye Cumhuriyeti sınırları içinde milli haklarına kavuşmak için yaptığı kavgayı can ve gönülden nasıl destekliyorsa, gerçek Kürt yurtseverleri de Türk halkının demokrasi ve milli bağımsızlık için yaptığı kavgayı (kavgayı olsa gerek-NB) öylece destekliyor.

Anadolu'da yaşayan Türkler'le Kürtler'in arasına nifak sokmak isteyen gerici, sömürücü, karanlık kuvvetler, emperyalizmle elele vererek halklarımızı daha kolayca ezmek istiyorlar. Kürt ve Türk halklarının bahtiyarlığı, insanca yaşamaya varmak için derebeylerine, kara kuvvetlere, şehir ve köy ağalarına, gericilere, ırkçılara, milletlerin varlıklarını ve milli haklarını inkâr edenlere, halkları birbirine düşürüp sırtlarından rahatça geçinenlere, emperyalizmin uşaklarına karşı yürüttükleri yeni milli kurtuluş savaşının zaferi Kürt ve Türk halklarının elbirliğiyle kazanılır.

Ancak böyle bir elbirliğiyle kardeş iki millet hürriyete, milli ve insan haklarına kavuşabilir.

Nazım Hikmet"

(Özgür Gelecek, Ocak-1989; Mehmet Bayrak Kürdoloji Belgeleri Öz-Ge yayınları Birinci Baskı 1994 sf. 530)

Bijê roja 8ê Adarê ya Jinên kedkarên Navnetewî!

Yaşasın 8 Mart Uluslararası Emekçi Kadınlar Günü!

İşçi ve emekçi kadınlar;

2002 yılının 8 Mart'ında da genel olarak dünyada, özelde Kuzey Kürdistan ve Türkiye'de işçi ve emekçi kadınların durumunda değişen fazla birşey yok. Kadınlara yönelik baskı ve şiddet artarak devam ediyor. Hayatın her alanında uğradıkları aşağılanma sürüyor. Kadınlar üzerindeki sınıfsal, cinsel, ulusal baskının dozu her geçen gün artırılarak yaygınlaştırılıyor. Dayak, cinsel saldırı ve tecavüz çok yaygın bir şekilde kullanılıyor.

Erkek egemenliğinin hüküm sürdüğü günümüz koşullarında, kadınlar egemen anlayış tarafından erkeğin, ailenin ve ulusun mülkü olarak görülüyor. Gericici savaşlarda, emperyalistlerin yağma savaşlarında kadınlara yönelik çok yaygın bir şekilde uygulanan cinsel saldırı ve tecavüz doğrudan erkek egemen anlayışın bir sonucudur. En son Afganistan'a yönelik emperyalist saldırıda kadınların nasıl savaşın hedefi oldukları ve dinci gericici savaş kliklerinin kadınları insan yerine bile koymayan ilkel-barbar pratikleri bütün çıplaklığıyla görüldü.

Kadınların bütün bu kötülüklerden kurtuluşu için tek seçenek, biricik alternatif devrimdir. Proletarya önderliğinde başarılı bir devrim ve sosyalizme geçişle ancak kadınların gerçek kurtuluşu mümkün olabilir. Eşit işe eşit ücretin

olduğu, ev işi ve çocuk bakımının toplumsallaştırıldığı, sömürünün ortadan kaldırıldığı, yasalar önünde ve toplumsal alanda eşitliğin olduğu, kısaca kadınların mal değil insan olarak görüldüğü sosyalizm şartlarında gerçek kurtuluş olanaklıdır.

Kuzey Kürdistanlı emekçi kadınların özgürlüğü için de tek alternatif devrimdir. Bunun için güçleri toplamak ve örgütlenmek gerekir. Unutmayalım ki, sömürgeci Türk devleti egemenliğini koruduğu sürece ulusal-cinsel ve sınıfsal baskı tüm şiddetiyle varlığını devam ettirecektir.

Gün, güçleri toplama ve örgütlenme gündür. Gün, faşizme, şovenizme, erkek egemenliğine karşı Komünist Kadın Hareketi saflarında birleşme günüdür.

BESO ENDİ!

Yaşasın ezilen, sömürülen kadınların özgürlük mücadelesi!

Emperyalist-erkek egemen sisteme karşı elele mücadeleye!

6 Mart 2002

**Partiya Bolşewîk
(Kurdistan Bakur)
Taraftarları**

“İnsan Hakları İçin Bir Mum Yak”?!

İnsan Hakları Dernekleri bu yıl da “İnsan Hakları Programı” çerçevesinde eylemlilikler düzenlediler.

9 Aralık'ta başlayan ve 17 Aralık'ta bitirilen bu eylemlilikler pasifist ve reformist bir içeriğe sahip olmasına rağmen, Kuzey Kürdistan ve Türkiye işçi sınıfı hareketinin andaki pasif durumu şartlarında, olumlu bir etkinlik olarak da görülebilir.

Bu hafta etkinlikleri içerisinde biz Bolşevikler gücü-

müz oranında yer aldık. Bu eylemliliklerde katılabildiğimiz oranda, yer yer kişiden kişiye, yer yer yapılan bazı çalışmalarda doğrudan yer aldık.

İnsan Hakları Haftası çerçevesinde bu coğrafyada insan haklarının –burjuva demokratik haklar anlamında da olsa– olmadığını vurgulamak ve yerine göre farklı şekilde ifade edilse de alternatifin nerede olduğu gösterilmeye çalışıldı.

14 Aralık'ta İnsan Hakları Derneği İstanbul Şubesi'nde Çalışma Yaşamı Komisyonu'nca düzenlendiğini öğrendiğimiz, "Ekonomik Krizin ve Savaşın Gölgesinde Çalışma Yaşamı Panoraması" başlığı altında gerçekleştirilen foruma katıldık, forum gayet olumlu geçti. Forumu 40'ın üzerinde insan ilgi göstermişti.

Forumda gerek şube komisyonu adına ve gerekse de konuşmacı olarak katılan ekonomist ve sendikacı kadının konuşmaları olumlu idi. Bu konuşmalarda faşist devletin ekonomi ve politikasından örnekler verilerek işçi-emekçi düşmanı politikası teşhir edildi.

Yine adına "küreselleşme" denilen ve aslında emperyalist devlet ve tekellerin dünyanın en ücra köşesine kadar girerek kendi emperyalist çıkarları çerçevesinde her türlü saldırıyı gerçekleştirmenin nasıl yaşama geçirildiği; bu saldırının "esnek çalışma" adı altında çalışma yaşamının kuralısızlaştırılması şeklinde uygulandığı, işçilerin sağlığına ve iş güvenliğine hiç bir önemin verilmediği şeklinde de işletilen çark teşhir edilip ortaya kondu.

Kapitalist-emperyalist sistemin vahşi yüzünün anlatıldığı bölümde yaşlı bir kadının "Kapitalizm hep böyle devam mı edecek? Ben değişimi göremeyeceğim –anlatımcı kadını kastederek– sen de göremeyeceksin!" şeklinde, bugüne kadar yürütülen mücadelenin çok somut elle tutulur büyük başarılar getirmemiş olmasına sitem etmesine karşılık olarak, anlatım-

ci kadın, "Bilimsel olarak soruna cevap vereceksek, bu hep böyle gitmeyecek, Marksizm böyle diyor; ama belki biz göremeyebiliriz" şeklinde cevap verirken, bazı konuşmacılar da, sınıf mücadelesinin daha başarılı bir şekilde geliştirilmesinin olanaklarının olduğunu, daha tutarlı ve doğru bir şekilde çalışmalar yürütüldüğünde, daha başarılı olabilmeyi mümkün olacağını; toplumsal gelişmelerin hiç beklenmedik dönemlerde hızlı değişimler içerisine girebileceğini, buna hazır olmak ve hazırlanmak gerektiğine vurgu yaptılar.

Yapılan konuşmalar sonucunda antikapitalist mücadele için toplumsal muhalefetin dinamiklerinin daha çok ortaklaşma temelinde çalışmalarını gerektiği ve 2002 yılında bu konuda daha fazla görevlerin önümüzde durduğu belirtildi.

17 Aralık günü "Haftanın Kapanış Etkinliği" çerçevesinde "İnsan Hakları İçin Bir Mum Yak" eylemi derneğin önünde mumlar yakılarak gerçekleştirildi. Dernek Başkanı tarafından yapılan konuşmadan sonra eyleme katılanlar hep bir ağızdan sloganlar atarak dağıldı. Bizler bu eyleme de belirli sayıda gücümüzle destek verdik.

"İnsan Hakları İçin Bir Mum Yak"ma bugün bir eylem biçimi olabilir. Fakat böylesi eylemlerin amacının burjuva demokrasisiyle sınırlanmaması gerekir. Sisteme karşı eylemler yapıldığında, emperyalist sistemin çıkarlarına ters olan her türlü gelişmeyi engellemeye ve barbarlıklarını uygulayacağını bilincinde olunmalıdır.

Bu barbar sistemi tarihin karanlıklarına gömmek için örgütlü komünist bir mücadelenin gerekli olduğu ve bunun için de Bolşevik Partilerin sağlam bir şekilde inşa edilip güçlendirilmesinin kaçınılmaz bir görev olduğu; bu göreve sırt dönmeyi emperyalizmin insan haklarına saldırmaları ve daha büyük barbarlıklar işlemeye devam etmesine yarayacağını bilince çıkarılması ve bu göreve vurgu yapılması günün acil görevleri arasındadır.

Sınıfın özgürlüğü, halkların özgürlüğü ve evet insanların özgürlüğü Bolşevik Devrime bağlıdır. Emperyalist sistemin yıkıntıları üzerinden fıskırarak özgürlük! Özgürlük bizlere hiç kimse tarafından bahsedilmeyecektir! Özgürlük dünyasını fethetmek gerekir ve o yüce amaca varacağız elbet bir gün!

İstanbul'dan bir SB okuru
Aralık 2001 ✕

Türkiye'de Kürtçe Eğitim... Avrupa'da Türkçe Eğitim...

PKK, sistem içi siyaset yörüngesinde belli aralıklarla kampanyalar yapmaktadır. Bu ilk başlarda, bazı gerillaların silahları ile birlikte TC'ye teslim olması, ardından Avrupa'nın birçok ülkesinden grup halinde barış heyeti adı altında, TC'nin eline teslim olmayla (ya da edilen) devam etti. Bu insanlar bugün TC'nin hapisanelerinde çürümektedirler. Bu kampanyaların (siyasetin) devamı olarak kimlik bildiriminden sonra son günlerde başlatılan "Kürtçe ana dilde eğitim" daha doğrusu "Kürtçenin seçmeli dersler arasına alınması" gündeme getirildi. Bu kampanyalarla, bir taraftan PKK üzerinde varolan siyasi yasakların kaldırılması, diğer yandan bu kampanyalara katılan insanların sayısı ne kadar fazla olursa, PKK'nin emperyalistler karşısındaki "pazarlık" gücünün artırılması siyaseti güdülmektedir. Elbette komünistler açısından bir ulusun kimliğinin tanınması ya da belli bir dilde eğitim yapılması, temel demokratik taleplerdir.

Biz bu demokratik talepleri destekler ve mücadelesini yürütürüz. Ancak biz PKK'nin yürütmüş olduğu bu kampanyalar ile emperyalist güçler tarafından tanınması yönlü ve emperyalistlerden medet uman tavırlarını da reddederiz. Avrupa'nın pekçok ülkesinde "kimlik bildirim" kampanyası devam ederken, kimlik bildiriminin Türkiye'de yaygınlaştırılması pek mümkün olmadı.

Yukarıda bahsettiğimiz bu talep en temel insani, demokratik bir taleptir, bir ülkede en temel demokratik taleplerin, faşist yöntemlerle bastırılması o ülkede demokrasinin ne kadar gelişmiş ya da gelişmemiş olduğunun göstergesidir. TC varlığını sürdürdüğü sürece, bırakın ulusal sorunun gerçek anlamda çözümünü (ki bunu savunanlar var) en temel insani haklar bile çok ağır bedeller ödenerek alınmaktadır. Faşist Türk devleti siyasi yapısına göre davranıyor (görmek isteyenler için tabii). Her türlü demokratik, insani talebi bugüne kadar olduğu gibi bugün de en vahşi ve barbar yöntemlerle bastırıyor. Problemleri çözmede askeri yöntemleri devreye sokmaya alışık olan faşist TC devleti bu problemi de askeri yöntemlerle çözmeye çalışıyor.

Kafatasçı zihniyet bunlarla sınırlı değil, Kürtçenin seçmeli dersler arasına alınması talebine karşı çıkanlar geniş bir yelpazeyi kapsamaktadır. Bu yelpa-

ze içerisinde YÖK Rektörlerinden tutun, RTÜK yetkililerinden, gazetecilerden, siyasetçilerine... kadar geniş bir kesim bulunmaktadır.

"Türkiye Cumhuriyeti vatani ve milletiyle bölünmez bir bütündür. Dili de Türkçe'dir." Bu nakaratı, her fırsatta tekrarlayan faşist TC yetkilileri Avrupa'da yaşayan Türkler için, bütün kurum, kuruluş ve yetkililerini harekete geçirerek okullarda Türkçe eğitimi talebinde bulunmaktadırlar. Kampanyalar sürdürmektedirler.

Ana dilde eğitimin kendileri açısından ne kadar faydalı olduğunu keşfeden TC devleti, bu talebi kabul ettirebilmek için konsolosluklar aracılığıyla vatandaşların yaşadıkları ülkelerde ana dilde eğitim talebinde bulunmalarını salık vermektedirler. Bu amaçla toplantı üstüne toplantı düzenlemektedirler (düzenlettirmektedirler). Uzmanların fikirlerine başvurmayı da ihmal etmemektedirler. İşlerine geldiğinde "bir çocuğun mahalli dili öğrenebilmesi için önce kendi anadilini öğrenmesi gerektiği" (Hürriyet, 17.01.2002) savunulmaktadır. İkiyüzlülüğün örneği bu olsa gerek. Başka ülkelerde yaşayan Türkler için Türkçe eğitim talebinde bulunan TC, kendi devlet sınırları içinde yaşayan ulus ve milliyetler için bunu çok görmektedir. Bu talebi getirenleri vatani ve milleti bölmekle, bölücülükle suçlamaktadır.

TC devletinin anayasasınının 74'üncü maddesinde "Vatandaşlar kendileriyle veya kamu ile ilgili dilek ve şikayetleri hakkında yetkili makamlara ve TBMM'ne yazılı dilekçe sahiplerine yazılı olarak bildirilir." diye yazıyor. Ama uygulama farklı Dilekçe ile faşist TC'ye ve yetkili kurumlarına başvuranlara gerçekten de ge-

çikmeden cevap veriliyor; ama yazılı değil! Tankla, panzerle, cop ve polis baskısıyla, okuldan atılma vs. ile...

TC devleti, okullarda Kürtçe'nin seçmeli dersler arasına alınması talebine baskıcı ve faşist saldırılarla cevap verirken, PKK'de bu haklı demokratik talebi kullanarak TC ile barış siyasetini derinleştirmekte ve böylece emekçi kitleleri düzen içi mücadeleye sevk etmektedir. Böylece Kürt ulusunun kurtuluşunun bu tarz bir siyasetle mümkün olduğu yanlış bilincini taşımaktadır.

Demokratik hak ve talepler için mücadele elbette devrimcilerin ve komünistlerin de işidir ve nihayet komünistler bu haklar için mücadele yürütür. Ancak komünistler demokratik haklar için mücadeleyi devrim sorununa bağlı olarak ele alır ve yürütür. Ne PKK'nin yürütmüş olduğu bu yanlış siyaset sonucu Kürt ulusundan işçilerin, emekçilerin kurtuluşu ve özgürlüğü mümkündür, ne de TC'nin AB'ye girmek için verdiği sahte demokratikleşme mesajı TC'nin bir halklar hapisanesi olduğu gerçeğini ortadan kaldırmaz.

Her fırsatta özgürlükler ve demokrasi üzerine "dünya şampiyonu" olduğunu söyleyen Avrupa ve AB ülkelerinde ise durumun hiç de ileri sürdükleri gibi olmadığını rahatlıkla tespit edebiliriz. Özellikle 11 Eylül saldırılarından sonra bu ülkelerde iç faşistleşme önemli ölçüde geliştirildi.

Bu yöndeki gelişmelere bir dizi örnek verilebilir.

Avrupa ülkelerinin neredeyse tamamında sahip olunan resmi dil (dillerin) dışında, sonradan gelip yerleşmiş ve belli bir azınlık grubu oluşturmuş, sayıları yüzbinlerle ve milyonlarla ifade edilen halk gruplarına karşı, ana dilde eğitim bağlamındaki tavırlar da Avrupalı emperyalist devletlerin ne kadar özgürlüklerin ve demokrasinin beşiği olduklarını göstermeye yeter...

Güya haklar ve özgürlüklerin adresi olan bu ülkelerin bir çoğunda üniversitelere ve yüksek okullara giden İslam ülkelerinde gelen öğrencilere karşı uygulanan tavır (ya kayıtlarını kabullenmiyorlar ya da çok ağır şartlar altında alıyorlar) ve bulunduğu ülkede o ülkenin resmi dilini bilmeyenlere karşı takılan –geri gönderme tehdidi– tutum örnek olarak verilebilir. Avusturya'da iktidar ortağı olan faşist partinin önerdiği gibi Almanca bilmeyen "yabancılar"ın derhal yurtdışı edilmesi türünden gelişmeler de yaşanmaktadır. Mültecilere karşı takılan tutum noktasında da insan haklarını çiğneyen yine bu özgürlük havarisini kesilen devletlerdir.

Emperyalist devletlerin "demokrat" yöneticilerinin faşist partilere karşı müsamahakâr tutumu; faşist parti ve hareketler üzerinden faşizmin hortlatılması yönündeki davranışları ve kitleleri sindirmek için bu türden ırkçı kesimlere gösterdikleri ılımlı ve tavizkâr

tavırlar "kendilerinden olmayanlara" karşı ne kadar dışlayıcı bir siyaset izlediklerini yeterince kanıtlamaktadır.

Diğer dillere tanınan özgürlükler bakımından Almanya'da durum hiçte iyi değildir.

Örneğin, Alman devleti, yapılan bir araştırma sonucunda belli ülkeler sıralamasında eğitimde 27. sırada bulunmasını ciddi ciddi yabancı çocuklarının Almanca dilini iyi bilmemelerine bağladı. Çaresini de hemen bulmada gecikmedi ve anne-babaların evde mutlaka Almanca konuşmaları gerektiğini açıkladı. Böylece eğitim sistemindeki başarısızlığını "yabancı" unsurunu öne çıkararak gizleyebileceği hesabı içine girdi. 30'un üzerinde ülkeden öğrenciler üzerine, doğrudan onlarla yapılan araştırmalar sonucu matematik ve doğal bilimlerin yanısıra özellikle de okuma konusunda Almanya'nın son sıralarda yer aldığı saptandı. Dünyanın en zengin emperyalist ülkelerinden biri olan Almanya'nın eğitime ayırdığı bütçenin Almanya'ya göre daha "fakir" durumda olan ülkelerin çok gerisinde olduğu gerçeğini de ortaya çıkardı.

Bu araştırmanın ortaya çıkardığı bir konu da Alman devletinin Almanya'da yaşayan yabancı göçmen aileleri çocuklarının Almanca'yı daha iyi öğrenebilmeleri için hiç bir özel çaba sarf etmemesi. Bir yandan emperyalist Alman devleti Almanya'da belli bir süreden beri yaşayan yabancıları ve mültecileri Alman vatandaşlığına geçmeye çağırıp sözde koşulları iyileştirdiğini, bürokratik engelleri vb. ortadan kaldırdığını söylerken, diğer taraftan bin bir türlü engel çıkarmaktadır. Alman yasalarına göre suç işlememiş olmak, yeterince oturma alanına sahip bulunmak, geçimini kendi imkanlarıyla sağlamak vb. Almanya'daki işsizlik sayısına bakıldığında 4 milyonun üzerinde işsiz bulunmaktadır. Bu rakamın küçümsenmeyecek bir kesimi (oran olarak) bu ülkede bulunan göçmenlerdir. Tek başına bu durum bile Alman vatandaşlığına geçmenin aslında geçememek anlamına geldiğini yeterince ortaya koyuyor. Dahası çifte vatandaşlığı vermemekle de ne denli "demokrasi ve özgürlükler şampiyonu" olduğunu ortaya koyuyor. Alman vatandaşlığına geçme işinin ne denli zor olduğunun en bariz kanıtı dil meselesidir. Çünkü Alman vatandaşlığına geçebilmek için belli bir düzeyde Almanca konuşmak ve okumasını bilmek lazım. Elbette buldukları, yaşadıkları ülkenin dilini öğrenmeleri göçmenlerin kendi yaşam koşullarını kolaylaştırmaları için gereklidir.

Ancak bu noktada doğrudan Alman devletinin bu iş için koşulları yaratması; Almanca dilinin en azından asgari düzeyde öğrenilebilmesi yönünde üzerine düşeni yerine getirmesi gerekiyor. Ama böyle bir imkan yaratmadığı biliniyor.

25 Şubat 2002

Bir Stërka Bolşewik okuru ✕

TIRSA DERELEGÊN ALAGOZ

Çiyayê Alagoz, çiyaki gelek mezin û asê ye; ji beriya Serdarabad digêhe heya geliyê Mixan. Bi tenê koçer derdikevin zozanê wi, û li wê, keriyên xwe diçêrinin.

Pozê wi yê bilintir, li raserê çar qezayên Ermenistanê yên mezin dinêre: Eberan, Mela Gogteha, Talin û Aştarak. Ji dûr ve, yek dikare li ser dirêjahi û pehnayîyê wi, bibine. Li wê, ewir, wek pêlên derya yên bi kef, kom dibin. Ezman ji, li wê şin, vala û bê hede. Alagoz, di ser deştê Erivana dewlemend re, hîlbûye, û rojên germ ên havînê, di rojên paleyi yên dijwar de, çavên xebatkerên ji teab û germiyê keti, li serê wi yê bi berf dinêrin.

– Gezo, kurdek ji hevalê xwe re dibêje û bi destê xwe serê pozê Alagoz şanî dide, nihu li wê ba çîqa hênike, li nêzîki berfa ku li wê me par şivanti dikir.

– Belê, Beko. Eger me bizaniya ku axa ê şêxan me, em dixapandin, qet me keriyên wan diçêrandin? Carekê, bifikir! Ez pênc sala, bi kifletên xwe re, çûm ber pezê Egid û Mecid beg; lê di dawiyê de bê ku tişteki bîdî mîr ez qewirandim. Mîr li cem mezinê wan giliyê xwe kir, ewi di ser de, şûna ku heqê mîr bide, ez dam ber dara, çîma mîr ji bega gazin kiribûn...

– Oh, Xwedê; te welê kiriyê, te ew dewlemend û em feqir kirine!...

Her du ji xwe bê deng dikin û melûl, destên wan hin bêtir qebdên xenceran digivêşin.

Ezman erd ji gelekî nêzik ve dipêçand, herweki dixwest wi hîmbêz bike, roj ewqas xurt diçirisi, wa dixuya ku ewê di germiya xwe de bihele.

Gezo û Beko, piştî paleyiye, vedigeriyan malên xwe, û ji pereyên ku kar kiribûn, kêfxweş bi rê ve diçûn.

Nêzîki çiyê bûbûn: bayeki hênik ji quntarên Alagoz ew bawêşandin. Xiftanên wan vekiri, dilşa dimeşiyên û bêhna kulikên çolê ya xweş dikişandin hindurê xwe.

Gava Gezo û Beko gîhaştin gundê xwe, Şemiran, roj çûbû ava û pez û dewar digîhaştin mal.

Li dora gund, li ser mêrgê, qedere du sed zîlam kom bûbûn. Gezo û Beko tirsîyan:

– Ev, her hal, begên me ne kêf dikin. Beko got, eger me bibinin ewê ji me xercê begitiyê bixwazin.

Emê li benda şevê bîminin, Gezo vegerand, û emê piştire, ji wi ali bikevin gund.

Her du ji li wê, qederekê bê deng man, lê piştire da ku bizanin li wê çî derbaz dibû, hêdi, hêdi, bi dizî û di tariyê de, xwe gîhandin nêzîki xelkê.

Qeliya koçeran di distan de sor dibû, agirê êzinga pêt didan. Li jor, li ezmên, stêr bi ronahiya xwe ya sar diçirsin. Li ber êgir, li ser doşek û balgihên nerm beg û axa rûniştibûn. Hempa (dewlemend) li cem wan ci girtibûn.

Li paş wan, xulamên wan, heya diranên xwe, bi xencer, şûr, debençe û tîfing, çek kiri, dişekin.

Ji wan dûr, gundiyan feqir, li benda emrên wan, serê wan xwar, li ser hev kom bûbûn.

Begek ji wan rabû û bi awirên tûj li dora xwe nêri:

– Beri peydabûna vi komunistê ha, her tişt xweş dimeşiya. Me xwe bi xwe idare dikir. Xortên me bi gotinên mezinên xwe dikirin, lê, bi hatina wi, her tişt guhîrî.

Şemoyê Oso, mêrxas û Egidê began, ji çiyê xwe rabû û got:

– Ewi ez ji serekiya gund avêtim û got ku ez hempa me (gundiya dewlemend).

– Zugirt ku guh didine wi gelek in; ew ji bêbextiya adet û isûlên eşirtiyê dikin û di nîya mezin û kalan re nameşin. Bînerin, meselen, kurê şivanê me; bere ji bo parçeki nan li cem Mihê dişixuli, û nihu ji giliya wi kiriyê da ku Mihê kiriya wi giş bidiyê. Ev tişt, giş ji ku tîn? Bê şik, ji vi komunisti; ewê wan hemûya ji rê derêxe, Yûsif beg bi ser de ajot.

Tu deng nin e. Qeli di rûn de diqijqje, û ba, bêhna wê dibe ji feqiran re ku li jêr rûniştine. Bayeki sar tê.

Disa bêdengi. Şêxê mezin radibe:

– Hun dizanin çîma, Yûsif beg, Cangir beg û Egid beg, hun li vir civandin? Ewan hun civandin da ku hun, Xelkê Eşira zîlamên sadiq û mêrxas, kêfa xwe

binin, dilşa bîbin! Hun, xadimên din û Xwedê!!..

– Bî dor ji gundiya re şerbet didin.

– Bî xweşiya begê min! Şemoyê Oso dike qir.

Evê ha, li gora talimatên bega, mala feqir û fiqereyan dişewitine. Ji lewre xelk jê ditirsin. Duhi bî xwe, çûbû talana eşira Şerqi, ku ji wextê Taşnaqa de rabûbû began.

– Serekê eşira Şerqi dixwaze bî me re bibe. Şemoyê Oso dibêje, lê ev komûnistên zugirt wi nahêlin.

– Xulamên min, eşira min a sadiq! Ûsif beg destpêkir.

– Hun dîzanin ku bavê min, bapirên min û kalanên min, mezinahi li we dikir. Em, nihu ji heft bava ye ku serekîya we dikin. Hun ji me re sadiq û mûti bûn û hun ji adetên eşirtiyê dernediketin. Mala Yûsif Beg a mîqedes û nanê wî, hun ji bela nexweşi, û perîşaniyê û pez û dewarên we ji ji eşa parastin. Lê, nihu hikmeke nû derketiye, hikmeke ku ne din û ne Xwedê dinase. Li gora vê nizamê, divê herkes feqir, belengaz û zugirt bibê, û tu kes ji dewlemend nebe. Hingê feqir di nav eşirê de, wê çawa bijin? Keleş, mesele û hin perîşanên din, eger keriyên Xûdo ne bûna, ewê nanê xwe ji ku derêxistana? Na, ev nizam bî kêrî koçerên wek me nayê. Bî çî awayi ku he, bî arikariya Xwedê, iro kurê min we idare dike, û Cangir beg ji li ser eşira xwe ye. Me, bî vi awayi xwe xweş idare dikir û tu kesi ji ji rê dernediket. Lê, va ye, em nîzamin ji kû û çawa hat? Kurê şivanê me yê kevin, Misto. Ewî bêbexti li din, malbat û mîletê xwe kir û çû ji xwe re jineke ûris ani, ji din derketiye, Xwedê nas nake, bûye (komûnist), simbêlê xwe kurkiriye, û yek dibê qey gawirek e. Û ketiye nav şivan û ga vanên ehmeq û wan dixapine. Ew ji bêbexti li dine xwe dikin û dikevin dû wî, û xort ji xwe komsomol (xortên komûnist) dinivisin.

– Ev e mehek e ku ketiye dû min, şivanê Mecid beg dibêje.

– Ev pisê ha, Yûsif beg dom dike, nihu ji dixebite ku, her weki gotine min, me bê çek bike. Çî dixwaze? Em ji heqê întixabatê dûr xistin û nihu ji çekên me ji me distine, dixwaze çekên malbata me, çekên bav û kalanên me ji destên me derêne.

– Xadimên min ên sadiq, xelkê eşira! Bî çî awayi ku be divê em xwe ji Misto xilas bikin. Malê beg pîr e, heya hun bixwazin ewê pez bide we, koneki mezin wê bide we, bî şerta ku hun wî wînda bikin.

– Bî navê Xwedê, bî navê din û iman, bî pakîya eşira kurdi, divê hun wî sax nehêlin!!

Li ser van gotina, beg, axa, pîsaxa û şêx rabûn û ji zîlamên xwe re, dest bî belavkirina diyariya kirin. Di nav feqira de, ewê pêşin ku qebûl ne kir tiştê wan bistine, rencberek ji eşira Zukri, Edê bû. Di ci de, hemû dewlemend û mirovên wan, xwe avêtin wî û kirin ku wî bitirsinin.

– Pisê heram! Tu bî me re bêbextiyê diki?

– Edê xwe ji nav koma dewlemenda derêxist û xwe gihande feqira ku wek keriyeki xwe digihandin hev... Tu tehdid Edê ne ditirsand. Ew ji nihu de, di sovyetekê de bûbû endam û guhdariya gotarên nemînen-deyên Hikumetê kiribû, û, ewi xweş dizani ku, di nêzik de, destê prolêtariya (xebatkerên faqir) wê bigrîştê van çîyan ji û ewê dawîya van tralên xwinmîj, bîariya...

Hempa, tevde ji serekên eşira re sond dixwarin ku ewê heya dawiyê bî wan re bîminin. Lê, feqira bî xwe, xwe bûn aliki û bêmad, û bê deng, li wan dinêrin. Pîr Ebas xwe neziki wan kir;

– Heft salan, min mîxtari kir û min tu cara xwedê ji bira xwe dernexist; lê, hun wek berxa, ji aliyê vi Xwedanenas hatin xapandin!..

– Tu tişt ne qewimiye, cemaet vegerandê.

– Belê, nihu ji we re, bî qemçiya xwe, çawîşeki jendirma lazim e, yan na diviya bû ev wezîfe bidana min da ku min hun bielimendana itaeta beg û rispiyên we û ne ya Misto. Pîr Ebas di nav diranên xwe re ev gotin fikandin.

– Bira bawer nekin, Mecid beg ji aliyê xwe bî dengeki bilind got, ku Bolşevik wê pîr dom bikin. Di nêzikê de ewê disa bikevin bin qemçiya me û emê hingê şani wan bidin!..

Ji şerabê sexweş keti, beg çî dihate ser zîmanê wan digotin. Mecid beg rabû, derfekê şerabê di destê û piyanek ji di destê din de, bî hejandinê, xwe gihande feqira ku şerabê bide wan. Li gora adetên kevin, herweki beg bî xwe xîzmet dikir, diviya bû ku herkes ji destê wî qedehê bistine û vexwe. Hate ber Edê-Kuro! Di wextê Taşnaxa de ez zabî bûm û nihu, kerê mezin, tu li min xwar dinêri... Ezê şani te bîdîdim!.. Bigir, vexwe!.. Piyanaki tije şerab dibe ber devê Edê.

– Mecid beg ez venaxwim, ez tayi me.

– Serseriyê mezin! Mecid beg bî tînaz kire qir, tu nîzani ku şerab ta dîkuje? Ewî qedeh dani ser lêvên Edê.

Lê, Edê get venexwar û feqirên din ji jê tam ne kirin. Şêx, axa û rispi, bî eşkere dijûn lê kirin; çîma ji destê beg qedeh ne girtibû, û, ji rûyê wî, feqirên din ji, venexwaribûn.

Goşt, nan û şerab, heya sibê, ji maseyan kêr ne bûn. Taşnaqek di nav Yûsif û Cangir beg de rûnişti bû, wa dixuya ku şîret li wan dikir, ji wan her duyan re pistepist dikir, û piştî ewan ji dizivirin û bî feqira re diştexilin. Şiv digihaşt dawîya xwe. Çend heb ji vexwarinê mest bûyi, li ber êgir raxisti bûn erdê û xir, xir dikirin. Şêx, hempa û mervên bega, li cem hev rûnişti bûn û qala mêrani û talanên ku di wextê Taşnaqa de kiribûn, dikirin.

Hingê Ermeniyê Taşnaq (Ximpabêteki kevin) rabû, xweş bî kurdi dizani; berê ewê, emrên ku Misto, li ser beg, axa û pîsaxa, derêxistibûn, xwendin û piştî ji

gotara jêrin da:

– Hun baş dızanin, ewê despê kir, ev nizam çawa ye, ew mala gundiyan xira dike û dixwaze ku gîş feqir bin da ku wan hemû bike emele û xebatker. Ji nav we, ên feqirtir dibijêre û wan dike mezin û serekên we, weke vi Mistoyê ha, mesela.

Bî rastî, ev Misto ki ye? Hun gîş baş dızanin ku bavê wi û ew bî xwe, li cem tirk, molokan, ermeni û kurda, şivan bûn. Tu cara, ji olçekê bêtir zadê wan û ji kerekî pêve tu dewarê wan ne bûn. Taşnaq bî destê xwe pirekî bî simbêl nişan dide: – Va ye axayê wi! Ew dikare rastiye ji we re bibêje, û nihi ji ev Mistoyê Şivan, ketiye nav me û feqira radike beg, axa û şêxa. Xorta dixapine, wan rêdike bajêr, û li wê ji dersên ku dabûn Misto, didine wan ji. Eger hun hez dikin ku mala we neyêta xira kîrin, divê ku hun bikevin pê begên xwe, û şerê zîlamên wek Misto bikin.

Gotara wi, bî reyina seya û bî dengê simê hespa, hate birin. Dengê xurt li derve dikire qir “– Serekê Soviyeta gund li kû ye? Ji milisa re (eskerê bejik) ci çêkin!”

Cefil kete nav koma civiyayî. Gîş xwe avêtin mala. Taşnaqê bizdiyayî ji şaşbûna xwe, kete nav koma kûçika ku hindik ma wi bidirinin, eger hineki di xwe ne gihandaba mala Mecid beg. Gund xwe bê deng kir...

PIÇUK DI NAV XWE DE DIAXÊVIN

Gezo û Beko di cîyê xwe de heyri diman. Ewan xweş dızanin ku, li wê, li deştê, li gundên ermeniyana ku ew li havinê lê dişuxilin, siha tu beg ne ma bû, lê li vir, li gundên kurda, wek berê, beg hin biçek in û hin, bî kêfa xwe hikim li kurda dikin. Gezo û Beko, mideteke dirêj xwe ker kîrin û li ser tiştên ku dibûn, raman.

Şeva payizê digihaşt dawiya xwe.

Stêr vedimirin. Bayekî sar û sivik derbaz dibû.

Gezo ji cîyê xwe rabû, çû cem Beko û çawa zîlamêki raketi dihejinin ew hejand:

– Rabe, herin mal, gotê; ew êdî ne lîvir in. Emê sibê Edê bibinin û pê re li tiştên ku lazim e bikin, bifîkîrin.

– Belê, Gezo, gotinên te rast in. Edê kurkeki hêja ye. Em ji wek li gundên ermeni bikin; emê xwe bigehinin wi, malika xwe (hewze) deynin û tevde bixebitin.

– Tu çi dibêji? Te xwe wînda kirîye? “Malikek?” Tu din î? Ew komunist in lê em bî xwe ne komunist in.

– Gelo te, di civina xebatkeran de ne bihist çawa Reşo digot ku gava çend zîlam bî hev re xebateke mili dikin, ew xwediyê malikekê, tên hêşab kîrin!

– Belê, rast e, Beko hezin lê vedigerine.

Sa hatibûn cîyê dawetê. Gava Gezo û Beko ditin xwe avêtin wan. Hingê, her du jî, ji cîyê xwe rabûn,

kûçik qewirandin û çûn mala xwe.

Wê şeva ha, Edê qet raneket. Gotinên beg, şêx û axa, wek derbên çakûçekê di serê wi de diçingiyana. Ji bêrika xwe tutin derêxist, cigareyek pêçand û kibritek pêxist. Li jin û zaroyên xwe yên raketi nêri; rûyên wan, li bin ronahiya kibritê çilmisi dixuyan. Heyva çardeşevî sor û mezin, wek firaxekî paxir, di pencerê re lê dinêri. Edê xiste eqelê xwe ku, hema sibê, ewê here û her tişt ji Milisa re bêje.

Geleki mitala kir û piştire kete xew. Sibê, bî qorina çêlekê ku jina wi, di ber serê wi re dibir garanê, çavên xwe vekirin.

Gava gund şiyar bû, roj qederekê bilind bûbû.

Piştî daweta şevê di, xelk di xew de mabûn; digel vê yekê roj tije xem xuya dikir.

Gole (serekê kerîya) û Obe başî (serekê zozana) ji bo vegeza germiyana emir dabûn. Herkes dixebiti û lez dida xwe: Kon radikîrin, cîl, mehfûr û kulav ba didan, stûnên kon girêdidan û weris ditewandin...

Gezo û Beko lez ne didan xwe. Tu tiştê wan ne bû. Bitenê xwediyên kerîya xwe ji bo germiyana pêktanin.

Beko li ber mala xwe rûniştî bû gava Edê hate cem:

– Rojxweş Beko! Tu kinga hati?

– Duhî

– Te li deştê havin çawa derbaz kir? Tu nexweş ne ketî?

– Na, Beko vegeandê, ji aliye nexweşiyê tu gazinên me nebûn, lê, em ji germî fetisi bûn.

– Te Misto di? Tu nîzani ewê kinga bê?

Na, çawa me dikari wi bibinin? Em li çolê bûn û qet ne diçûn bajêr.

– Çi xeberên nû li cem we hene?

– Gotinên min pîrin; lê divê em xwe gîş bicivinin da ku ez gundî û emeleyên ermeni, çawa xwe tanzim dikin, ji we re bêjim.

– Havinê, Beko bî ser de ajot. Misto çûbû zozana. Li wê xelk dicivandin û ew hîni xwe tanzim kîrnê dikîrin; lê bega bela xwe danê û nehiştin ku şixul bibe serî.

– Bejê min, li cem we civîna duhi çî bû? Beko jê pîrsî.

– Ji bo vi tiştî bî xwe, min dixwest ez Misto bibinim, Edê bî dengê nîzim vegeand û li dora xwe nêri, da ku jê re bêjim ku, li vir beg, şêx û hempa, bî arikariya Taşnaqa, dixwazin belaki binin serê wi!

– Belaki binin serê wi! Çawa?

– Hineka dixwazin qebileyên xwe gîş bicivinin û li cem hikumetê giliyî wi bikin. Lê, gelek beg û Taşnaq di carekê de kuştina wi çêtir dibinin.

– Lê hevalên me çî dibêjin?

– Hevalên me ki ne?

– Ma feqir gi ne bî Misto re ne? Ew baş dızanin ku ji roja hatina Misto halê wan xweştir bûye. Carekê bi-

fikire! Dı gundên Ermenyan de, feqir ji bêşa bi tîma-
mî mîaf in. Lê, lı cem me, feqir (bêşa koçeriyê, bêşa
dextê û ya bega didin). Lı wê ev çar sal in ku nizama
Bolşevika, nizama şewrên gundi û xebatkera hatiye
danin, lı vir lı cem me, hin hıkma bega wek berê di-
meşe, Beko biser de ajot. Hineki bîfikir malava! Ez
rastiyê dibêjim. Cangir û Elixan beg disa bûne sere-
kên eşirê.

Ewê xema kê bixwın? Bê şık xema yên xwe, yên
dewlemendan; lê ême bi xwe, me tazi dıkin. Ne xwe
bı rastı, nizama soviyeti hin ne ketiye cem me...

Hin dinya zû bû. Hewa ji bêhna erdê ya zıwa da-
girtı bû. Roj ku derdiket hineki bû tari; ewreki roş ew
pêçand û siha xwe raxist ser çıya, gund, Edê û Be-
ko.

Beko weke nalinê, keserek kışand, hineki wê de çû
û lı ser keviereki rûnişt. Edê ji xwe nêziki wi kir.

- Bala xwe bide min Edê, Beko hêdika gotê, di
gundên ermenyan de ku em lê bûn, nahêlin axa û
hempa têkili şıxulên gund bıbin, neta wan naxin civi-
na ji. Xeçedûr axa tê bira te? Milkê wi ji destê wi
standın û ew ji rencbera re par kırı. Dıgel vê yekê,
lı cem me hin beg û axa bi kêfa xwe dıkin. Lı wê, he-
ma, her roj, minezimê xebatkera dihat, em dicıvan-
dın, bı me re daxaft û emê çawa xwe ji bin destê axa
û dewlemenda, xılas bıkin, dıgote me...

- Gava Mısto ji me dicıvine, Edê gotê, ew ji me ji
her tiştı ageh dıke û rıyên azadiyê şani me dıde,
lê, hin bêbezi dıçın û gotinên wi dıgehınin beg û
axan. Ma halê me xırab e nihu?

Em êdi tu tişt nadıne bega; û her weki em feqir in
hıkmet ji bêşa ji me nastine. Lê, eger ji te tê bêşên
Yûsif beg û Eli beg mede; ewê dı ci de, egidê xwe
Şemoyê Oso rêkin te û bi zor wan ji te bıstinin.

- Binêr, êmin, ez çi dıfikirim? Beko xwe hineki tev-
da û got. Divê em xeberê bıdın Mısto, an serekê
canbêzara; yan na, beg wê Mısto bıdın kuştın.

- Na, vi nakın, Edê vegerand û rabû ser xwe; ne-
wêrin xwe bêxın vi belayi. Yûsif beg bı xwe got: "Di-
vê em wi nekujın, yan na, ji bo wi, ewê me bıdın ber
tıfinga" Dı wextê Taşnaqan de, Yûsif beg dı civat mi-
letê de neminende bû, ji lewre bı qanûna dızane. Dı
wextê qeysera de, her meh dıçû cem Hakımê Qef-
qasiyaya û ji bo serekıya Eşıra Heseni, jê meaş dı-
tand.

- Lı dawiyê, şevê di çi qerar dan?

- Piraniya wan gotinên xwe kırı yek ku gılyi Mısto
bıkin.

- Nexwe, divê ku, Beko got, emê bani feqir û renc-
beran bıkin; herweki dı gundên deştê de dıkin û
emê, beg û Taşnaq bı Mısto re wê çıbıkin, bêjine
wan. Ez bawer im ku, feqir û rencber wê hevaltıya
beg û dewlemenda nekin, û bı me re bımeşın.

- Belê, divê em wan bıcıvinin, Edê vegerand...

Beko û Edê ji hev cuda bûn.

LI SER RIYA GERMIYANA. JIN DEST HILTİNIN

Cer tişt pêk hatibû. Hurmur lı ser ga ku zaro ji
her aliyê gund kom kırıbûn, hatibûn barkirin.
Nêziki saet heşt, kervan wek weriseki dirêj û
bı can hate ser rê ku lê giya şın bûbûn.

Cangir beg, serekê êlê, qet guh ne dida nizama
soviyeti û wek dı wextê bav û bapirên xwe de, an
weke dı wextê Taşnaqa de, hereket dıkir. Lı hespeki
sergerim sıwar bûyi, mina serfermendareki, lı ciyeki
bılınd sekini û hişt ku kervan dı ber wi re derbaz be.
Gava dıt ku her tişt saz bûye, hespê xwe yê boz ajot
û kete pêşıya koçeran ku mina diwareki, dihenkin.

Lı paş kerıya şıvaneki, lı ser milê xwe pezeki ling
şkesti hıgirtibû. Reben westıyabû û bı zor bı rê ve dıçû.

Pez ku xwe tım xwe tev dida, ji destê şıvan fılti û
kete erdê. Çavê Cangir beg pê ket; hate cem şıvên
lı ser zengüyên hespê xwe lı piya sekini û çıqas jê di-
hat, bı qemçıya rabûyê:

- Kerê mezin! Te çawan wêri vi pezi lı erdê xi? Tu
linge ki wi ne hêja yi! Ezê şani te bıdim, sa, kurê sa!

Rencberê reben, lı bin derba tewandı, kire hewar:

- Mirê min, min ew bı qesid ne xıste erdê... Ew bı
xwe ji destê min xwe derêxist, min ew ji dır ve hıgir-
tibû û ez ji teab ketibûm...

Gotinên şıvan ji beg re giran hatın; çawa rencbere-
ki dikari bê edebi bıke û lı ber begê xwe xeber bıde?
Mecid beg hin bêtr xeydı, hespê xwe ajot ser şıva-
nê reben û lı bin qemçıyan ew avête erdê.

Gava şıvan dıt ku ne dikari xwe ji destê wi xılas bı-
ke, xwe avête nav jınan ku gıhaştıbûn cem wan, û
xwe lı paş wan veşart.

Cangir beg ji adet û isûlên kevin derneket. Ewi dı-
zani ku lı sũcdareki ku xwe davêje bextê jına, êdi lê-
naxın. Dı pevçunan de, dı kuştına de, dı şera de, jin
kefiya xwe lı serê xwe radıkin, wê dawêjin erdê û di-
bêjin: "Bı navê Xwedê, vê sinorê mıqedes bıgırın, êdi
lı hev mexın, bela xwe ji hev vekın".

Û her du neyar bı ya wan dıkin û dev ji hev berdı-
dın.

Ji sıuda xwe, te avête pišta jınan; yan na, min şani
te bıda! Kurê berêz, dıya te şırê kera daye te!... Û
Cangir beg hin dom bı dujına dıkir...

Cıyê herkes di êlê de gelek bı nizam hatibû saz kı-
rın: Lı pêşıyê jinên dewlemenda lı hesp an ga sıwar
bûyi, dıçûn, bı çend gava lı paş, jinên feqir, yên
rencber û şıvana, dimeşıyan. Lı pişt wan zarokên pi-
çûk girêdayi bûn.

Ewên ku bê zaro bûn, barên welê giran hıgirtıbûn
ku, bı zor dı bin de bı rê ve dıçûn. Lı dû wan, gayên
barkiri, hesp û çêlek, û dı dawıya gışan de, mi û bı-
zın dı riya xwe re dıçûn. Dewlemend, şêx, melayên
qurê û rispi, lı ser hespa, dı her du alı re, lı cem kif-

letên xwe, bi pozbîlîndî dimeşîyan.

Roj ronak û gerim bû. Jina Cangir bega şenzde sali, Zedine xanîm, li ser hespê, li cem fîrax, nivînên xwe yên hevrişim û micewherata, diçû, di deryayên xeyala de, hêdî, hedi bi bawesînê, mêş an kelmêş, diqewirandin û li cariyên xwe qir dikir. Pezê ketî, yê merivekî mêrê wê bû; ji lewre xanîmê ne, dikari bê-teref bimîne:

– Çîma, ewê digote mêrê xwe, te ev bêbextê ha di cide ne kuşt? Ew giş êdî bûne wek gura ku li devîya dinêrî. Bi tenê qemçî dikare wan bine itaetê, yan na ewê rabin û me biqurtînin...

Dengekî tevlehev, ji êlê hildibû... Mi, berx û bîzî dikaliyan, çêlek û ga diorîyan, û, ji her alî, zaro û keçîk pehîzokên xwe digotin...

Gezo lêdana şivan di bû. Lê ew bi rojani li gundên ermeni xebitibû, ketibû nav civîna û ewî baş dizani hikma sovelî çiqas heqên xebatkar û feqîra diparêze, ji lewre ew vi tîştî qebûl nake, û gaziya reben, gundiyan feqîr, gundiyan pi (yên ku halê ewan diqete), û xwendevanên bi wîdan, dike da ku dawîya zîlma beg û axayên kevneperest binin.

– Li ser laşê piraniya ji we, ciyên qemçîyan hin sax ne bûne; lê nihu wext hatiye, divê hun bizanin ku ev hal êdî ne ma dikare dom bike.

Nihu hikma me ye, hikma xebatkerê, hikma rencber, cotkar, şivan, gavan, emele û paleya.

Divê ku êdî beg û axa ji me bitirsî! Lê, ji ehmeqîya xwe, heya nihu, em xwe datînin ber derbên wan, bi navê eşîrtiyê xulamîya wan dikin, ji bo wan hev û du dikujin û bi ser de ji, bêşa didin wan. Kê Cangir beg ji me re serek bijartîye?! Çîma soviyeteke meya gund nine? Em êdî ji vi hali têr bûne...

Ev gotin ketin devê jina ku, li bin barên giran dimeşîyan. Piştî wan, zîlama ji xwe gihandin dengê Gezo. Deng bilîntir dibû û xelk li dora Gezo kom dibûn.

– Li zozana Cangir beg bi hesineki li min xist yekî digo.

– Û ewî li ser min ji du dar şkênandin, çîma ku min ji kaniyê ku li nêzîkî konê wi ye av dibir...

– Ev êdî bes e! Em dikarin ji heqê wan derkevin...

Hempa Smail Şêxo hate nêzîkî cemaetê û gote wan ku nihu beg wê bê û hêsaba xwe ji bo wan gotina ewê bi wan re bibîne. Xelk li dora wi bûn kom. Şîwanekî bi laş û gewde kire qir: "Wi ji hespê binin xwar."

Ën mala me xirab dikin ev in; û ewî Smail ji piştî ew girt û ew ji hespê kişande jêr.

Li ser qir qirên Smail, Cangir beg hespê xwe bezand û hate wê derê:

– Xwe ji hev bîdin alî yan ezê berdim! Xelk dev ji Smailê ji derba ketî berdan û xwe dan paş.

– Kê destpêkir? Cangir beg ji cemaetê pirsî.

– Me giş, me tevde kir! Bi dengekê gotin.

Gava çavên jina li Cangir beg ketin, stûnên konan

ji ser barên ga kişandin û xwe avêtin wi. Di nav wan de bi navê Elmast, jinikeke bejin bilind hebû. Ew di wextekê de li malên Molokan xebitî bû, gava vegeriya bû welêt hikumeta Soviyetî erd dabûyê.

Elmast bi dileki pola, stûnek di dest de; xwe avête Cangir beg û derbek avêtê ku, çû li hespê wi ket. Heywan xwe hilda û xwe da alîkî. Gelek jin û mêrên din jê cesaret girtin û Cangir beg tehdîd kirin û ew revandin. Bisteke di, Pir Ebas, çend şêx û dewlemenda, ji kitêbên miqedes ayet dixwendin û digotin ku li sereka rabûn guneheke pîr, pîr mezîn e.

Hingê Gezo derket ser tehtekê û destpêkir:

– Hevalino! Îro bi xwe, divê em zîlamêkî rêkî Eriwanê, cem Misto da ku wi ji her tîştî ageh bikin. Divê ku em çekên beg, axa û hempa, ji wan bistînin. Hûn giş, diçin û tîn gundên ermeni û gurci û dizanin ku li cem wan, axa û mîxtar ne mane. Lê heya nihu li vir beg û hempa me dixenîqînin.

– Divê em wek Cangir beg, dersê hempa ji bîdin. Elmast dibêje, ew xulamên began in û her gav destê wan digîrin, ji ber ku nezan û kole mayîna me ji menfaeta wan e.

Çend hebên din axaftin û qewirandina Cangir beg xwestin.

Di vê gavê de, merivek xwe gihande êlê û xebera jêrî da:

– Misto hatiye gund, Serekê Komîteya Bicibir (Licnê Merkezîyê), Elixan û hin din ji pê re ne. Dixwazîn soviyetên gunda bibijêrî. Lê her wekî nihu koçer ve-digerîn germîyana, berê çûn cem kurdên gundi, piştî heftekê ewê bêne cem me.

Nûhati hin ilawe kir ku Elixan beg ji mîxtariyê hatîbû avêtin, lê ku şêx, hempa û encimena eşrefa, gazi mîlet kiribûn da ku, disa li ser kar anîna wi bixwaze û danîna soviyeta qebûl neke.

– Ev giş, karên Misto ne! Şêx û hempa digotin; pîr Ebas her gav li pêşîya wan bû. Divê em wi nehêlin, yan, na ewê toza me rake...

Koçer nêzîkî çiyaki bilind dibûn, Boxûtlû, ku weke nanekî şekîr, kenarên wi bilind bûn; zînareki mezîn ber bi ezmana ve hîlû bû û ji jêr gelek reş û tari dixuya.

Piştî şîveke sıvîk, herwekî şev xweş bû, hemû li bin stêra raketin.

Serê sibê, diwiyabû disa dom bi rîya xwe, bikin...

Dawiyê, roja sîsiya, koçer gihastî germîyana xwe. Li wê, li ser erdekî glover û fireh. Konên xwe danin û ew ci ji xwe re kirin warê zivîstanê.

Li bîharê, gava berê pez dibin zozana, ev der disa vala dimînin.

Di vê mîdetê de, ev der disa tîr çêre dibin û li zivîstanê peza, xweş tîr dikin.

(Ereb Şemo

Şivanê Kurd, Weşanên Rîya Azadî,
1990 Koln, Rupel 82-96)

SÊWETA
SAZÛBÎYAYENA
PARTÎYA
BOLŞEWİK

astarê bolşewîk

AMOR: 18 · ADAR 2002 · CERM: 250.000 TL

Yer: Fatulla/Bangladeş; Şubat 2001...
Ana ve kızı dikenli tellerin her iki tarafında,
günde bir dolar ücret karşılığında taş
kırıyorlar. Bebeğin bakımı kıza emanet.
Bir mola sırasında ana dikenli teller arasında
bebeğini öpüyor.